

การเปรียบเทียบคุณสมบัติของ "ผู้นำโดยธรรมชาติ" จากการสรรหาของ
ตำรวจตระเวนชายแดน กับประชาชนในหมู่บ้านที่เป็นแนวแทรกซึมของคอมมิวนิสต์
กิ่งอำเภอ เสนางคนิคม จังหวัด อุบลราชธานี

ร้อยตำรวจตรี มนูญ เนตร โกมลหัต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาบริหารการปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๕

ISBN 974-560-947-1

015137

*A Comparative Study of the Attributes of the
"Natural Opinion Leaders" as Identified Sociometrically
by Border Patrol Police and those of the "Followers" in
Communist-Infested Villages in Sanangkanikhom
Sub-district, Ubon Ratchathani Province*

Pol. Sub-Lt. Manoonate Komontat

*A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirement
for the Degree of Master of Arts
Department of Public Relations
Graduate School
Chulalongkorn University*

1982

หัวข้อวิทยานิพนธ์ | การเปรียบเทียบคุณสมบัติของ "ผู้นำโดยธรรมชาติ" จากการสรรหา
 ของตำรวจตระเวนชายแดน กับประชาชนในหมู่บ้านที่เป็นเขตแทรกซึม
 ของคอมมิวนิสต์ กิ่งอำเภอเสนางศนิคม จังหวัดอุบลราชธานี

โดย | ร้อยตำรวจตรี มนูญ เนตร โกลมหัด

ภาควิชา | การประชาสัมพันธ์

อาจารย์ที่ปรึกษา | รองศาสตราจารย์ ดร. อรรรณ ปิรันธน์โอวาท

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (รองศาสตราจารย์ ดร. สุประสิทธิ์ บุญนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
 (อาจารย์ สุรัตน์ เมื่อนนท์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเปรียบเทียบคุณสมบัติของ "ผู้นำโดยธรรมชาติ" จากการสรรหาของ ตำรวจตระเวนชายแดน กับประชาชนในหมู่บ้านที่เป็นเขตแทรกซึมของ คอมมิวนิสต์ กิ่งอำเภอเสนางคณิกม จังหวัดอุบลราชธานี
ชื่อผู้ศึกษา	ร้อยตำรวจตรี มนูญกร โกมลัด
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท
ภาควิชา	การประชาสัมพันธ์ สาขาวิชา นิเทศศาสตรศึกษานการ
ปีการศึกษา	๒๕๒๔

บทคัดย่อ

ปัญหาการขาดความมั่นคงทางการเมืองเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานาน และในปัจจุบันนี้คนไทยก็กำลังประสบกับปัญหาดังกล่าว แม้นในอดีตก็มีเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นเสมอ ตำรวจตระเวนชายแดนมีหน้าที่ ความรับผิดชอบ และมีบทบาทโดยตรงต่อการลดอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ภายในประเทศ การสร้างราษฎรกลุ่มต่อต้านฝ่ายตรงข้ามในพื้นที่เขตแทรกซึม เป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานทางด้านการเมือง ที่จะขจัดหรือลดล้างอิทธิพลภายในหมู่บ้านของฝ่ายตรงข้ามให้หมดสิ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ขยายตัวซึ่งได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์เป็นส่วนใหญ่

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติของ "ผู้นำโดยธรรมชาติ" จากการสรรหาของตำรวจตระเวนชายแดนกับประชาชนในหมู่บ้านที่เป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ กิ่งอำเภอเสนางคณิกม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๕๖ หมู่บ้าน และคุณสมบัติของ "ผู้ตามความคิด" เพื่อทราบความแตกต่างของคุณสมบัติในด้าน ความเชื่อมั่นในตัวเอง การเข้าถึงสื่อมวลชน ความมีลักษณะสากล หรือลักษณะระหว่างท้องถิ่น (Cosmopolite) สถานภาพทางสังคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ และทัศนคติแบบประชาธิปไตย โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทำการสุ่มจากผู้นำโดยธรรมชาติ จำนวน ๕๐ ตัวอย่าง และจากผู้ตามความคิด จำนวน ๒๐๐ ตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้นำโดยธรรมชาติ มีความเชื่อมั่นในตัวเองมากกว่าผู้ตามความคิด
๒. ผู้นำโดยธรรมชาติ เข้าถึงสื่อมวลชนมากกว่าผู้ตามความคิด
๓. ผู้นำโดยธรรมชาติ มีลักษณะสากล หรือลักษณะระหว่างห้องถิ่นมากกว่าผู้ตามความคิด
๔. ผู้นำโดยธรรมชาติ เข้ามีส่วนร่วมในสังคมมากกว่าผู้ตามความคิด
๕. ผู้นำโดยธรรมชาติ มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าผู้ตามความคิด และผู้นำโดยธรรมชาติ มีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าผู้ตามความคิด
๖. ผู้นำโดยธรรมชาติมีสถานภาพทางสังคมแตกต่างไปจากผู้ตามความคิด
๗. ผู้นำโดยธรรมชาติ มีทัศนคติแบบประชาธิปไตยมากกว่าผู้ตามความคิด

แสดงว่าการคัดเลือก "ผู้นำโดยธรรมชาติ" ของตำรวจตระเวนชายแดน โดยวิธี *Sociometric Method* จากจำนวน ๔๖ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๔๖๐ คน เข้ามารับการอบรมทางการเมือง เป็นเวลา ๕ วัน ตามโครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านนั้น กระบวนการของตำรวจตระเวนชายแดน สามารถคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าวได้แตกต่างไปจากชาวบ้านธรรมดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะเป็นการเปรียบเทียบคุณสมบัติของ ผู้นำโดยธรรมชาติ และผู้ตามความคิด ในพื้นที่ดังกล่าวแล้ว ยังอาจนำมาพิจารณาเป็นแนวทางการวางแผนการต่อต้านอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ในพื้นที่อื่น ๆ ด้วย ทั้งในหน่วยงานของตำรวจตระเวนชายแดนเอง และหน่วยงานอื่น ๆ

Thesis Title   *A Comparative Study of the Attributes of the "Natural Opinion Leaders" as Identified Sociometrically by Border Patrol Police and those of the "Followers" in Communist-Infested Villages in Sanangkanikhom Sub-district, Ubon Ratchathani Province.*

Name   *Pol. Sub-Lt. Manoonate Kamontat*

Thesis Advisor   *Associate Professor Orawan Pilunowad, Ph.D.*

Department   *Department of Public Relations*

Academic Year   *1981*

Abstract

Internal political instability and insurgency is a protracted problem which poses a menace to Thailand's national security. Border Patrol Police are directly responsible for containing and reducing the influence of Communist insurgents inside the country. Mass organization and mobilization of rural villagers to fight against the enemies in their strongholds is an essential part of political operations to root out their influence in the villages, particularly in those where they have strongest influence.

The purpose of this study was to compare the attributes of the natural opinion leaders, sociometrically selected by the border patrol police units, with those of their followers in forty - six Communist-infested villages in

Senangkani kom sub-district, Ubonrajthani Province. The aforementioned attributes selected for this study were : self-confidence, access to mass media, cosmopolitaness, social status, change agent contacts, attitude towards government officials, and attitude towards democracy. Fifty natural leaders and two hundred followers were randomly selected for the interviews conducted by the researcher.

The results of the study were as follows :

1. Natural leaders had more self-confidence than their followers.
2. Natural leaders gained access to mass media more than their followers.
3. Natural leaders were more cosmopolite than their followers.
4. Natural leaders had more social participations than their followers.
5. Natural leaders had more change agent contacts than their followers.

Besides, natural leaders adopted a more favorable attitude towards change agents than their followers.

6. Natural leaders had different social status from their followers.
7. Natural leaders possessed a more favorable attitude towards democracy than their followers.

It is evident from the results of the study that the selection of these natural leaders by means of sociometric method is a very reliable technique. In practice, ten leaders were selected by the Border Patrol Police units from each of the forty-six villages. After the selection, all the leaders were given political short-course training for a period of five days.

The findings of this study may have some implications for the selection of the most active and effective elements in the villages to fight against Communist insurgents. The natural leaders selection procedure designed by the Border Patrol Police should prove useful to other relevant civilian or military units as well.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ลงด้วยดีโดยได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนเป็นอย่างดียิ่ง คือ

พันตำรวจเอก มีชัย นุกุลกิจ รองผู้บังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค ๒ และพันตำรวจเอก ไพ แก้วมณี (ถึงแก่กรรม) อดีตผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๓ ได้กรุณาให้ความสนับสนุนในการศึกษาต่อ

รองศาสตราจารย์ ดร. อรรรรณ ปิสันธนโอราท อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความกรุณาในการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนช่วยแนะแนวทางในการเขียน ช่วยตรวจสอบข้อบกพร่อง และแก้ไขสิ่งต่าง ๆ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสถียร เขยประทับ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความกรุณาแนะนำ ให้คำปรึกษา รวมทั้งได้ให้แนวความคิดในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ดร. อ่ำรุ่ง จันทวานิช จากสภาการศึกษาแห่งชาติ อาจารย์ผู้สอนวิชาสถิติ ได้ให้คำแนะนำในเรื่องสถิติ และแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ศาสตราจารย์ บำรุงสุข สีหอำไพ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ และอาจารย์ สุรัตน์ นุ่มนนท์ คณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ร้อยตำรวจเอก ขาสี เทพา รองผู้บังคับการกองร้อยที่ ๔ และชุดปฏิบัติการจิตวิทยา
กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๓ จังหวัดอุบลราชธานี ได้ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือ
ในการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ และเก็บข้อมูลประกอบในการเขียนวิทยานิพนธ์

คุณยงยุทธ รัชศาสตร์ นิสิตปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ได้ช่วยเหลือในการเขียนโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กรุณาให้ทุนทำวิจัยแก่ผู้เขียน

ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านที่กล่าวนามมาข้างต้น จึงขอกราบขอบพระคุณ
ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าและช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

ร้อยตำรวจตรี มนูญ เกรียงโกมลหัต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการตารางประกอบ	ค
บทที่ ๑	
บทนำ	๑
ความเป็นมาและสภาพปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	๕
ขอบเขตของการวิจัย	๕
นิยามศัพท์	๗
สมมุติฐานการวิจัย	๒๔
ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย	๒๔
ข้อจำกัดของการวิจัย	๓๐
บทที่ ๒	
ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๑
ประเภทของผู้นำชุมชน	๓๔
ผู้นำทางความคิด	๓๕
รูปแบบการสื่อสาร	๔๒
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในหมู่บ้าน	๔๔
ความเชื่อมั่นในตัวเอง	๔๕
ความสัมพันธ์กับสื่อมวลชน	๔๘
ความมีลักษณะสากลหรือลักษณะระหว่างท้องถิ่น	๔๘

หน้า

การเข้ามีส่วนร่วมในสังคม	๕๐
ทัศนคติแบบประชาธิปไตย	๕๒
การฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น	๕๕
การวัดความเป็นผู้นำทางความคิด	๕๙

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การวางแผนงานวิจัย	๖๔
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๕
การคำนวณหาค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง	๖๕
วิธีการสุ่มตัวอย่าง	๖๖
การกำหนดประเภทหมู่บ้านเป้าหมาย	๖๘
ลักษณะการคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์	๗๑
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	๗๑
โครงสร้างตัวแปรที่ใช้วัด	๗๓
ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ	๗๕
การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๖
การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	๗๗
กรรมวิธีทางข้อมูล	๗๗
การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘
วิธีการสัมภาษณ์	๘๐

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
๑	จำนวนและร้อยละของผู้นำและผู้ตามจำแนกตามอายุ	๘๔
๒	จำนวนและร้อยละของผู้นำและผู้ตามจำแนกตามอาชีพ	๘๕
๓	จำนวนและร้อยละของผู้นำและผู้ตามจำแนกตามการนับถือศาสนา	๘๖
๔	จำนวนและร้อยละของผู้นำและผู้ตามจำแนกตามรายได้	๘๗
๕	จำนวนและร้อยละของผู้นำและผู้ตามจำแนกตามระดับการศึกษา	๘๘
๖	การเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตัวเองของผู้นำและผู้ตาม	๘๙
๗	การเปรียบเทียบการเข้าถึงสื่อมวลชนของผู้นำและผู้ตาม	๙๐
๘	การเปรียบเทียบลักษณะสากลหรือลักษณะระหว่างท้องถิ่น ของผู้นำและผู้ตาม	๙๑
๙	การเปรียบเทียบความแตกต่างของสถานภาพทางสังคม ของผู้นำและผู้ตาม	๙๒
๑๐	การเปรียบเทียบการเข้ามีส่วนร่วมในสังคมของผู้นำและผู้ตาม	๙๓
๑๑	การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของผู้นำและผู้ตาม	๙๔
๑๒	การเปรียบเทียบการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของผู้นำและผู้ตาม	๙๕
๑๓	การเปรียบเทียบทัศนคติแบบประชาธิปไตยของผู้นำและผู้ตาม	๙๖
๑๔	จำนวนและร้อยละของผู้นำและผู้ตามจำแนกตามความคิดเห็น เกี่ยวกับหลักสูตรการอบรมผู้นำโดยธรรมชาติ	๙๗

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา ดังนั้น แผนพัฒนาซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมาก ปัจจุบันอยู่ในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔) เพื่อเร่งฟื้นฟูเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคง และยกระดับสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในชาติ อันจะเป็นทางไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และขจัดความยากจนในประเทศต่อไป

สิ่งที่ขัดขวางการพัฒนาชาติส่วนหนึ่งก็คือ ภัยอันเกิดจากการคุกคามของคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญต่อความมั่นคงของชาติเป็นอย่างยิ่ง

ความมั่นคงของชาติ หมายถึง สภาวะที่ทำให้ประชาชนในชาติสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความมั่นใจในความปลอดภัยจากอันตราย ปราศจากความตื่นกลัว และความวิตกกังวลต่าง ๆ

---

^๑ สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔ (พระนคร : เรื่องแต่งการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๑

^๒ สมชัย วัชรวิจิตร, ตอบคำถามเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดีแทคประชา, ๒๕๒๑), หน้า ๑

การค้าเงินงานของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ได้เริ่มขึ้นในกลุ่มคนจีนระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๘ ถึง ๒๔๗๐ โดยสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จากประเทศจีน ได้ถูกส่งตัวเข้ามาขยายงานในกลุ่มคนจีนในประเทศไทย และการดำเนินงานได้แผ่ขยายอิทธิพลเรื่อยมาจนสามารถจัดตั้ง "พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย" ได้สำเร็จ ในวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ การดำเนินงานของคอมมิวนิสต์มีเข้มแข็งไปในภาคอีสานมากที่สุด ทั้งนี้เพราะสามารถติดต่อขอรับการสนับสนุนได้จากประเทศคอมมิวนิสต์ใกล้เคียง และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ปะทะกับกองกำลังเจ้าหน้าที่เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๐๘ ที่บ้านนาบัว ตำบลเรณู อำเภอธาดูพนม จังหวัดนครพนม (ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่อำเภอเรณูนคร) ผลักดันให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จำต้องมีมติให้ดำเนินการต่อสู้ด้วยอาวุธโดยประกาศจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธอย่างเป็นทางการขึ้น โดยใช้ชื่อว่า "พลพรรคประชาชนต่อต้านอเมริกาแห่งประเทศไทย หรือ พล ป.ค.อ." ขึ้นที่ภูกะเสด ตำบลโพหนอง อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่กิ่งอำเภอเสนางคณิศร จังหวัดอุบลราชธานี) เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๘ และได้ประกาศจัดตั้ง "กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย หรือ ท.ป.ท." อย่างเป็นทางการขึ้นเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้เพิ่มความสนใจและสร้างมาตรการในการป้องกันปราบปรามอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นมาตรการประเภท "ไม้นวม" หรือ "ไม้แข็ง" แต่ปรากฏว่า กำลังและการปฏิบัติการของคอมมิวนิสต์ก็หยุดชะงักอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่แล้วก็กลับขยายตัวขึ้นอีก นอกจากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว กำลังติดอาวุธจากคอมมิวนิสต์ในภาคอื่น ๆ ก็ก่อตัวเป็นรูปร่างขึ้นในหลายจุด จนเกิดการปะทะกับกำลังของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองขึ้นบ่อย ๆ เช่น ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี น่าน พิบูลย์โลก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ ตาก เชียงราย สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และ พัทลุง^๑

---

^๑ บุณปลูก ส่วนพงษ์ และคณะ, พทท. แห่งประเทศไทยวันนี้ (กรุงเทพฯ: มานคร : สำนักพิมพ์พิทักษ์ประชา, ๒๕๒๔), หน้า ๓

นโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์ตามคำขึ้นคำที่เรียกว่า เข็มมุ่ง ๑๖ คำ คือ "อำพราง
แก่นแกน ชุ่มช้อนยาวนาน สะสมกำลัง รอคอยโอกาส"^๑

การป้องกันและกำราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ของเจ้าหน้าที่ที่นำมาก มัก
จะมุ่งการปราบปรามเป็นหลัก ไม่เคยเน้นการดำเนินงานในการป้องกัน ส่วนใหญ่แล้วเจ้าหน้าที่
มักประมาทศัตรู ทำให้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เติบโตขึ้นมาตามลำดับ สามารถดึงมวลชนเข้าร่วม
ได้มากขึ้น สร้างเงื่อนไขทับถมปัญหาของชาติจนแยกกันไม่ออก การกำหนดยุทธศาสตร์และยุทธ
วิธีในการป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ไม่เด่นชัด ขาดหลักการ มักจะเปลี่ยนแปลง
ยุทธวิธีไปตามผู้มีอำนาจ การพัฒนาหน่วยในการป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
เน้นหนักในด้านการพัฒนาอาวุธ ด้วยความรุนแรงโหดเหี้ยมต่อประชาชนมากกว่าที่จะพัฒนาด้าน
ความคิด อันจะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ขาด
อุดมการณ์และแนวความคิดในการต่อสู้ ขาดขวัญและกำลังใจตลอดจนวินัย ซึ่งจะต้องพบกับการ
ต่อสู้ การสูญเสีย โดยไม่มีวันจะทราบว่ามีฝ่ายใดแพ้หรือชนะ

จากการสืบสภาพหมู่บ้านในภาคอีสานอย่างละเอียดถี่ถ้วน และจากผลการซักถาม
ปากคำของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ใกล้ใจ พอสรุปสาเหตุที่ประชาชนเข้าร่วมกับผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์ คือ^๒

๑. เขาเหล่านั้นมองไม่เห็นว่าจะสร้างความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้า
และความเป็นธรรมให้เขาได้อย่างไร

^๑ สมชัย รักรัตน, ความคิด (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิทักษ์ประชา, ๒๕๒๑), หน้า ๓๖

^๒ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๒, เอกสารบรรยายสรุปผลการปฏิบัติ
งานประจำปี ๒๕๒๑ (ขอนแก่น : อีตส์น่า, ๒๕๒๑), หน้า ๑๔

- ๒. การวิพากษ์มาตรการปราบปรามอย่างรุนแรงของเจ้าหน้าที่
- ๓. ประชาชนไม่ได้รับการชี้แจง และการคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่เท่าที่ควร

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า การลดการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือแนวความคิดของประชาชนในเขตแทรกซึม เป็นเบื้องต้น โดยการชักชวน "ผู้นำโดยธรรมชาติ" ของหมู่บ้านขึ้น เพื่อเป็นแกนนำของฝ่ายเราในการตอบโต้ และหยุดการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในหมู่บ้านโดยการจัดให้มีการอบรมทางการเมือง เพื่อให้ความคิดแก่ผู้นำโดยธรรมชาติ เพื่อ

- ๑. ให้ความรู้และพัฒนาความคิดให้กับประชาชนในการเลือกการปกครอง
- ๒. สร้างผู้นำความคิดทางการเมืองให้กับหมู่บ้านนั้นในการที่จะเป็นแกนให้กับฝ่ายเรา
- ๓. จูงใจให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่มีแนวโน้มว่าจะสนับสนุนคอมมิวนิสต์ให้กลับมาเป็นฝ่ายรัฐบาล
- ๔. ดึงเอาประชาชนที่ยังไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดให้เข้าร่วมกับรัฐบาลมากขึ้น
- ๕. พยายามให้ประชาชนที่เป็นฝ่ายรัฐบาลไปชักชวนเพื่อนฝูงญาติพี่น้องที่อยู่ในป่าให้ออกมามอบตัว
- ๖. ทำให้ประชาชนในหมู่บ้าน ไม่ให้ความร่วมมือกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และปฏิเสธไม่ยอมรับในลัทธิดังกล่าว
- ๗. สร้างภาวะเปรียบเทียบระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดีกับคอมมิวนิสต์
- ๘. ลดการสูญเสียของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาล

การสร้างราษฎรกลุ่มต่อต้านฝ่ายตรงข้ามในพื้นที่เขตแทรกซึม เป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานทางการเมืองที่จะชักจูงหรือปล้ำชิงอิทธิพลในหมู่บ้านของฝ่ายตรงข้ามให้หมดไป เพื่อเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งขึ้นตรงต่อกรมตำรวจ มีหน้าที่และภารกิจหลักในการป้องกันและปราบปรามภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นภายในประเทศหรือภัยอันจะเกิดจากคอมมิวนิสต์โดยตรง โดยได้พยายามหาวิธีทางที่จะลดอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ขยายตัวในภาคอีสาน ซึ่งได้คงอยู่ภายใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์

เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากได้มีปัจจัยเกื้อกูลต่าง ๆ หนุนช่วยให้การปฏิบัติงานของฝ่ายตรงข้าม ได้ผลดี
ตลอดมา^๑

การวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาถึงคุณสมบัติของ "ผู้นำโดยธรรมชาติ" เมื่อ
เปรียบเทียบกับประชาชนในหมู่บ้านซึ่งตำรวจตระเวนชายแดนได้ทำการคัดเลือกประชาชนในหมู่บ้าน
ที่เป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ จำนวน ๔๖ หมู่บ้าน ๆ ละ ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๔๖๐ คน ในพื้นที่
กิ่งอำเภอเสนางคณิกม จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อทำการอบรบให้ความคิดทางการเมืองในการที่จะ
นำเอาผู้นำโดยธรรมชาติเหล่านี้เป็นแกนนำในการตอบโต้ฝ่ายตรงข้าม และใช้เป็นผู้บุคคลในการ
เปลี่ยนทัศนคติ และแนวความคิดของประชาชนในหมู่บ้านซึ่งฝึกฝึกในลัทธิคอมมิวนิสต์ให้หันกลับมาเป็น
ฝ่ายรัฐบาล เพื่อความมั่นคงทางการเมืองในชนบทด้วย และผลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ นอก
จากเพื่อศึกษาถึงคุณสมบัติของผู้นำโดยธรรมชาติในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์แล้ว
ยังอาจจะนำเอาผลที่ได้ไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้ เพื่อความ
เป็นปึกแผ่นด้านความมั่นคงทางการเมืองในชนบท ซึ่งจะเป็นหนทางนำไปสู่การพัฒนาชาติอีกทาง
หนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อทราบถึงคุณสมบัติของ "ผู้นำโดยธรรมชาติ" จากการสรรหาของตำรวจตระเวน
ชายแดน โดยนำมาเปรียบเทียบกับประชาชนในหมู่บ้านที่เป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะ "ผู้นำโดยธรรมชาติ" และประชาชนในพื้นที่

^๑ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๓, โครงการสร้างความมั่นคงในชนบท
ที่หมู่บ้านเป้าหมาย (อุบลราชธานี : ฮัลดำเนา, ๒๕๒๒), หน้า ๑-๑๐

กิ่งอำเภอเสนางคณิศร จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๔๖ หมู่บ้าน โดยศึกษาจากผู้นำที่ได้รับการคัดเลือกของตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อเข้าทำการอบรมทางการเมือง หมู่บ้านละ ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๔๖๐ คน ด้วยเหตุผลดังนี้

๑. ผลการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ "โครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน" ของตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่ กิ่งอำเภอเสนางคณิศร จังหวัดอุบลราชธานี ตามงบประมาณปี ๒๕๒๒

๒. พื้นที่ กิ่งอำเภอเสนางคณิศร นี้เป็นเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งครั้งหนึ่งเป็นที่ตั้งของ "พล ป.ค.อ." หรือ "พลพรรคประชาชนต่อต้านอเมริกา" ซึ่งอยู่บริเวณภูกะเสกและภูโพนทอง ตำบลโพนทอง กิ่งอำเภอเสนางคณิศร จังหวัดอุบลราชธานี พื้นที่ส่วนใหญ่จึงจัดอยู่ในประเภทหมู่บ้านแข็งขีงทางยุทธวิธี (สีแดง) จึงเป็นเขตที่น่าสนใจในการที่จะวิจัยว่าจะมีรูปจำลอง (Model) สำหรับการสื่อสารเพื่อพัฒนาในลักษณะใด ซึ่งน่าจะสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด โดยผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ อาจเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประกอบการพิจารณาใช้กับหมู่บ้านในเขตแทรกซึมจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในโครงการอื่น ๆ

๓. ทำการศึกษาในกลุ่มผู้นำโดยธรรมชาติ พื้นที่กิ่งอำเภอเสนางคณิศร จังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้รับการคัดเลือกตามกระบวนการของตำรวจตระเวนชายแดนเท่านั้น

๔. ในด้านสื่อบุคคล ทำการศึกษาเฉพาะกรณีผู้นำโดยธรรมชาติให้ความคิดด้านความมั่นคงทางการเมืองแก่ประชาชนในหมู่บ้านตามโครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเป้าหมายของตำรวจตระเวนชายแดน

๕. การศึกษาคุณสมบัติของผู้นำโดยธรรมชาติ ศึกษาเฉพาะด้าน ความเชื่อมั่นในตัวเอง การเข้าถึงสื่อมวลชน ลักษณะสากลหรือลักษณะระหว่างท้องถิ่น สถานภาพทางสังคม การเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ และทัศนคติแบบประชาธิปไตย

๖. ทำการศึกษาช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๕

นิยามศัพท์

ในการวิจัย ได้กำหนดความหมายของศัพท์ต่าง ๆ ดังนี้

๑. คุณสมบัติ หมายถึง ลักษณะประจำตัว ซึ่งบุคคลจะต้องมีก่อนที่จะได้มาซึ่งสิทธิหรือตำแหน่ง^๑ ในที่นี้หมายถึง คุณสมบัติ ๗ ประการ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดความหมายในเชิงปฏิบัติการของคุณสมบัติแต่ละประเภทว่าหมายถึงคะแนนที่ได้จากการวัดโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีชื่อตรงกับตัวแปรนั้น ๆ เช่น "ความเชื่อมั่นในตัวเอง" หมายถึง คะแนนที่ได้จากการวัดโดยแบบสัมภาษณ์ของตัวแปร "ความเชื่อมั่นในตัวเอง" เป็นต้น

๒. ตำรวจตระเวนชายแดน (ทชด.) หมายถึง หน่วยงานหนึ่งซึ่งอยู่ในส่วนราชการกรมตำรวจ มีส่วนการบังคับบัญชาของตนเอง เรียกว่า "กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน" มีหน้าที่และภารกิจดังนี้^๒

๑. รักษาความสงบเรียบร้อยทั่วราชอาณาจักร
๒. บังคับและปราบปรามการก่อความไม่สงบ
๓. บังคับและปราบปรามอาชญากรรม
๔. บังคับและปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้โทษ
๕. ดำเนินการทางด้านการข่าว เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ
๖. ดำเนินการพัฒนาชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคม เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ

^๑ เป็ลื้อง ฒ นคร, พจนานุกรมนักเรียน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๕๐

^๒ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, คู่มือผู้บังคับกองร้อยและผู้บังคับหมวด (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๑๖), หน้า ๑

- ๗. ช่วยเหลือผู้ประสบภัย
- ๘. ผูกอบรมในเรื่องการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามนโยบายของกรมตำรวจ
- ๙. ปฏิบัติการร่วมกับฝ่ายทหาร และส่วนราชการอื่น ๆ ในการป้องกันราชอาณาจักร

๓. โครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเป้าหมายของตำรวจตระเวนชายแดน หมายถึง โครงการที่มุ่งพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ โดยมุ่งพัฒนาทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ไปพร้อม ๆ กัน โดยมีจุดมุ่งหมายหลักให้ประชาชนรู้จักช่วยตัวเอง การรวมกลุ่มเพื่อทำงานส่วนรวม ขจัดและต่อต้านภัยที่เกิดจากการคุกคามของคอมมิวนิสต์ โดยมีการคัดเลือก "ผู้นำโดยธรรมชาติ" ขึ้นมาเพื่อเป็นแกนนำ ในการนำความคิด การพัฒนา และการเผยแพร่ให้ความคิด ทัศนคติ ทางด้านการเมืองให้แก่ประชาชน ให้มีความเชื่อถือ ศรัทธาในตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และมีความเชื่อมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

๔. ความเชื่อมั่นในตัวเอง หมายถึง ความโน้มเอียงของผู้หน้าที่ แน่ใจ มั่นใจ หรือกล้าหาญที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ มีความคิดอิสระ พึ่งตัวเอง ไม่เชื่อหรือกระทำตามบุคคลอื่นโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ไม่มี ความเชื่อถือในเรื่องของพรหมลิขิตหรือโชคชตา แม้จะมีอุปสรรคเกิดขึ้นก็มีได้ทุกอย่าง

๕. การเข้าถึงสื่อมวลชน หมายถึง จำนวนครั้งในการรับฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ชมภาพยนตร์ อ่านหนังสือพิมพ์ อ่านนิตยสารหรือวารสาร ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ กัน เช่น ในช่วง ๑ สัปดาห์ ในช่วง ๑ เดือน และในช่วง ๖ เดือน ตามลำดับ

๖. ความมีลักษณะสากลหรือลักษณะระหว่างท้องถิ่น (Cosmopolite) หมายถึง จำนวนครั้งและระยะเวลาที่เดินทางไปในแหล่งความเจริญ เช่น อำเภอหรือกิ่งอำเภอ ตัวจังหวัด กรุงเทพมหานคร และต่างประเทศ ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ กัน

๗. สถานภาพทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งของบุคคลในสังคมที่ได้มาจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม จะกำหนดสิทธิหรือหน้าที่ (Right & Duties) ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่ และเกี่ยวข้องกับ

กับผู้อื่น สถานภาพจะกำหนดว่า บุคคลนี้แตกต่างจากบุคคลนั้นอย่างไร และมีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคล และแสดงลักษณะพิเศษของบุคคลนั้น

ใบที่มีหมายเลข ตำแหน่งต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ๑๐ ตำแหน่ง ดังต่อไปนี้คือ กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, สารวัตรกำนัน, ประธานเลขานุการ หรือ เภร็ด (นักกลุ่มสหกรณ์, คณะกรรมการหมู่บ้าน, คณะกรรมการสาธารณสุข เช่น งานวัด งานทอดผ้าป่า งานประจำหมู่บ้าน, หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร, คณะกรรมการโรงเรียน และมรรคทายกวัด

๘. การมีส่วนร่วมในสังคม หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น การมีส่วนร่วมในงานบุญ งานประเพณี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวม เป็นผู้ให้คำแนะนำแก่เพื่อนบ้านในปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

๙. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง ความบ่อยครั้งในการไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ เมื่อเกิดมีปัญหาต่าง ๆ ขึ้นภายในหมู่บ้าน หรือในการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่เมื่อเดินทางมายังหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะไปพักอยู่บ้านไหน

เจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ฝ่ายอำเภอ เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ เกษตรอำเภอ พืชนาการอำเภอ และตำรวจตระเวนชายแดน

ทัศนคติ หมายถึง ความพร้อมที่จะสนองตอบข้อใดสิ่งหนึ่งหรือสภาพการณ์ใดในทางสนับสนุนหรือต่อต้านสิ่งนั้น หรือสภาพการณ์นั้น ถ้าเป็นไปในทางสนับสนุน เราเรียกว่ามีทัศนคติที่ดี ถ้าเป็นไปในทางที่ต่อต้าน เรียกว่ามีทัศนคติที่ไม่ดี

ทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ หมายถึง การชอบที่จะพูดคุยหรือรับฟังคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ การประพฤติปฏิบัติที่ดีของเจ้าหน้าที่ ความคาดหวังว่าเจ้าหน้าที่จะช่วยเหลือประชาชนเมื่อเกิดความเดือดร้อน ความต้องการให้บุตรหลาน ญาติพี่น้องของตนได้เข้ารับราชการ

๑๐. ทัศนคติแบบประชาธิปไตย หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกและท่าทีของผู้นำที่มีต่อวิธีวางแห่งการดำเนินชีวิต อันบุคคลทุกคนต้องมีความสัมพันธ์กันในลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. มีคารวะธรรม โดยการเคารพและยอมรับในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน
๒. มีสามัคคีธรรม โดยการร่วมมือ ช่วยเหลือ แบ่งปันและประสานงานกัน
๓. มีปัญญาธรรม โดยการมีความสุจริตรอบคอบ มีเหตุผล และมียอมรับวิธีการแก้ปัญหาในการแก้ปัญหา

๑๑. ประชาชนในหมู่บ้านหรือผู้ตามความคิด (*Follower*) หมายถึง ประชาชนทั่วไป ๗ ไปในเขตการวิจัย และเป็นผู้ที่ไม่ได้มีสถานภาพเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ

๑๒. ผู้นำโดยธรรมชาติหรือผู้นำทางความคิด (*Opinion Leader*) หมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่สามารถมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่เปิดเผยของบุคคลอื่น ๆ ตามที่บุคคลผู้นั้นต้องการ โดยอาศัยวิธีที่ไม่เป็นทางการ และสามารถมีอิทธิพลเช่นนี้ได้ค่อนข้างบ่อย^๑

ในการสืบสภาพหมู่บ้านของตำราจระเวณชายแดน เพื่อหาผู้นำโดยธรรมชาติในหมู่บ้านนั้น ใช้วิธี *Sociometric Method* โดยมีวิธีการปฏิบัติดังนี้^๒

๑. ประชุมชาวบ้าน ให้ทราบทั่วกันถึงวัตถุประสงค์ของการหาผู้นำให้หมู่บ้านนั้น
๒. หาตัวแทนชาวบ้าน โดยการสอบถามกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านตามแบบฟอร์ม ก.

จำนวน ๑๐ คน

๓. ใช้แบบสอบถาม ก. สัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวกับชาวบ้าน ๑๐ คนแรกอีกครั้งหนึ่ง รวมคะแนนผู้ที่ได้รับการเอ่ยชื่อถึงมากที่สุด คัดเอามาอีก ๑๐ คน รวมทั้งหมด ๒๐ คน

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ *E.M. Rogers and F.F. Shoemaker, Communication of Innovation : A Cross-Cultural Approach (New York : The Free Press, 1971), p. 199*

^๒ กองกำกับการตำราจระเวณชายแดนเขต ๓, การสืบสภาพหมู่บ้าน และหาตัวผู้นำโดยธรรมชาติ (อุบลราชธานี : อัสส่าเนา, ๒๕๐๒), หน้า ๕-๑๕

๕. ดำเนินการสอบถามโดยวิธีการสัมภาษณ์ตัวแทนชาวบ้าน ๒๐ คน ด้วยแบบสอบถาม ย. ๑ - ย. ๑๓ จำนวนคำถาม ๑๓ ข้อ โดยแต่ละข้อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ระบุชื่อผู้ที่เขาเห็นว่าสมควรในทัศนะของเขา จำนวน ๑๐ คน หรือน้อยกว่าก็ได้โดยเรียงความลำดับความสำคัญ การนำมาพิจารณาโดยการคิดคะแนนจากผู้ที่ได้รับการเอ่ยชื่อถึงเป็นคนแรก ให้คะแนนเป็น ๑๐ คะแนน และคะแนนคนต่อมาเป็น ๙, ๘, ... , ๑ คะแนนตามลำดับ เมื่อรวมคะแนนเข้าด้วยกันทั้งหมด ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด ๑๐ คนแรก ถือเป็นผู้นำของหมู่บ้านนั้น

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบฟอร์ม ก.

บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....เมื่อ.....

จากประสบการณ์และทัศนะของท่าน ใครเป็นผู้รู้เรื่องราวต่าง ๆ ในหมู่บ้านดีที่สุด
หรือมีเพื่อนฝูงซึ่งมีอายุในกลุ่มเดียวกันมากที่สุด

ขอให้ท่านระบุชื่อผู้ชาย ๑ คน และผู้หญิง ๑ คน ในช่วงอายุแต่ละช่วง ดังต่อไปนี้

อายุระหว่าง ๒๐ - ๒๙ ปี

ชาย .....

หญิง .....

อายุระหว่าง ๓๐ - ๓๙ ปี

ชาย .....

หญิง .....

อายุระหว่าง ๔๐ - ๔๙ ปี

ชาย .....

หญิง .....

อายุระหว่าง ๕๐ - ๕๙ ปี

ชาย .....

หญิง .....

อายุระหว่าง ๖๐ ขึ้นไป

ชาย .....

หญิง .....

แบบ ๗.-๑

จากประสบการณ์และทักษะของคุณ ในหมู่บ้านนี้มีใครบ้างที่มีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว
และมีความสามารถในด้านการป้องกันและปราบปรามในกรณีที่เกิดโจรผู้ร้ายหรือภัยอื่น ๆ ที่เป็น
หวาดเสียวขึ้นกับหมู่บ้านแล้ว จะสามารถเป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้ โดยชาวบ้านจำนวนมากพร้อมที่
จะทำตาม ถ้าเขาเป็นผู้นำ (หรือหัวหน้า) ในการรวมกำลังต่อสู้ป้องกัน

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันรับความสำคัญจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

๑. ....

๒. ....

๓. ....

๔. ....

๕. ....

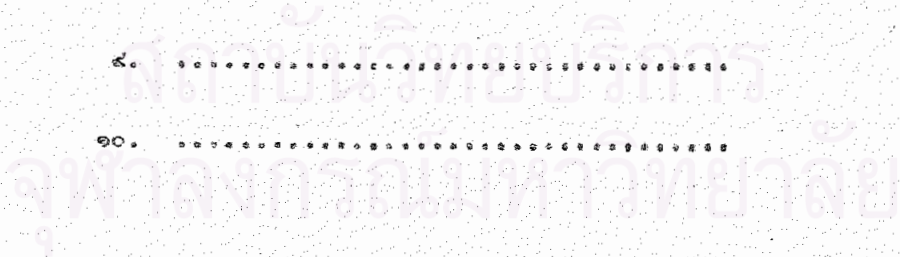
๖. ....

๗. ....

๘. ....

๙. ....

๑๐. ....

แบบ ข. -๒

จากประสบการณ์และทักษะของคุณในกรณีที่การทำงานส่วนรวม เพื่อประโยชน์ของ
หมู่บ้าน เช่น ขุดบ่อน้ำ ทำฝายกั้นน้ำ และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ควรจะให้
ใครเป็นผู้นำ (หรือหัวหน้า) ในการทำงาน ซึ่งจะได้ผล มีชาวบ้านพร้อมที่จะเชื่อฟังและทำตามเขา
มากที่สุด

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันดับตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหา
น้อยที่สุด

- ๑. ....
- ๒. ....
- ๓. ....
- ๔. ....
- ๕. ....
- ๖. ....
- ๗. ....
- ๘. ....
- ๙. ....
- ๑๐. ....

สงวนลิขสิทธิ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

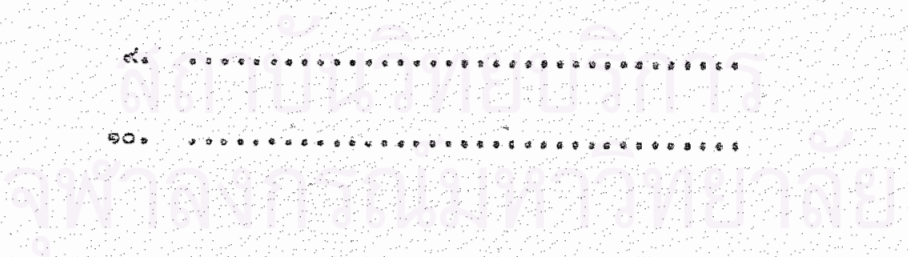

แบบ ข.-๓

จากประสบการณ์และทักษะของคุณ ถ้าเกิดเกิดความหือการขัดแย้งกันระหว่างชาวบ้าน
ใครบ้าง (บุคคลเดี่ยว ะใช้คณะหรือกลุ่ม) ที่ชาวบ้านต้องการให้เป็นผู้พิจารณาตัดสิน ใกล้เคียง
ให้ตกลงกัน จึงจะเป็นธรรมแก่ชาวบ้านมากที่สุด

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลทั้งกล่าวลงในอันดับตามความสำคัญ จากมากที่สุดไปหา
น้อยที่สุด

- ๑. ....
- ๒. ....
- ๓. ....
- ๔. ....
- ๕. ....
- ๖. ....
- ๗. ....
- ๘. ....
- ๙. ....
- ๑๐. ....

แบบ ช.-๔

จากประสบการณ์และทัศนะของคุณ ในการปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน
ระหว่างชาวบ้านด้วยกัน (ไม่เกี่ยวกับราชการ) มีใครบ้างที่เป็นคนที่มีความคิดเห็นดี สามารถพูด
ชี้แจงให้ชาวบ้านเชื่อถือ และมีกฎปฏิบัติตามกันมาก

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันดับ ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

๑. ....

๒. ....

๓. ....

๔. ....

๕. ....

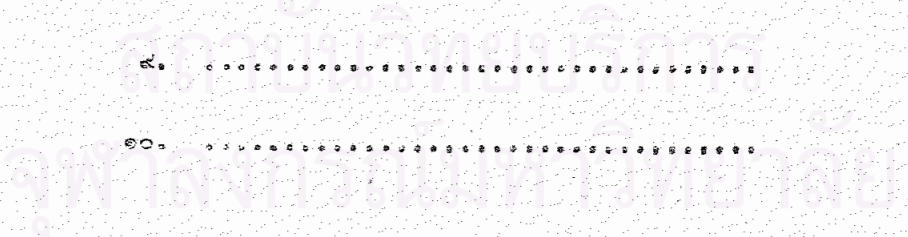
๖. ....

๗. ....

๘. ....

๙. ....

๑๐. ....

แบบ ข.-๕

จากประสบการณ์และทัศนะของคุณ ในการใช้ชีวิตเรื่องทะเลาะวิวาทกันขึ้นในหมู่บ้าน ถึงกับให้กำลังเข้าทำร้ายร่างกายกัน มีใครในหมู่บ้านบ้างที่เป็นที่เคารพยำเกรง เคยเข้าไปห้ามปรามหรือกล่าวพ้อที่จะเข้าไปห้ามปรามระงับเหตุ ให้ผู้วิวาทที่ติดกันอยู่นั้น เชื้อพึงเลิกแล้วต่อกันได้ ถ้ายังไม่มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้น ท่านเชื่อว่าใครบ้างที่จะเข้าไปห้ามปราม หรือกล่าวพ้อที่จะเข้าไปห้ามปรามระงับเหตุให้ผู้วิวาทที่ติดกันอยู่นั้น เชื้อพึงเลิกแล้วต่อกันได้

ขอให้ท่านกรอรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันดับ ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

- ๑. ....
- ๒. ....
- ๓. ....
- ๔. ....
- ๕. ....
- ๖. ....
- ๗. ....
- ๘. ....
- ๙. ....
- ๑๐. ....

แบบ ข.-๖

จากประสบการณ์และทักษะของคุณ ในการทำงานบุคคต่าง ๆ และงานประเพณีของหมู่บ้าน จะต้องให้ใครบ้างเป็นหัวหน้า เป็นหัวตั้งตัวดีในการจัดงาน จึงจะได้ผลดีให้ชาวบ้านร่วมมือได้ดีที่สุด

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวในอันดับ ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

- ๑. ....
- ๒. ....
- ๓. ....
- ๔. ....
- ๕. ....
- ๖. ....
- ๗. ....
- ๘. ....
- ๙. ....
- ๑๐. ....

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

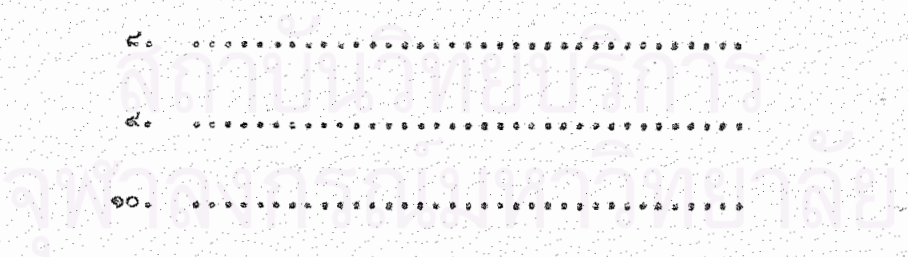

แบบ ข.๗

จากประสบการณ์และทัศนะของคุณ ในด้านการทำมาหากิน ถ้าจะให้ชาวบ้านทำอะไรใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อน จะต้องให้ใครในหมู่บ้านเป็นคนแนะนำ เป็นหัวหน้านำชาวบ้านทำ จึงจะ
ได้ผลดีมีชาวบ้านเชื่อถือทำตามมากที่สุด

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันดับ ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

- ๑. ....
- ๒. ....
- ๓. ....
- ๔. ....
- ๕. ....
- ๖. ....
- ๗. ....
- ๘. ....
- ๙. ....
- ๑๐. ....

แบบ ๒-๔

จากประสบการณ์และทัศนะของคุณ ถ้าชาวบ้านมีเรื่องสงสัยหรือไม่รู้ไม่เข้าใจเกี่ยวกับ
ข่าวคราวต่าง ๆ นอกหมู่บ้าน รวมทั้งข่าวทางราชการ วิทยุในหมู่บ้านบ้างที่ทราบความเป็นไปดี
ที่สุด และชาวบ้านเชื่อถือมากที่สุด

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันดับ ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหา
น้อยที่สุด

๑. ....

๒. ....

๓. ....

๔. ....

๕. ....

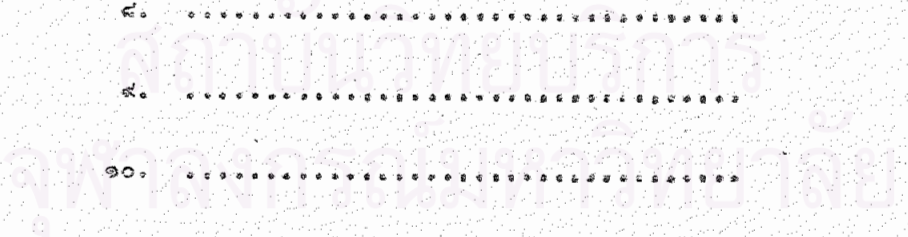
๖. ....

๗. ....

๘. ....

๙. ....

๑๐. ....

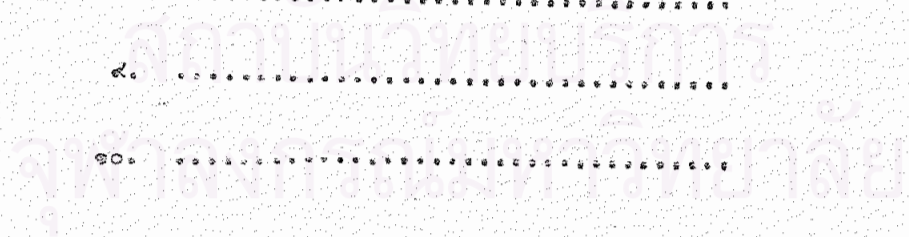

แบบ ข.-๔

จากประสบการณ์และทัศนะของคุณ ในกรณีที่ชาวบ้านมีฐานะที่จะติดต่อกับทางราชการที่
อำเภอ จังหวัด ชาวบ้านจะไปปรึกษาใคร หรือให้ใครเป็นคนแนะนำ เป็นหัวหน้าพาไป ชาวบ้าน
จึงจะเชื่อถือทำตามมากที่สุด

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันดับ ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหา
น้อยที่สุด

- ๑. ....
- ๒. ....
- ๓. ....
- ๔. ....
- ๕. ....
- ๖. ....
- ๗. ....
- ๘. ....
- ๙. ....
- ๑๐. ....

แบบ ข.-๑๐

จากประสบการณ์และทัศนะของคุณ ในกรณีที่ชาวบ้านจะไปหางานทำไกล ๆ เช่น ในต่างจังหวัด หรือในเมือง จะต้องปรึกษาใครหรือให้ใครเป็นคนแนะนำ เป็นตัวหน้าพาไป ชาวบ้านจึงจะ เชื่อถือทำตามมากที่สุด

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันดับ ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

- ๑. ....
- ๒. ....
- ๓. ....
- ๔. ....
- ๕. ....
- ๖. ....
- ๗. ....
- ๘. ....
- ๙. ....
- ๑๐. ....

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบ ซ.-๑๑

จากประสบการณ์และทัศนะของคุณ ในหมู่บ้านนี้มีใครที่ เป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวาง เคย ศึกษาล่าเรียนมามาก หรือ เป็นคนช่างคิดช่างสังเกต มีความสุขุมรอบคอบ เป็นที่เคารพนับถือของ ชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านมีปัญหาที่จะต้องมาอาศัยสติ ปัญญา ความรู้ ความสุขุมรอบคอบตัดสิน ก็มักจะ ไปปรึกษาหารือด้วยเสมอ ๆ

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันติบ ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

- ๑. ....
- ๒. ....
- ๓. ....
- ๔. ....
- ๕. ....
- ๖. ....
- ๗. ....
- ๘. ....
- ๙. ....
- ๑๐. ....

สงวนลิขสิทธิ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบ ๗.๑๕

จากประสบการณ์และทักษะของคุณ ในหมู่บ้านนี้ มีใครบ้างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือพวกที่
เขากังขี้ขี้ หรือมีกนยกย่องให้เป็นหัวหน้ากลุ่มพวกเขา โดยที่คนในกลุ่มพวกเขาเชื่อถือเกรงกลัวมาก

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันดับ ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหา
น้อยที่สุด

๑. ....
๒. ....
๓. ....
๔. ....
๕. ....
๖. ....
๗. ....
๘. ....
๙. ....
๑๐. ....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบ ข.๑๒

จากประสบการณ์และทักษะของคุณ ในหมู่บ้านนี้ มีใครบ้างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือพวกที่
เขาดำรงขึ้น หรือมีกษัตริย์องค์ใดเป็นหัวหน้ากลุ่มพวก เขา โดยที่คนในกลุ่มพวกเขาเชื่อถือเกรงกลัวมาก

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อนบุคคลดังกล่าวลงในอันดั้น ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหา

น้อยที่สุด

- ๑. ....
- ๒. ....
- ๓. ....
- ๔. ....
- ๕. ....
- ๖. ....
- ๗. ....
- ๘. ....
- ๙. ....
- ๑๐. ....

สถาบันวาทะกรรม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบ ป.-๑๓

จากประสบการณ์และทัศนะของคุณ ในหมู่บ้านที่มีใครบ้างที่เห็นบุคคลที่มีเพื่อนฝูง หรือ
มิตรสหายมาก เข้ากับคนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี มีชาวบ้านคบหาสมาคมด้วยมาก

ขอให้ท่านกรอกรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในอันดับ ตามความสำคัญจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

- ๑. ....
- ๒. ....
- ๓. ....
- ๔. ....
- ๕. ....
- ๖. ....
- ๗. ....
- ๘. ....
- ๙. ....
- ๑๐. ....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำโดยธรรมชาติ

ระยะเวลาในการฝึกอบรม ๕ วัน

ภาควิชาการ

๑. ปัญหาความมั่นคงภายใน
  - ๑.๑ ปัญหาพื้นฐานด้านการเมือง
  - ๑.๒ ปัญหาพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ
  - ๑.๓ ปัญหาพื้นฐานด้านสังคม
๒. การดำเนินงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
๓. บทเรียนในการป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
๔. ปัญหาแทรกซ้อนจากภายนอกประเทศ
๕. สรุปปัญหา และแนวโน้มของปัญหาในอนาคต และแนวทางแก้ไขปัญหา
๖. การสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง
๗. การสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน

ภาคปฏิบัติ

๘. ขบวนการกลุ่ม (กลุ่มสัมพันธ์)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมุติฐานการวิจัย

๑. ผู้นำโดยธรรมชาติจะมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากกว่าผู้ตามความคิด
๒. ผู้นำโดยธรรมชาติจะเข้าถึงสื่อมวลชนมากกว่าผู้ตามความคิด
๓. ผู้นำโดยธรรมชาติจะมีลักษณะสากลหรือลักษณะระหว่างท้องถิ่น

มากกว่าผู้ตามความคิด

๔. ผู้นำโดยธรรมชาติจะมีสถานภาพทางสังคมแตกต่างไปจากผู้ตามความคิด
๕. ผู้นำโดยธรรมชาติจะมีส่วนร่วมในสังคมมากกว่าผู้ตามความคิด
๖. ผู้นำโดยธรรมชาติจะมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าผู้ตามความคิด

และผู้นำโดยธรรมชาติจะมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าผู้ตามความคิด

๗. ผู้นำโดยธรรมชาติจะมีทัศนคติแบบประชาธิปไตยมากกว่าผู้ตามความคิด

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

๑. ทางด้านวิชาการ

ผลการวิจัยนี้ จะช่วยยืนยันทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ "ผู้นำ" ซึ่ง "ผู้นำโดยธรรมชาติ" ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการค้นหาผู้นำ ในหมู่บ้านของตำรวจตระเวนชายแดน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๒. ทางด้านประยุกต์

เพื่อนำผลการวิจัยมาศึกษาดูว่า ผู้นำโดยธรรมชาติที่สรรหามาได้โดยวิธีการของตำรวจตระเวนชายแดนนั้น จะมีลักษณะอื่นใดที่แตกต่างไปจากผู้นำที่เป็นทางการ และประชาชนในหมู่บ้านมากหรือน้อยเพียงใด เราอาจใช้ประโยชน์จากการวิจัยนี้ได้โดย

๒.๑ ใช้ประกอบการพิจารณาวางแผนต่อต้านการแผ่ขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทภาคอีสานได้อย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.๒ ช่วยให้เห็นถึงคุณสมบัติของผู้นำทางความคิดในการที่รัฐจะจัดฝึกอบรมให้ความคิดทางการเมือง เพื่อต่อต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในชนบท และเป็นการประหยัดงบประมาณในการที่รัฐจะจัดส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เข้าไปเปลี่ยนทัศนคติทางการเมืองของประชาชนอีกทางหนึ่งด้วย

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงคุณสมบัติของผู้นำโดยธรรมชาติ หรือผู้นำทางความคิดในหมู่บ้านที่เป็น เขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์เท่านั้น โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับประชาชนในหมู่บ้านหรือผู้ตามความคิด เป็นการศึกษ เฉพาะกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มผู้นำโดยธรรมชาติ และกลุ่มผู้ตามความคิด ในพื้นที่กิ่งอำเภอสวนงามนครพนม จังหวัดอุบลราชธานี เท่านั้น ยังไม่อาจนำไปสรุปว่ากลุ่มผู้นำทางความคิดของประชาชนทั้งประเทศต้องมีคุณสมบัติดังกล่าว แต่อาจอนุมานผลจากการวิจัยนี้ นำไปใช้ต่อต้านการแผ่ขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในชนบทที่เป็น เขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ได้

สถาบันวิจัยบริการ

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๒

ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไม่มีสังคมใดที่อยู่นิ่ง โดยไม่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเลย ทุกสังคมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง จะเปลี่ยนไปในทางดีหรือเลว จะเปลี่ยนด้วยอัตราเร่งโดยมีแรงผลักดันของงานหรืออย่างเชื่องช้าโดยเป็นไปตามธรรมชาติ จะเปลี่ยนแปลงมากหรือเปลี่ยนแปลงน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่สิ่งที่แน่นอนคือ สังคมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ไม่มีทางที่จะหลีกเลี่ยงได้ จะเร็วหรือช้า ดีหรือเลว เท่านั้น

โดยปกติการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเนื่องจากองค์การทางสังคมของชุมชนใด ชุมชนหนึ่งสามารถหาช่องทางแก้ปัญหาภายในของเขาได้ แล้วเขาระดมสรรพกำลังเพื่อแก้ไข หรือกำจัดปัญหานั้นให้หมดสิ้นไป การเปลี่ยนแปลงจึงได้เกิดขึ้น^๑

การที่ประเทศด้อยพัฒนาจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคม ก็สืบเนื่องมาจากมูลเหตุใหญ่ ๔ ประการ คือ

๑. สภาพแห่งการด้อยพัฒนาหรือล้าหลังของประเทศตน
๒. ปัญหาต่าง ๆ อันสืบเนื่องมาจากการที่ตนเป็นประเทศด้อยพัฒนา
๓. การที่ประเทศอื่นมีความเจริญก้าวหน้ากว่า
๔. การที่มีภัยคุกคามจากฝ่ายตรงข้ามหรือภัยจากคอมมิวนิสต์

---

^๑สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน : หลักการและวิธีปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, ๒๕๒๔), หน้า ๓๔.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่า "การพัฒนา แสดงถึง การเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่คิดว่ามีความปรารถนาน้อยกว่าไปสู่สิ่งที่คิดว่ามีความปรารถนามากกว่า"^๑

การใช้ผู้นำท้องถิ่น เป็นสื่อกลางในการพัฒนา น่าจะเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพยิ่ง ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปผู้นำท้องถิ่น จะเป็นผู้มีความรู้หรือมีความเจริญ มีความมั่นใจมากกว่าชาวบ้าน ธรรมดาจะยอมรับ แนวความคิดหรือสิ่งใหม่ ๆ ไปทดลองปฏิบัติได้ง่ายกว่า

ปัญหาพื้นฐานของการจัดระเบียบชุมชนก็ตรงที่ทำอะไรจึงจะค้นหาผู้นำได้ และสร้างสรรผู้นำขึ้นมาอย่างไร ผู้นำธรรมดาของขบวนการอาจเป็นบุคคลภายนอกก็ได้ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น ชักจูง แต่หากจะให้โครงการประสบผลสำเร็จแล้ว ภายหลังจะต้องมามอบความรับผิดชอบให้แก่ผู้นำท้องถิ่นของเขาตั้งที่ได้ยกไว้ว่า มักจะไม่เป็น เรื่องสลักสำคัญอย่างใดว่า ใครเป็นผู้ริเริ่มโครงการขึ้นมา หากภายหลังที่ข่าวแพร่ออกไป แม้ชุมชนยอมรับเอาโครงการนั้น ผู้นำจะมีบทบาทมาก การคัดเลือกผู้นำจึงมีความสำคัญต่อการจัดระเบียบชุมชนมาก และข้อสำคัญผู้นำจะต้องมองเห็นคุณค่าของการจัดระเบียบชุมชนเป็นอย่างดี แม้ว่าผู้นำท้องถิ่นจะมีความสำคัญมากเพียงใดก็ตาม ตามความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ และกลุ่มส่วนใหญ่ยังเป็นสิ่งสำคัญมากจะละเลยเสียไม่ได้^๒

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕-๕๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๐-๒๔๘.

วิธีการหรือหลักการอันเป็นสาระสำคัญของการพัฒนาชุมชนมีอยู่ ๒ ประการ คือ^๑

๑. วิธีการที่จะส่งเสริมการริเริ่มของประชาชนเพื่อประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของชุมชน
๒. การช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่รัฐบาลตามหลัก เกณฑ์และจังหวัดที่เหมาะสม

ในสังคมทุก ๆ สังคม จะมีบุคคลอยู่ ๓ พวก พวกแรกเป็นพวกชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นผู้ริเริ่มในด้านต่าง ๆ เช่น ในทางการเมือง วัฒนธรรม ศิลปวิทยาการ และในทางเศรษฐกิจ คนพวกแรกนี้เรียกว่า "ชนชั้นนำ หรือ Elite"

ส่วนคนพวกหลังได้แก่ ชนกลุ่มใหญ่หรือมวลชนโดยทั่วไปซึ่งจะเป็นผู้ตามคนพวกแรกในด้านต่าง ๆ^๒

แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเป็นการยากที่จะวางกฎเกณฑ์ (Criteria) ให้ตายตัวมาเป็นมาตรฐานในการแยกกลุ่มระหว่างชนกลุ่มน้อยที่เรียกว่า บุคคลชั้นนำ หรือชนชั้นนำ หรือชนกลุ่มใหญ่ หรือมวลชนโดยทั่วไปดังที่ สกินเนอร์ (Skinner) ให้ความเห็นว่า^๓

บางทีอาจจะไม่มีคำนิยามใดที่สามารถจะแบ่ง ประเภทของบุคคลชั้นนำ และบุคคลที่ไม่ใช่บุคคลชั้นนำได้อย่างแน่นอน เพราะในสังคมส่วนมากนั้น การแบ่งคุณค่าเป็นเรื่องของการจัด

^๑ สุวิทย์ ยี่งวาร์พันธ์, พัฒนาชนบทในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหประชาชาติ, ๒๕๖๔), หน้า ๑๔.

^๒ กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๖๕.

^๓ William G. Skinner, Leadership and Power in the Chinese Community in Thailand (Ithaca : University Press, 1958), p. 89.

ระดับที่แตกต่างกันที่จะเสถียรน้อยกว่า บุคคลชั้นนำนั้นเราไม่สามารถจะแยกให้ออกจากผู้อื่น หรือการจะแยกหัวหน้าออกจากผู้ที่ทำตามในสังคมนั้น มักจะกระทำอย่างเด็ดขาดไม่ใคร่ได้ หัวหน้ากลุ่มในสังคมใดก็ตามจะกำหนดได้ โดยเริ่มพิจารณาจากจุดสุดยอดข้างบนแล้วก็เลื่อนลงมา โดยขีดแบ่งเส้นเอาตามที่เราคิดว่า ถ้าต่ำกว่าเส้นนั้นก็จะถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่ใช่เป็นผู้นำ คือเป็นผู้ทำตาม

ลักษณะของบุคคลชั้นนำที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ เป็นผู้มีอำนาจ จักรกฤษณ์ ได้ให้ความหมายของอำนาจว่า^๑

"อำนาจ" หมายถึง ความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของผู้อื่น หรือความสามารถในการป้องกันมิให้ผู้อื่นมาอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของตน

ผู้นำที่ดีที่สุดก็คือ ผู้ที่ยืนดีจะเป็นผู้ติดตามผู้อื่น^๒

ประเภทของผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนโดยทั่วไปอาจจำแนกออกได้กว้าง ๆ เป็น ๒ ประเภท คือ^๓

ก. ผู้นำแบบเป็นทางการ ได้แก่ ผู้มีอำนาจหน้าที่ (Authority) โดยได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากทางราชการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และตำบล ตลอดจนข้าราชการประเภทต่าง ๆ ผู้นำประเภทนี้มีตำแหน่ง อำนาจ

^๑ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, บุคคลชั้นนำ โครงสร้างแห่งอำนาจ และการเมืองในชุมชนไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๒๕.

^๒ พัดม์ บุญรัตนพันธ์, การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗), หน้า ๑๓๐.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๔.

หน้าที่ของทางราชการคว่ำจุนอยู่ และประชาชนก็ตระหนักดี ในฐานะของการเป็นผู้นำเพราะมีการเลือกตั้ง แต่งตั้ง และประกาศเป็นทางการให้ทราบ ด้วยเหตุนี้ ตำแหน่งและความรับผิดชอบของผู้นำแบบทางการ จึงเป็นที่ทราบกันต่อสาธารณชนทั่วไป

ผู้นำที่เป็นทางการ มีความรับผิดชอบจำกัดที่แน่นอน สืบเนื่องจากชื่อตำแหน่งก็พอทราบขอบเขตของความรับผิดชอบ และในทางปฏิบัติ ความเป็นผู้นำแบบทางการจะสูญสิ้นเมื่อหมดอำนาจหน้าที่ เว้นแต่คุณความดีที่มีอยู่ในขณะปฏิบัติหน้าที่เท่านั้นที่มีส่วนประทับใจประชาชน และยังคงรับรองในความเป็นผู้นำของเขาต่อไป

ข. ผู้นำทางธรรมชาติ หรือแบบไม่เป็นทางการ (*Local Leaders or Opinion Leaders*) ได้แก่ ผู้ที่มีอิทธิพล มีความสามารถ ความรู้ทันสมัยและเหตุการณ์ของหมู่บ้าน ไม่ได้รับมอบตำแหน่ง อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบใดจากทางราชการ ชาวบ้านก็ไม่ตระหนักในความเป็นผู้นำ แต่ก็ยอมรับนับถือว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จในการทำงานของหมู่บ้าน ประชาชนเดือดร้อนมีปัญหา จะอาศัยบุคคลนี้เป็นที่พึ่งได้ ลักษณะแห่งความเป็นผู้นำประเภทนี้ ไม่มีระยะเวลาสิ้นสุดดังเช่นผู้นำแบบเป็นทางการ บุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้นำแบบนี้มีประโยชน์ต่องานพัฒนามาก เพราะโดยแก่นแท้เป็นผู้เต็มใจให้ความร่วมมือเพื่อส่วนรวมอยู่แล้ว แม้จะไม่มีอำนาจหน้าที่รับรองอย่างเป็นทางการก็ตาม

ผู้นำทางความคิด (*Opinion Leadership*)

บุคคลแต่ละคนในระบบสังคม มีบทบาทในการเผยแพร่ข่าวสารไม่เท่ากัน คนบางคนอาจมีอิทธิพลต่อความคิดหรือพฤติกรรมของคนอื่น ๆ ตามที่บุคคลนั้นต้องการ บุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวนี้เรียกได้ว่า เป็นผู้ที่มีลักษณะของการเป็นผู้นำทางความคิดที่คนอื่น ๆ มักจะไปขอข่าวสารหรือคำแนะนำจากบุคคลดังกล่าวนี้ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่บุคคลอื่น ๆ เห็นว่าเขาเหล่านี้เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้รู้ดี บุคคลที่มีอิทธิพลเช่นนี้ อาจมีตำแหน่งเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ แต่อิทธิพลที่เขามีต่อผู้อื่น จะมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ โดยผ่านข่ายใยของการสื่อสารระหว่างบุคคล

ดังนั้น คำว่า ผู้นำทางความคิดจึงเป็นคำที่ใช้เรียกบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของผู้อื่นในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ลักษณะเช่นนี้แตกต่างกับผู้นำที่เป็นทางการที่มีอิทธิพลเหนือความคิดเห็นของผู้อื่นโดยอาศัยอำนาจที่มาจากตำแหน่งที่เป็นทางการดังที่ พพิฟเนอร์ และ เพรสทัส (Pfißner & Presthus) กล่าวว่า "ผู้นำที่ไม่เป็นทางการทำหน้าที่โดยปราศจากอำนาจบังคับ แต่ผู้นำ (ที่เป็นทางการ) ปกติจะดำรงตำแหน่งในสถาบันสถานะ และอำนาจของตำแหน่งในสถาบันจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของบทบาทของการเป็นผู้นำ"^๑

แนวความคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้นำทางความคิดนี้ เริ่มต้นมาจาก ลาซาเฟล, เปียร์สัน และกอร์เดท (Lazarsfeld, Berelson and Caudet)^๒ ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. ๑๙๔๐ หลังจากนั้น ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับผู้นำทางความคิดในด้านต่าง ๆ นอกเหนือจากการเมืองตามมามากมาย โดยมีชื่อเรียกผู้นำทางความคิดแตกต่างกันไป เช่น *fashion leaders, gate keepers, influencers, information leaders, key communication, sparkplugs, Style settlers, Testmakers* เป็นต้น^๓

---

^๑ J.M. Pfißner and R. Presthus, Public Administration, (New York : The Ronald Press G., 1967), p. 88.

^๒ Paul F. Lazarsfeld, Bernard Berelson and Hazel Gaudent, The People's Choice (New York : Duell, Sloan & Pearce, 1944), p. 61.

^๓ Everett M. Roger, and F. Floyd, Shoemaker, Communication of Innovations : A Cross Cultural Approach. 2d. ed., (New York : The Free Press, 1971), p. 31.

พฟิฟเนอร์ และเชอร์วูด (Pffiffner & Sherwood) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ภาวะผู้นำซึ่งค่อนข้างกระชับและรัดกุมอีกว่า ภาวะผู้นำ เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้นำและการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ของผู้นำในฐานะผู้ใช้อิทธิพล (Influencer) ต่อพฤติกรรมของผู้ได้บังคับบัญชา หรือผู้ได้อิทธิพล (Influencee) หรือผู้ตาม (Follower) ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน^๑

เบอร์นาร์ด (Bernard) ได้พิจารณาความเป็นผู้นำ หรือภาวะผู้นำได้โดยแยกนิยามการเป็นผู้นำออกเป็น ๔ ลักษณะ คือ^๒

๑. สถานะ (Status) คือลักษณะการเป็นผู้นำเหมือนกับความสำเร็จของตำแหน่งของคนนั้น
๒. การยกย่องนับถือ (Esteem) ถือว่าลักษณะผู้นำเป็นที่รวมของความสนใจผู้ที่ได้รับการยกย่องนับถือ มักจะได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำด้วย
๓. พฤติกรรม (Behavior) ผู้นำคือผู้ที่แสดงพฤติกรรมในการนำ เนื่องจากคนที่มีตำแหน่งต่าง ๆ กัน พฤติกรรมในการนำก็ต่างกันด้วย
๔. อิทธิพล (Influence) การเป็นผู้นำก็คือการมีอิทธิพลเหนือคนอื่น และชักนำให้คนอื่นปฏิบัติตามเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

---

^๑John M. Pffittner and Frank P. Sherwood, Administration Organization (New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1965), p. 350.

^๒Bernard M. Bass, Leadership : Psychology and Organization Behavior (New York : Harper and Rew, 1960), p. 87-89.

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า ผู้นำคือบุคคลใดก็ตามที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นในกลุ่ม หรือ มีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ในการทำงาน ผู้นำอาจเป็นคนคนเดียว กับผู้บริหารหรือไม่ก็ได้ ดังนั้น ในกลุ่มหรือองค์การหนึ่ง ๆ อาจมีผู้นำหลายคน นอกเหนือไปจาก ผู้บริหารหรือหัวหน้าซึ่ง เป็นผู้นำโดยตำแหน่ง

ส่วนภาวะผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงออกมาเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ กับกลุ่มในระหว่างการทำงาน หรือผู้ร่วมในสถานการณ์เดียวกันในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่ม ดำเนินไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จ ดังนั้นเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแล้ว ผู้นำจึงหมายถึง ตัว บุคคลและภาวะผู้นำ เป็น เรื่องของคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติของบุคคลที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่ม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

ไม่ว่าผู้นำทางความคิดจะมีชื่อเรียกว่าอย่างไร แต่สรุปแล้วก็หมายถึงบุคคลที่มีบทบาท หรืออิทธิพลในการเผยแพร่ข่าวสาร ไม่ว่าข่าวสารนั้นจะเป็นเรื่องของแฟชั่น การเมือง การศึกษา หรือ เรื่องอื่น

มีข้อน่าสังเกตว่า ผู้นำทางความคิด อาจจะช่วยส่งเสริมให้การเผยแพร่ข่าวสารเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ หรืออาจจะขัดขวางมิให้การเผยแพร่ข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็ได้ การวิจัยทุกชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้นำทางความคิดล้วนแต่ศึกษาในแง่ที่ผู้นำความคิดมีส่วนในการสนับสนุน เปลี่ยนแปลง เพื่อให้การเผยแพร่ข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งสิ้น ไม่มีการวิจัยใดที่จะศึกษา ดูว่าผู้นำทางความคิดขัดขวางการเผยแพร่ข่าวสารเลย

ลักษณะกว้าง ๆ ของผู้นำทางความคิดซึ่งแตกต่างไปจากผู้อื่นภายในสังคม ก็คือ^๑

---

^๑Lionberger, "Some Characteristics of Form Operators....," cited by Harbert Manzel and Elihu Katz, "Social Relations and Innovation in the Medical Profession : The Epidemiology of a New Drug. "The Public Opinion Quarterly, Vol. 19, 1955 pp. 352 - 377.

๑. ผู้นำทางความคิดมัก เป็นผู้ที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่า
๒. ผู้นำทางความคิดมัก เป็นผู้ที่มีการศึกษามากกว่า
๓. ผู้นำทางความคิดมัก เป็นผู้ที่ เข้าถึงสื่อมวลชนมากกว่า
๔. ผู้นำทางความคิดมัก เป็นผู้ที่มีลักษณะระหว่างห้องถิ่นมากกว่า เช่น มีการเดินทางออกนอกห้องถิ่น หรือคบค้าสมาคมกับคนนอกห้องถิ่นมากกว่า มีความรู้สึกผูกติดกับห้องถิ่นน้อยกว่า
๕. ผู้นำทางความคิดมัก เป็นผู้ที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่า
๖. ผู้นำทางความคิดมัก เป็นผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมได้เร็วกว่า

ลักษณะ ๖ ข้อดังกล่าวของผู้นำทางความคิดจะทำให้ผู้ตามความคิดมีความรู้สึกว่าเป็นผู้นำทางความคิด เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรือ เป็นผู้ที่มีคุณูปการ

อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกตว่าแม้ผู้นำทางความคิดจะมีลักษณะที่แตกต่างจากผู้ตามความคิด ทำให้ผู้ตามความคิดแสวงหาข่าวสาร หรือข้อเสนอแนะจากผู้นำทางความคิดที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่าก็ตาม แต่จะต้องไม่แตกต่างกันอย่างมาก ๆ จนทำให้ผู้ตามความคิดรู้สึกว่าเป็นผู้นำทางความคิดไม่ใช่เป็นผู้ที่อยู่ภายในสังคมเดียวกันกับตน และหมดความเชื่อถือและไว้วางใจ จนในที่สุดอาจหมดสภาพของความ เป็นผู้นำทางความคิดไปเลยก็ได้

จากผลการวิจัยเรื่องความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดย สมชัย รักจิตร^๑ ชี้ให้เห็นว่า บุคคลที่ชาวบ้านจะมองและยึดว่าเป็นผู้นำของเขาได้ จะต้องเป็นผู้ที่พิสูจน์ตัวเองแล้วว่า เขาเป็นผู้ที่ชาวบ้านสมควรจะให้ความไว้วางใจ เป็นผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และเป็นผู้ที่เต็มใจ และมีความสามารถที่จะอุทิศประโยชน์ได้มาก เพื่อให้เกิดผลดีกับส่วนรวม

^๑สมชัย รักจิตร, ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ในด้านอิทธิพลของผู้นำในหมู่บ้านนั้น ปรากฏว่ากลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน เป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อทัศนคติ และการกระทำของชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ

๑. ผู้นำในหมู่บ้านโดยทั่วไปเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในข่าวสารต่าง ๆ ดีกว่าผู้ที่มิได้เป็นผู้นำ
๒. ผู้นำในหมู่บ้าน เป็นบุคคลที่มีความสามารถด้านการออกความคิดเห็น มีความกระตือรือร้นในงานส่วนรวม และเป็นผู้ที่มีผู้นับหน้าถือตามากกว่าผู้ที่มิได้เป็นผู้นำ ซึ่งทำให้ผู้นำเป็นผู้ที่มีอำนาจในการชักจูงชาวบ้านให้คล้อยตามสูง
๓. ผู้นำในหมู่บ้านยึดตำแหน่งสำคัญ ๆ ของหมู่บ้าน และตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งจากราชการในหมู่บ้านไว้ทุกตำแหน่ง หรือเกือบทุกตำแหน่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาตำบล
๔. ผู้นำในหมู่บ้านมีการติดต่อกับโลกภายนอกค่อนข้างกว้างขวาง และมักได้รับการสนับสนุนจากราชการมากกว่าชาวบ้านทั่วไป

สำหรับความคล้ายคลึง และความแตกต่างระหว่างผู้นำและผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้นำ (ผู้ตาม) จากผลการวิจัยในเรื่องความเป็นผู้นำในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จะเห็นได้อย่างเด่นชัดว่า ผู้นำในหมู่บ้านมีความคล้ายคลึงกันมากในรูปของแนวความคิดด้านค่านิยมที่สำคัญ ๆ บุคลิกภาพและทัศนคติสำหรับความแตกต่างระหว่างผู้นำและผู้ตามที่มีอยู่ข้างนั้นมักจะสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านเพศ ระดับของการศึกษา ประสบการณ์ในเมืองหรือชุมชนที่เจริญ และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ไม่มีความแตกต่างที่สำคัญทางทัศนคติและพฤติกรรมของชาวบ้าน (ทั้งผู้นำและผู้ตาม) อันมีผลสืบเนื่องมาจาก ความแตกต่างทางเชื้อสาย หรือฐานะทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาของ ไรท์ (Wright)^๑ ถึงลักษณะนิสัยในด้านการติดต่อสื่อสารของ ผู้นำความคิดเห็น พบว่าผู้นำส่วนใหญ่จะมีการเปิดรับสื่อมวลชนสูง และผู้นำในทุก ๆ ทางที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น มีแนวโน้มที่จะเปิดรับสื่อมวลชนสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้นำ รวมทั้งในเรื่องการรับชมภาพยนตร์ด้วย นอกจากนี้ผู้นำยังมีการอ่านนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับตัวเขาโดยเฉพาะ คือ ผู้นำทางการแต่งกาย จะอ่านนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับแฟชั่นมากกว่าคนที่ไม่ได้เป็นผู้นำทางนี้ หรือเรียกว่าเป็นผู้นำทางด้านอื่น ๆ ซึ่งสนับสนุนการสังเกตการณ์ของ เมอร์ตันที่ว่าผู้ฟังจะเลือกฟังสื่อตามที่จะสนองตอบต่อความเป็นผู้นำทางความคิดเห็นของตน

ในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นผู้นำความคิดเห็นจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการชักจูงใจชาวบ้านให้ร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นของตน เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากชาวบ้าน ผู้นำจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชน เป็นตัวประสานงานระหว่างประชาชนกับรัฐบาล หรือหน่วยราชการในการนำข่าวสารที่เป็นสาระประโยชน์ไปเผยแพร่ให้กับประชาชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นของตน^๒

---

^๑Charles R. Wright, *Mass Communication* (New York : Random House., Inc, 1956), p. 64.

^๒ เกศรินทร์ สุทธิไสย, "พฤติกรรมสื่อสารมวลชนในชนบท : การสำรวจทางสังคม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลพบุรี" วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐, หน้า ๒๔.

รูปแบบการสื่อสาร

แคทซ์ และลาซาเฟลด์ (Katz & Lazarsfelds) พบว่ารูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) หรือการสื่อสารแบบตัวต่อตัว (Face to Face Communication) มีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ยอมรับที่จะร่วมมือปฏิบัติมากที่สุด^๑

ในเรื่องการเปลี่ยนทัศนคติต่อการยอมรับความคิดใหม่นั้น ยังพบอีกว่า อิทธิพลของบุคคลนั้นมีมากกว่าสื่อมวลชน โดยเฉพาะขั้นตอนการตัดสินใจที่จะยอมรับความคิดใหม่^๒ ดังนั้นความสำคัญของการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลในพฤติกรรมศาสตร์จึงมีมากขึ้น

โรเจอร์ และเมเนน (Roger & Maynen) ทำการวิจัยสื่อที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวในการเผยแพร่ข่าวสารในประเทศไทยโคลัมเบีย พบว่าในการเผยแพร่เทคนิคใหม่ ๆ อิทธิพลของสื่อบุคคลเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดในการตัดสินใจรับนวัตกรรม^๓

---

^๑Elihu Katz and Paul F. Lazarsfelds, Personal Influence : The Part Played by People in the Flow of Mass Communication (New York : The Free Press, A Division of Macmillan, Publishing Co., 1955), p. 32.

^๒Lee Richardson., ed. Dimension of Communication (Englewood Cliff, N.J. : Prentice - Hall, 1969), p. 22.

^๓E.M. Rogers and Wicky L. Maynen, Communication Sources for 2,4 - D Weed Spray Among Colombian Peasants, Rural Social, 30, pp. 213 - 219. cited by Gardner Lindzey and Elliot Aronson, The Handbook of Social Psychology Vol. 3 (Massachusetts : Addison Wesley Publishing Company, 1969), p. 234.

นิวคอบน์ และฮอบแมน (Newcomb & Hobman) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มว่า เมื่อคนมีการรวมกลุ่มกัน จะทำให้เกิดประสิทธิผลในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ง่าย และเร็วกว่าที่ ต้องตัดสินใจเพียงคนเดียว^๑

เคลแมน (Kelman) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ผลของการสื่อสาร ซึ่งสรุปได้ว่า ผู้รับสาร จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติก็ต่อเมื่อผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือ ความลุ่มหลงคล้อยคลึงกับผู้รับสาร ตลอดจนการที่ผู้ส่งสารมีอำนาจในการส่งสาร^๒

---

^๑Erwin P. Bettinghous, Persuasive Communication (New York: Holt, Rienhart and Winston, Inc., 1968), p. 90.

^๒Thomas D. Beisecker and Donn W. Pason, The Process of Social Influence (New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1972), p. 142.

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในหมู่บ้าน

อำนาจของผู้นำจะสูงถ้าผู้นำเหล่านั้นสามารถร่วมมือกันเป็นกลุ่มก้อน เพื่อที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่าง จากการวิจัยของ สมชัย รักริจิตร์^๑ พบว่า ประมาณ ๗๐% ของผู้นำ และ ประมาณ ๗๕% ของผู้ที่มีได้เป็นผู้นำ แสดงเจตนาพร้อมที่จะเชื่อฟังคำสั่งของผู้นำบางคนโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น แม้ว่ากระทำตามคำสั่งนั้น ๆ อาจมีอันตราย ประสบความยากลำบาก หรือจะต้องเสียเงินเสียทอง หรือขอร้องให้ชาวบ้านทำสิ่งที่ไม่ต้องเสียสละมากแล้ว ชาวบ้านก็จะยอมทำตาม ก็จะมีมากขึ้น

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า อิทธิพลของผู้นำในท้องถิ่นจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำด้วยกัน ว่าเป็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพียงไร ผู้นำระดับสูงจึงมักจะมีแนวโน้มที่จะพยายามสร้างความเป็นมิตร หรือเกลี้ยวสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้าน โดยเฉพาะกับผู้นำคนอื่น ๆ ในหมู่บ้าน ผู้นำในระดับสูงจึงมีมิตรมากกว่าศัตรู ในขณะที่ผู้นำระดับต่ำมักจะมีศัตรูมากกว่า ความสัมพันธ์ของผู้นำในหมู่บ้าน จึงเป็นเครื่องแสดงให้เห็นพลังของหน่วยนำในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี^๒

จากการศึกษาผู้นำหมู่บ้าน "บ้านนาอัสตร" อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี

^๑สมชัย รักริจิตร์, ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย,

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๔.

ของสุเทพ สุนทรเกสัช^๑ พบว่า ผู้นำหมู่บ้าน ทั้งผู้นำแบบทางการ และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ มีลักษณะทำโบราณด้น เนื่องจากสภาพสังคมของหมู่บ้านซึ่งเป็นสังคมแบบเก่า ความไม่ร่วมมือกันในหมู่บ้าน เกิดจากความขัดแย้งระหว่างผู้นำในหมู่บ้าน หรือถ้าจะพิจารณาให้ลึกลงไป เป็นการขัดแย้งระหว่างเครือญาติ ทำให้การพัฒนาหมู่บ้านไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ดังนั้น ทักษะในการผูกมิตร และการสังคม เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการเป็นผู้นำ ผู้นำที่มีทักษะในการสร้างมนุษยสัมพันธ์สูงจึงมีความสามารถในการติดต่อและชักจูงใจคนได้ดี^๒

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในหมู่บ้าน จึงน่าจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความสำเร็จในการพัฒนา หมู่บ้านในที่มีผู้นำมีความสัมพันธ์ต่อกันในระดับสูง ระดับพอสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านนั้นน่าจะสูงด้วย

ความเชื่อมั่นในตัวเอง

มีความหมายคล้ายคลึงกับการมองตนเอง ความพึงพอใจตนเอง การเคารพตนเอง ความภูมิใจหรือการยอมรับตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองของใครจะมีมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความขัดแย้งระหว่างตนตามอัตภาพกับตน ตามปติธานว่ามีมากหรือน้อย ถ้าขัดแย้งมาก จะเป็นเหตุให้มีความรู้สึกว่าคุณไม่มีค่า ไม่เหมาะสม ไม่พึงพอใจตนเอง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความวิตกกังวล ขาดความอบอุ่นใจ และชอบพึ่งผู้อื่น^๓

^๑ สุเทพ สุนทรเกสัช, สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๑), หน้า ๒๕.

^๒ กรมการศึกษานูชน, ผู้นำท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๐๔), หน้า ๑๒.

^๓ Henry C. Smith, Personality Adjustment (New York : McGraw-Hill, 1961), p. 185.

ในด้านองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองนั้น โยมอนด์ (Symonds)^๑ พบว่า มีอยู่ ๔ อย่าง คือ การทราบในสิ่งที่ตนต้องการ การคิดในสิ่งที่ตนเห็นว่ากระทำสำเร็จ การสามารถชักชวนใจได้และลงมือกระทำจริง ๆ กับสิ่งที่ได้ชักชวนใจแล้ว และปัจจัยที่ทำให้ขาดความมั่นใจในตนเอง คือ ขาดความรู้ ขาดความกล้าหาญในทางชอบธรรม มีความระแวงสงสัย และความล้มเหลวในอดีตที่ฝังลึกในจิตใจและมีความเกียจคร้าน

เกี่ยวกับผู้นำ ความเชื่อมั่นในตัวเอง บารุช (Baruch)^๒ พบว่า ผู้นำจะต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง วินัยที่ทำให้บุคคลอยู่ร่วมกันได้ด้วย ความสงบสุข วินัยจะเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีความมั่นใจในตนเอง ดังนั้น คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จึงน่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมได้ด้วยความสะดวกสบาย

เพนเตอร์ (Painter)^๓ ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างการจงใจกับความเชื่อมั่นในตนเอง และความสามารถในการจงใจ เป็นลักษณะที่สำคัญของผู้นำซึ่งสอดคล้องกับผลการทดลองของ Stires^๔ ที่พบว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นสูง และยิ่งมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมาก

^๑ Addington P. Symonds, Teaching Yourself Personal Efficiency (London : English University Press, 1964), pp. 85-89.

^๒ Baruch D., New Ways in Discipline (New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1949), pp. 4-5.

^๓ Painter J.J. "An Investigation of Relationship Between Self Confidence, Persuasibility and Related Behavior Among Males" Dissertation Science, 1968; p. 29.

^๔ Kenneth Loued Stires, "Leadership Designation and Percieved Ability as Determinantly of Tactical Use of Modesty and Self Enhancement." Dissertation Abstract, 1970; p. 30.

เท่าไร? สรรพจากผู้ร่วมงานก็มากขึ้นเท่านั้น ซึ่งมักจะพบผู้นำมากกว่าผู้ที่มิใช่ผู้นำ

สำหรับคนไทย แบลนชาร์ด (Blanchard)^๑ ได้ให้ข้อคิดว่า คนไทยไม่ชอบเป็นหัวหน้า ไม่ชอบสถานการณ์ที่ยุ่งเหยิง และตัดสินใจ ไม่กล้าแสดงออกซึ่งความสามารถ กลัวผิด กลัวเสียหน้า ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นในตนเอง และจากการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมชัย รักวิจิตร^๒ พบว่า ผู้นำในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เป็นตัวของตัวเอง (Inner - Directed) มากกว่าผู้ที่มิได้เป็นผู้นำ มักใช้ดุลยพินิจของตนเองมากกว่า หลีกเลี่ยงหรือหนีปัญหาบ่อยกว่า มีลักษณะการพึ่งตนเองสูงกว่า และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าผู้ที่มิใช่ผู้นำ

ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้น ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น เพราะถ้าเขาไม่มีความเชื่อมั่นในตนเองแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งตัวอย่างที่ปรากฏให้เห็นก็คือความสำเร็จของงานพัฒนาชุมชนในเกาหลีใต้ ซึ่งเรียกว่า "ขบวนการสร้างชีวิตใหม่ (Saemuel Movement)" มีหลักปรัชญาในการดำเนินงาน คือ สอนประชาชนไม่ว่าจะอยู่ในชนบทหรือในเมือง ให้ยึดหลัก ๓ ประการ คือ ความขยันหมั่นเพียร ความร่วมมือผนึกกำลังกัน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นขบวนการพัฒนาชาติโดยมีพื้นฐานอยู่บนการสร้างเสริมคุณธรรมของประชาชนทั้งปวง^๓

^๑ Wendell Blanchard, Thailand : Its People, Its Society, Its Culture (New York Connecticut : Harf Press, 1957), p. 102.

^๒ สมชัย รักวิจิตร, ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย, หน้า ๘.

^๓ ชัยวัฒน์ หุตะเจริญ, "Saemuel Movement ขบวนการสร้างชีวิตใหม่" วารสารพัฒนาชุมชน (ฉบับพิเศษ) กรมการพัฒนาชุมชน ๒๕๒๐, หน้า ๔๖.

ดังนั้นความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้นำท้องถิ่น เพราะคุณลักษณะดังกล่าว นำจะส่งผลต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวในการพัฒนาหมู่บ้าน และ ผู้นำท้องถิ่นของหมู่บ้านที่มีระดับผลสำเร็จในการพัฒนาสูง จะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าผู้นำท้องถิ่นของหมู่บ้านที่มีระดับผลสำเร็จในการพัฒนาต่ำ^๑

ความสัมพันธ์กับสื่อมวลชน

เมื่อพิจารณาถึงการติดต่อสื่อสาร จะเห็นได้ว่าการติดต่อสื่อสารเป็นส่วนสำคัญที่จะนำความรู้ ความคิดเห็น ความต้องการ และสิ่งต่าง ๆ ถ่ายเทไปมาภายในสังคม เสมือนการไหลวนของโลหิตไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย หากส่วนใดไม่มีโลหิตไหลวนไป ส่วนนั้นก็จะ เป็นอัมพาตไป จากการวิจัยของสมาธิชัยแห่งชาติเกี่ยวกับผู้นำในชนบทของไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕^๒ พบว่า ผู้นำในชนบทประมาณ ๘๓% มีวิทยุเป็นของตนเอง และประมาณ ๘๓% ของผู้นำจะรับฟังวิทยุทุกวัน ส่วนการอ่านหนังสือพิมพ์นั้น ผู้นำเกินกว่า ๖๐% อ่านหนังสือพิมพ์ ๗ ครั้ง หรือมากกว่าใน ๑ สัปดาห์ ส่วนผู้นำที่ไม่อ่านหนังสือเลยมีเพียง ๘% เท่านั้น สถิติดังกล่าว ค่อนข้างสูง ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำในชนบทที่ค่อนข้างเจริญหรือใกล้ชิดกับแหล่งความเจริญ

จากการวิจัยการเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ สมชัย รักริฉัตร^๓

^๑ ทองคุณ หงษ์พันธุ์, "การวิจัยเพื่อจัดรูปแบบยุทธวิธีการศึกษาอบรมผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาบัณฑิต แผนกวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๕), หน้า ๒๓๗.

^๒ สมาธิชัยแห่งชาติ, ผู้นำในชนบทของประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรีย, ๒๕๑๔), หน้า ๕๓ - ๕๔.

^๓ สมชัย รักริฉัตร, ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย, หน้า ๑๐๔.

พบว่า ผู้นำรัฐบาล คิดว่าชาวบ้าน ผู้นำในหมู่บ้านจะสนใจข่าวสารบ้านเมืองถึง ๖๔ % ข่าวสารทำมาหากิน ๗๒ % ในขณะที่ชาวบ้านสนใจเพียง ๓๑ % และ ๕๐ % ตามลำดับ และผู้นำในระดับสูงก็จะสนใจข่าวสารมากกว่าผู้นำระดับต่ำ ดังนั้น ความสัมพันธ์กับเครื่องมือสื่อสารมวลชน จะแสดงให้เห็นลักษณะความเป็นผู้นำและอิทธิพลของผู้นำได้เช่นเดียวกัน

ความมีลักษณะสากลหรือลักษณะระหว่างท้องถิ่น (Cosmopolite)

ผู้นำในท้องถิ่นมีการเคลื่อนไหว เข้าสู่แหล่งอารยธรรมแบบเมืองมากกว่าชาวบ้านทั่ว ๆ ไป คือเป็นผู้ที่เข้าไปในอำเภอหรือจังหวัดบ่อยที่สุด คือมากกว่า ๑๐ ครั้งขึ้นไปในปีหนึ่ง ๆ ดังนั้น บุคคลที่เป็นผู้นำ จึงมักเป็นบุคคลที่ทันสมัยเมื่อเปรียบกับชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้เพราะได้รับอิทธิพล และวัฒนธรรมใหม่ ๆ จากแหล่งที่เจริญกว่าท้องถิ่น^๑

จากการวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังบทบาทพัฒนาการ คณะกรรมการหมู่บ้าน และ เจ้าหน้าที่ระดับ อำเภอของ หิตยา สุวรรณชัย^๒ พบว่า คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน มีการติดต่อกับแหล่งอารยธรรมในเมือง แบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มที่มีสายสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในเมืองอย่างใกล้ชิด (*Intensive Urban Contact Type*) คือกลุ่มที่มีญาติหรือลูกหลานอยู่ในเมืองหรือในกรุงเทพฯ ฯ และมีการติดต่อพบปะกันอยู่เป็นประจำ หรือมีการเดินทางในเมือง หรือในกรุงเทพฯ ฯ ตั้งแต่ปีละ ๔ ครั้งขึ้นไป ซึ่งมีจำนวน ๑๘.๔๗ % ส่วนใหญ่ของกรรมการพัฒนาหมู่บ้านกลุ่มนี้เป็นครู

^๑ สภาวิจัยแห่งชาติ, ผู้นำในชนบทของประเทศไทย, หน้า ๕๕.

^๒ หิตยา สุวรรณชัย, พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาการ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, ๒๕๑๐), หน้า ๑๒๗.

๒. กลุ่มที่มีสายสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในเมืองปานกลาง (*Intermediate Urban Contact Type*) คือกลุ่มที่มีญาติหรือลูกหลานอยู่ในเมืองหรือในกรุงเทพฯ มีการติดต่อกันปะกั้นไปบ่อยครั้งหรือมีการเดินทางไปเมืองหรือกรุงเทพฯ ไม่ถึงปีละ ๕ ครั้ง ซึ่งมีจำนวน ๑๒ %

๓. กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในเมืองอย่างใกล้ชิด (*Intensive Voluntary Urban Contact Type*) คือกลุ่มที่มีญาติหรือลูกหลานอยู่ในเมืองหรือกรุงเทพฯ แต่มีการเดินทางไปเมืองหรือกรุงเทพฯ ตั้งแต่ปีละ ๕ ครั้งขึ้นไป ซึ่งมีอยู่ ๒๖.๐๔ %

๔. กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในเมืองปานกลาง (*Intermediate Voluntary Urban Contact Type*) คือกลุ่มที่มีญาติหรือลูกหลานอยู่ในเมืองหรือกรุงเทพฯ แต่เดินทางไปเมืองหรือกรุงเทพฯ ปีละไม่ถึง ๕ ครั้ง ซึ่งมีอยู่ ๑๖.๘๑ %

๕. กลุ่มโคกเดี่ยว (*Isolated Type*) คือกลุ่มที่ไม่ได้เข้าเมืองเลยในรอบปี กลุ่มนี้มี ๒๕.๑๖ % ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกที่มีอาชีพทำนา

จากการวิจัยเกี่ยวกับผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ สมชัย รักรวิจิตร^๑ ก็พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์นอกหมู่บ้านกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ในเมืองหรือชุมชนเจริญ มักจะได้รับการยอมรับเป็นผู้นำ จึงน่าจะเชื่อได้ว่าระดับความสัมพันธ์กับแหล่งอารยธรรม จะมีส่วนสัมพันธ์กับคุณลักษณะบางอย่างของผู้นำท้องถิ่น

การเข้ามีส่วนร่วมในสังคม

ผู้ที่จะได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำในชนบทของไทยนั้น สภาวิจัยแห่งชาติ^๒ พบว่า

^๑ สมชัย รักรวิจิตร, ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย,

^๒ สภาวิจัยแห่งชาติ, ผู้นำในชนบทของประเทศไทย, หน้า ๔๖ - ๔๗.

จะต้องเป็นบุคคลที่มีความเสียสละ และให้ความช่วยเหลือแก่คนทั่วไป มีความซื่อสัตย์ พุดจริงทำจริง ประกอบการทำมาหากินในทางที่สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ขยันขันแข็งพอที่จะเป็นเยี่ยงอย่างอันดีแก่ชาวบ้าน โดยทั่วไปมีความเป็นกันเอง และเป็นพี่เลี้ยงของคนทั่วไปทั้งทางวัตถุและจิตใจ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับคุณลักษณะผู้นำท้องถิ่น ซึ่งสมควรได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ตามระเบียบของกรมการพัฒนาชุมชน^๑

ผู้นำหมู่บ้านเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน และปรับปรุงหมู่บ้านให้เจริญ ผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้แก่หมู่บ้าน ซึ่งผู้นำมีอิทธิพลสูง ชาวบ้านนิยมยกย่องก็จะกลายเป็นผู้นำหลักของหมู่บ้าน ปัจจัยที่จะสร้างอำนาจและอิทธิพลให้แก่ผู้นำ คือ ระดับการศึกษา ทั้งทางโลกและทางธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจ ประสบการณ์ในเมือง ความรู้ ความชำนาญพิเศษ และตำแหน่งหน้าที่ทางราชการหรือกึ่งราชการ^๒

จากการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะผู้นำท้องถิ่น ในเขตพัฒนาภาคใต้ พบว่าปัจจัยในหมู่บ้านที่จะส่งเสริมการพัฒนานั้น ความเข้มแข็งของผู้นำในหมู่บ้านเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งอันหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาลักษณะผู้นำในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^๓

จาก อัมโยต์^๔ พบว่า การริเริ่มและอำนวยการพัฒนาต่าง ๆ เป็นของผู้นำในหมู่บ้าน

^๑ กรมการพัฒนาชุมชน, ผู้นำท้องถิ่น, หน้า ๑๓ - ๑๔.

^๒ สมชัย รักวิจิตร, ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย, หน้า ๑๑.

^๓ ศัทธา สายหู, รายงานการศึกษาลักษณะผู้นำท้องถิ่นในเขตพัฒนาภาคใต้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๑๐), หน้า ๒๑.

^๔ จาก อัมโยต์, "ลักษณะผู้นำในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๓๗๔.

ทั้งสิ้น ยิ่งผู้ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ และเป็นที่ยอมรับมากเท่าไร ก็ยิ่งสามารถนำชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้านของตนได้มากเพียงนั้น ผู้นำที่มีลักษณะความเป็นผู้นำในระดับสูง จึงเป็นผู้ที่ไฉนนำ และชักจูงชาวบ้านให้ปฏิบัติตามได้มาก

ดังนั้น การเข้ามีส่วนร่วมในสังคมของผู้นำท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของผู้นำหมู่บ้านที่มีผลต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวของการพัฒนาหมู่บ้านเป็นอย่างมาก

ทัศนคติแบบประชาธิปไตย

การพัฒนาประเทศอาจทำได้หลายแนวทาง สำหรับกรณีประเทศไทยในปัจจุบันนี้ เป็นที่แน่ชัดว่าจะพัฒนาทั้งสภาพเศรษฐกิจ และการเมืองตามแนวระบบประชาธิปไตย อนึ่งเนื่องจากการพัฒนาที่ประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญหลายตัว คือ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งต่างก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน (*Reversible Relationship*) ซึ่งเป็นการยากที่จะแยกพัฒนาในแง่ใดแง่หนึ่งก่อน นอกจากนั้นในการดำเนินการพัฒนาซึ่งจำเป็นที่จะต้องยึดเป้าหมายที่แน่นอนด้วย ดังนั้นในการดำเนินการพัฒนาในประเทศไทยจึงน่าจะยึดฐานคติ (*Assumption*) ที่มีเป้าหมายที่สำคัญ คือมุ่งพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย และมุ่งที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเป็นวิถีทางบรรลุเป้าหมาย หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การพัฒนาประเทศนี้มีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นเป้าหมายสูงสุด (*Ultimate Goal*) และมีการเศรษฐกิจและสังคม เป็นเป้าหมายอุปกรณ์ (*Instrumental Goal*) ดังนั้นกระบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องสร้างสรรค์ลักษณะผู้นำตามแบบประชาธิปไตยให้แก่ชุมชนให้ได้

สำหรับทัศนคติแบบประชาธิปไตยมีลักษณะอย่างไรนั้น ตามทฤษฎีบุคคลิกภาพประชาธิปไตย

---

^๑ จิตยา สุวรรณชฎ, พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ, หน้า ๑๓.

(Theory of Democratic Personality) ของ มิแชลลิส (Michallis)^๑ ได้กำหนดเอาไว้ว่า บุคลิกภาพประชาธิปไตย หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่มีลักษณะดังนี้ คือ ความร่วมมือ การมีส่วนร่วม การนำตนเอง ความรับผิดชอบ ความใจกว้าง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคำนึงถึงผู้อื่น และการเคารพพหุติกาของสังคม

สาโรช บัวศรี^๒ ได้สรุปลักษณะที่เป็นประชาธิปไตย โดยพยายามให้ง่ายที่คนไทยจะเข้าใจประชาธิปไตยในทางสังคมหมายถึง สัมพันธภาพระหว่างบุคคลซึ่งมีลักษณะ ๓ ประการ

ประการแรก คือการเคารพซึ่งกันและกัน (Respect for Individuals) หรือมี "คาราวธรรม" คือทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน

ประการที่สอง มีการแบ่งปัน ร่วมงานกัน และประสานงานกัน (Sharing Participation & Cooperation) เป็นการแบ่งงานกันทำ วางแผนทำงานร่วมกัน ประสานงานในกิจการต่าง ๆ ซึ่งอาจเรียกว่า "สามัคคีธรรม"

ประการที่สาม ให้มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา (Faith in the Method of Intelligence) อาจพูดเป็นคำศัพท์ได้ว่า "ปัญญาธรรม" คือจะทำอะไรต้องใช้ปัญญา เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง และเตือนสติให้ทำแต่ในทางที่ดีและเป็นคุณธรรม

องชัย ลักคนสุวรรณ^๓ ได้วิเคราะห์ตามทฤษฎีของ โอน์ไฮนท และกิลเลอร์ด

^๑ John U. Michallis, Social Study for Children in Democracy (Prentice Hall Inc., 1953), pp. 36 - 42.

^๒ สาโรช บัวศรี, แนวความคิดในการบริหารการศึกษา (พระนคร : มงคลการพิมพ์, ๒๕๐๓), หน้า ๕ - ๖.

^๓ องชัย ลักคนสุวรรณ, "วิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพประชาธิปไตย" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๗), หน้า ๑๐ - ๑๓.

(Eysenck & Guilford) พบว่า คนที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ (Responsibility) ความสามัคคีธรรม (Cooperative Participation) ความมีใจกว้าง (Open-minded) การคำนึงถึงผู้อื่น (Concern for others) ความมีเอกศักดิ์แห่งตน (Self-Eignity) การเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย (Democratic Citizenship) และ ความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง (Participant Citizenship)

จากการวิจัยความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ สมชัย รักรวิจิตร^๑ พบว่า ชาวบ้านมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยอย่างจำกัดมาก จึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ (ผู้นำและมีใช้ผู้นำ) ขาดความซาบซึ้งในคุณค่าของประชาธิปไตย ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองของชาติ ถ้าจะมีอยู่บ้างโดยส่วนใหญ่แล้ว เป็นผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของพวกเขาเอง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความเคารพบูชาพุทธศาสนา และมีสถาบันกษัตริย์ตามประเพณี และในเวลาเดียวกัน ยึดเป็นที่พึ่งทางจิตด้วย ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ ชาวบ้านให้ความนิยมต่อการปกครองแบบพ่อปกครองลูกมากกว่าระบอบการปกครองแบบอื่น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้นำในหมู่บ้านเป็นผู้ที่ได้รับแนวความคิด "สมัยใหม่" มากกว่าผู้ที่มีได้เป็นผู้นำ จึงทำให้ผู้นำในหมู่บ้านมองเห็นคุณค่าของประชาธิปไตยมากกว่าบุคคลกลุ่มอื่น

ถึงแม้ทัศนคติของผู้นำในท้องถิ่นจะเป็นอย่างไรก็ตาม แต่กระบวนการพัฒนาชุมชนจะช่วยพัฒนาทัศนคติแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในที่สุด เพราะหลักสำคัญยิ่งของการพัฒนาชุมชนก็คือ "หลักประชาธิปไตย" ซึ่งจะต้องทำงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน และตำบล โดยสนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มกันริเริ่มโครงการ กิจกรรม

^๑ สมชัย รักรวิจิตร, ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย, หน้า ๑๘.

เพื่อปรับปรุงท้องถิ่นด้วยตนเอง และใช้หลักการเข้าถึงประชาชนในการทำงาน และร่วมงานกับประชาชนในรูปของกลุ่ม^๑

ดังนั้น ทัศนคติแบบประชาธิปไตยของผู้นำท้องถิ่นน่าจะส่งผลต่อความสำเร็จ หรือ ล้มเหลวต่อการพัฒนาหมู่บ้าน และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในทางการเมืองให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านของตนด้วย

การฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น

ความเชื่อในคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำนั้นมี ๒ แนว คือ

แนวที่ ๑ เชื่อว่า คุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำมีลักษณะที่เป็นสากล ไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด ๆ ก็มีลักษณะเหมือน ๆ กัน

แนวที่ ๒ เชื่อว่า คุณลักษณะของผู้นำจะแปรผันไปตามสถานการณ์ จากการค้นคว้าวิจัยของ ฟิตเตอร์ (Fiedler)^๒ สรุปได้ว่า บุคคลที่เป็นผู้นำนั้นมิใช่ขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย โดยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับสถานการณ์ บุคลิกภาพในลักษณะหนึ่งย่อมเหมาะสมกับสถานการณ์หนึ่ง แต่อาจไม่เหมาะสมกับอีกสถานการณ์หนึ่ง ถ้าหากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป บทบาทเปลี่ยน คุณลักษณะของผู้นำจะต้อง

^๑ นิรุติ ไขยกูล, "การดำเนินงานพัฒนาชุมชน" วารสารพัฒนาชุมชน (ฉบับพิเศษ) ๒๕๒๐ (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๒๐), หน้า ๔.

^๒ Fred E. Fiedler, "The Effects of Leadership Training and Experience : A Contingency Model Interpretation" Administrative Science Quarterly, 1967, p. 16.

เปลี่ยนไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม สตีจคคิล (Stogdill)^๑ ก็ยืนยันว่า ลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นสิ่งที่สามารถฝึกอบรมและเรียนรู้กันได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความพร้อมที่จะฝึกอบรม ตลอดจนวิธีการในการฝึกอบรม

การฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นประเภทคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อที่ถือปฏิบัติกันมานั้น มีจุดมุ่งหมายในการฝึกอบรม ๓ ประการ คือ^๒

๑. ช่วยให้ผู้ผู้นำท้องถิ่นได้เสริมพหุลักษณะที่จำเป็นในการทำงาน
๒. มีความรู้สึกมั่นใจในตัวเอง และเต็มใจที่จะทำงาน
๓. เปิดโอกาสให้ผู้ผู้นำได้พิจารณาความรู้ความสามารถของตนเอง

จากรายงานวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งจัดทำโดยกรมพัฒนาชุมชน พบว่า การฝึกอบรมและการประชุมไม่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งน่าจะเนื่องมาจาก การฝึกอบรมนั้นกระทำน้อยครั้ง เนื้อหาสาระและวิธีการอาจจะยังไม่เหมาะสม และกรรมการแต่ละคนได้รับการฝึกอบรมมานานแล้ว ซึ่งน่าจะต้องมีการปรับปรุงหลักสูตร และวิธีการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

การฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นมีหลายวิธี แต่ละวิธีก็เหมาะกับพื้นฐาน สภาพแวดล้อมและ วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้น ๆ จากข้อเสนอแนะของกองการศึกษาผู้ใหญ่ของฟิลิปปินส์ พอสรุปได้ว่า กระบวนการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น เป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน และเป็นกระบวนการที่

^๑ Ralp W. Stogdill, Handbook of Leadership (New York : The Free Press, 1974), p. 63.

^๒ กรมการพัฒนาชุมชน, ผู้นำท้องถิ่น, หน้า ๕ - ๑๐.

ช่วยให้เกิดความงอกงามในคุณลักษณะ และความสามารถซึ่งเกี่ยวกับคำนิยมในสังคม ความร่วมมือกัน และการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างบุคคล ๓ ฝ่าย คือ ผู้ดำเนินการฝึกอบรม กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและประชาชน วิธีการในการฝึกอบรมมีหลายวิธี เช่น การฝึกปฏิบัติในสถานที่อบรม (Workshop) การสัมมนาการแลกเปลี่ยนเยี่ยมเยียนชุมชน (Intervisitation of Communities) การฝึกอบรมในขณะประจำการ การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกภาคปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยผู้นำ (Apprenticeship) การฝึกงาน การพบปะสังสรรค์ การอ่านหนังสือพิมพ์ และฟังวิทยุ เป็นต้น

นาควีร์ (Naqvi)^๑ แห่งสถาบันการพัฒนาชุมชนของปากีสถาน ได้เสนอแนะเทคนิคการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นไว้ ๓ วิธีการใหญ่ ๆ คือ

๑. การฝึกอบรมเป็นกลุ่ม (Training Leaders in Group) อาจทำได้หลายวิธี เช่น การฝึกอบรมโดยสถาบันต่าง ๆ ที่มีความชำนาญเฉพาะอย่าง การฝึกฝนอบรมโดยพนักงานส่งเสริมตามศูนย์พัฒนาชุมชน การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น การฝึกทักษะเฉพาะ การประชุมพบปะกัน การอภิปรายกลุ่มย่อย การสาธิตโดยผู้เชี่ยวชาญและพนักงานส่งเสริม การทัศนศึกษา และการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ เป็นต้น

๒. การฝึกอบรมโดยผ่านทางสื่อมวลชน (Training Through Mass Communication Media) อาจทำได้หลายวิธี เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและนิตยสาร หนังสือคู่มือ และคำแนะนำต่าง ๆ ภาพยนตร์ เป็นต้น

^๑ Hasan Midhi Naqvi, The Techniques of Training Local Leaders and Change Agents and of Disseminating Information to Rural People (Peshawar: Pakistan Academy for Rural Development, 1975), pp. 5 - 21.

๓. การฝึกอบรมโดยวิธีการอื่น ๆ เช่น การเยี่ยมเยียนด้วยตนเอง การเขียน จดหมายติดต่อก่อน การติดต่อ ๗ สำนักงาน การเยี่ยมกลุ่มน้ำ การให้คำปรึกษาในปัญหาพิเศษ การฝึกการปฏิบัติงาน การประกวดและแสดงผลงาน เป็นต้น

วิธีการต่าง ๆ ในการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นดังที่ได้อธิบายมาแล้ว น่าจะมีการนำมาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นในประเทศไทยบ้าง

ในส่วนของเกี่ยวข้องกับผู้นำท้องถิ่นนั้น ปรากฏว่า โครงการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นเท่าที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ผู้นำส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความชำนาญในการเป็นผู้นำ และไม่ค่อยสนใจที่จะปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำงานรวมกลุ่ม นอกจากนี้ ผู้นำเหล่านี้ยังมีพื้นฐานและภูมิลำเนาที่แตกต่างกัน บางคนก็พร้อมที่จะเป็นผู้นำในขณะที่บางคนยังต้องได้รับการฝึกอบรมอีกมาก เหล่านี้คือความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้นำในหมู่บ้าน เพื่อว่าเขาเหล่านั้นจะโคกกลายเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ

จากการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ สมชัย รักรวิจิตร^๒ พบว่า ในหมู่บ้านต่าง ๆ ยังขาดผู้นำหลัก ผู้นำที่มีอิทธิพล และผู้นำที่เป็นที่นิยมของชาวบ้านส่วนมากมักจะเป็นผู้นำย่อย จากการวิจัยพบว่า ในหมู่บ้าน ๘ หมู่บ้าน มีผู้นำอยู่ ๑๔๔ คน จะเป็นผู้นำหลักเพียง ๘ คน ผู้นำที่มีอิทธิพลเพียง ๓ คน ผู้นำที่มีประชาชนนิยม ๑๔ คน เหลืออีก

^๑ สิริพรรณ ภาคจนจิตรรา, การพัฒนาชุมชน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐), หน้า ๖๑.

^๒ สมชัย รักรวิจิตร, ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย, หน้า ๓๘.

๑๒๙ คน เป็นผู้นำร่อง แสดงให้เห็นว่า ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรผู้นำให้สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และถึงแม้จะมีการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นประเภทคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านอยู่แล้วก็ตาม แต่จากการวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งจัดทำโดย กรมการพัฒนาชุมชน พบว่า การฝึกอบรมไม่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน แสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมที่เฉยกระทำมานั้นไม่ประสบผลสำเร็จ

การวัดความเป็นผู้นำทางความคิด^๒

มีวิธีที่สำคัญ ๔ วิธี ในการวัดความเป็นผู้นำทางความคิดในการวิจัยทางการสื่อสาร คือ

๑. วิธี *Sociometric Method*
๒. วิธี *Informants Rating*
๓. วิธี *Self - designating Technique*
๔. วิธี *Self - anchoring Ladder Measure*

๑. วิธี *Sociometric Method*

วิธีนี้จะใช้การถามผู้ตอบแบบสอบถามหรือผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ในการวิจัยว่าเขา

^๑ กรมการพัฒนาชุมชน, ผู้นำท้องถิ่น, หน้า ๕.

^๒ *F.M. Rogers and L. Svenning, Modernization Among Peasants : The Impact of Communication (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1969), pp. 224 - 225.*

แสวงหาข่าวสารหรือข้อแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เรื่องการคุมกำเนิด หรือการใช้ยาปราบศัตรูพืชจากใคร หรืออาจจะถามในเชิงสมมุติฐานว่า "ถ้าท่านต้องการทราบเรื่องเกี่ยวกับการคุมกำเนิด ท่านจะไปตามหรือขอคำแนะนำจากใคร" ผู้นำทางความคิดคือสมาชิกของระบบสังคมที่ได้รับการเอ่ยชื่อถึงมากที่สุด วิธีวัดความเป็นผู้นำทางความคิดนี้เป็นวิธีที่มีความเที่ยงตรงที่สุด เพราะเป็นการวัดตามสายตาของผู้ตามความคิด แต่วิธีการแบบนี้ต้องใช้ความพยายามและเวลามาก เพราะต้องสอบถามผู้ตอบแบบสอบถาม หรือผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวนมาก เพื่อจะค้นหาผู้นำทางความคิดซึ่งมีจำนวนน้อยในระบบสังคม

วิธี *Sociometric Method* เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการสุ่มตัวอย่างที่สมาชิกทุกคนในระบบสังคมถูกสัมภาษณ์ มากกว่าการสุ่มตัวอย่างจากประชากรจำนวนมากแล้วสัมภาษณ์ผู้ถูกสุ่มตัวอย่างนั้น

๒. วิธี Informants' Rating

วิธีวัดความเป็นผู้นำทางความคิดแบบนี้ ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ตัดสิน (*Judges*) หรือ ผู้ที่สามารถให้ข่าวได้อย่างน่าเชื่อถือซึ่งเป็นคนที่มีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับแบบแผนของอิทธิพลทางความคิดภายในระบบสังคม กล่าวอีกอย่างหนึ่ง ผู้ตัดสิน และผู้ที่สามารถให้ข่าวได้อย่างน่าเชื่อถือ เป็นผู้ที่ทราบว่าใครมีอิทธิพลทางความคิดเหนือกว่าคนอื่น ๆ ภายในระบบสังคมบ้าง ตัวอย่างเช่น ในหมู่บ้านในละตินอเมริกา พระหรือนักบวช อาจสามารถบอกได้ว่า ใครเป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดมากที่สุดในหมู่บ้าน ผู้ตัดสินและผู้ที่สามารถให้ข่าวได้อย่างน่าเชื่อถือ จะถูกขอรับรองให้ตอบว่า ใครคือผู้นำทางความคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งภายในระบบสังคม

วิธีการของวิธีนี้ คือ ผู้ตัดสินจะได้รับบัตรรายชื่อบุคคลทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง และผู้ตัดสินต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

๑. เลือกบุคคลที่ตนไม่รู้จักออก
๒. เรียงบัตรที่เหลือว่าใครจะเป็นผู้นำทางความคิดในระดับต่าง ๆ กัน เช่น จากระดับหนึ่งถึงระดับสิบ คะแนนของบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิดจะคำนวณเฉลี่ยจากการตัดสินของผู้ตัดสินทุกคน

๓. วิธี Self - designating Techniques

วิธีวัดความเป็นผู้นำทางความคิดแบบนี้ จะถามผู้ถูกสัมภาษณ์ หรือผู้ตอบคำถาม ในการวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มหรือความน่าจะเป็นไปได้ที่คนอื่น ๆ คิดว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม หรือผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดเหนือคนอื่น ๆ คำถามที่จะใช้ในการวัดความเป็นผู้นำทางความคิดแบบนี้ ก็เช่น "ท่านคิดว่า ชาวบ้านมาถามข่าวสารหรือข้อแนะนำจากท่านบ่อยกว่าไปถามคนอื่นไหม" แทนที่จะถามผู้ตอบแบบสอบถาม หรือผู้ถูกสัมภาษณ์ว่า "ใครคือผู้นำของท่าน" อย่างในวิธี *Sociometric Method* วิธี *Self - designating Techniques* จะถามว่า "ท่านคือผู้นำทางความคิดใช่ไหม" วิธีวัดความเป็นผู้นำทางความคิด วิธีนี้จะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ตอบแบบสอบถาม หรือผู้ถูกสัมภาษณ์ที่จะประเมินภาพพจน์ของตนเอง (*Self - image*) ได้อย่างถูกต้องเพียงใด

วิธีวัดความเป็นผู้นำทางความคิดแบบนี้ เหมาะสมที่สุดเมื่อต้องสอบถามผู้ตอบแบบสอบถาม หรือผู้ถูกสัมภาษณ์ที่ถูกห่มตัวอย่างมาจากประชากรภายในระบบสังคม (ซึ่งวิธีการแบบ *Sociometric Method* ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้) ข้อดีของการวัดความเป็นผู้นำทางความคิดโดยวิธี *Self - designating Techniques* ก็คือวิธีนี้วัดความเข้าใจหรือความรู้สึกในการเป็นผู้นำทางความคิดของคนคนนั้นเอง ซึ่งความเข้าใจหรือความรู้สึกในการเป็นผู้นำทางความคิดของตนเองนี้ มีอิทธิพลอย่างแท้จริงต่อพฤติกรรมของเขา

เมื่อลองเอาวิธีการทั้งสามวิธีมาใช้วัดความเป็นผู้นำทางความคิดของผู้ตอบแบบสอบถามหรือผู้ถูกสัมภาษณ์กลุ่มเดียวกัน ปรากฏว่ามีสหสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างวิธีการต่าง ๆ ทั้ง ๓ วิธี (แม้ว่าค่าสหสัมพันธ์จะไม่สูงมากนักก็ตาม) ผลของการทดลองนี้แสดงให้เห็นว่าวิธีการทั้ง ๓ วิธีต่างก็วัดความเป็นผู้นำทางความคิดได้เที่ยงตรงเหมือนกัน เพราะฉะนั้นการที่จะใช้วิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ที่ทำการวิจัย

๔. วิธี Self - anchoring Ladder Measure

การวัดความเป็นผู้นำทางความคิดโดยการถามความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถาม

หรือผู้ถูกสัมภาษณ์กำหนดเป็นผู้นำทางความคิดหรือไม่นั้น นอกจากจะใช้วิธี *Self - designating Techniques* แล้ว ยังอาจใช้วิธี *Self - anchoring Ladder Measure* ก็ได้ ศาสตราจารย์ แคนทริลล์ (Cantril) แห่งมหาวิทยาลัย Princeton เป็นผู้คิดวิธีการนี้ขึ้นเพื่อวัดระดับของการดำรงชีวิต (*Level of Living*) ซึ่งต่อมาได้มีการนำวิธีการนี้ไปใช้ในการวิจัยในประเทศเอเชีย ออสเตรเลีย และละตินอเมริกา ศาสตราจารย์ ไวซ์เนม (Waisanen) แห่งมหาวิทยาลัย Michigan State ได้้นำวิธีการที่ แคนทริลล์ (Cantril) คิดขึ้นมาใช้วัดการเป็นผู้นำทางความคิด

โดยวิธีการนี้ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะได้รับบัตรเล็ก ๆ ที่มีภาพขั้นบันได ๑๐ ขั้น ในระหว่างการสัมภาษณ์ และแต่ละขั้นบันได จะมีตัวเลขกำกับอยู่ตั้งแต่ ๑ ถึง ๑๐ ถือว่าเป็นขั้นสูงสุด ผู้สัมภาษณ์จะบอกผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละคนดังนี้

"ในขั้นสูงสุดของขั้นบันได คือคนในหมู่บ้านที่คนอื่น ๆ ไปขอคำแนะนำและความคิดเห็นของคุณคนนั้น จะมีอิทธิพลต่อคนอื่น ๆ ที่ไปขอคำแนะนำ ส่วนในขั้นต่ำสุดของขั้นบันไดคือคนในหมู่บ้านซึ่งไม่เคยมีใครไปขอคำแนะนำเลย ขอให้ท่านคิดว่า ตัวท่านเองอยู่ในขั้นไหนของบันไดเหล่านี้

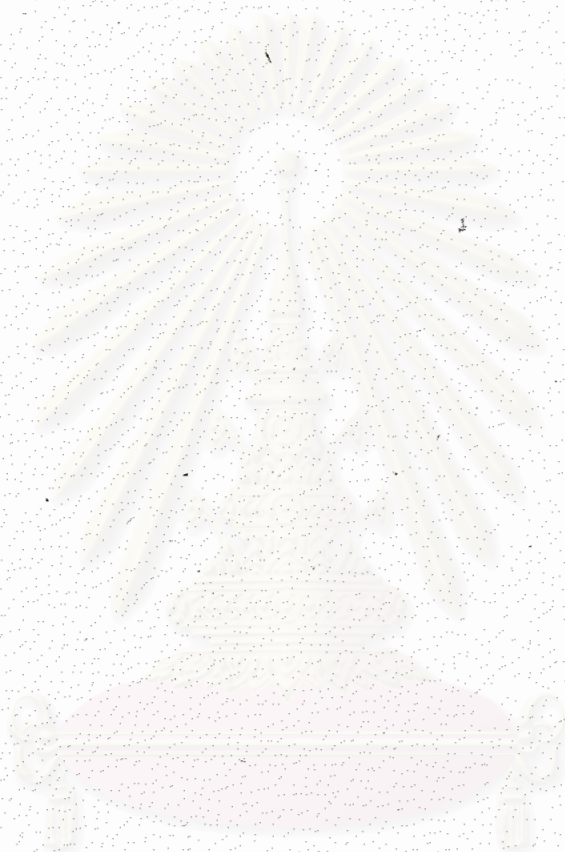
จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นการแสดงการค้นหาผู้นำด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน ในการหา "ผู้นำโดยธรรมชาติ" ของตำราวิจัยระแวกชายแดนนั้นได้ใช้วิธี *Sociometric Method* โดยทำการคัดเลือกจากประชาชนในหมู่บ้านมาหมู่บ้านละ ๑๐ คน^๑ จำนวน ๔๖ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๔๖๐ คน ตามโครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเป้าหมาย^๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะขจัดหรือลดล้างอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ให้หมดสิ้นไป และจะได้ใช้ผู้นำที่ได้หามาด้วยวิธีดังกล่าว

^๑ อ่างแล้ว

^๒ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๓, โครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเป้าหมาย, หน้า ๑ - ๒๔.

พัฒนาหมู่บ้านควบคู่กันไปด้วย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการศึกษาคู่สมทบของผู้ นำโดยธรรมชาติ
ที่ได้สรรหามาด้วยวิธีนี้เท่านั้น

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การวางแผนงานวิจัย

ใช้แบบ *One - Shot Descriptive Study* เพราะเป็นการวิจัยที่ต้องการศึกษาคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวของผู้นำโดยธรรมชาติ และผู้ตามความคิดอยู่แล้ว ไม่มีการควบคุมตัวแปรใด ๆ

	t_0	t_1	t_2	t_3		t_0	t_1	t_2	t_3
P_1		-	-	M_1			-	-	M_2

P_1 คือ ผู้นำโดยธรรมชาติในหมู่บ้าน

P_2 คือ ประชาชนในหมู่บ้าน หรือผู้ตามความคิด

t คือ ระยะเวลาในการวัด

การวัด

M_1 คือ การวัดคุณสมบัติต่าง ๆ โดยตามความเห็นจากผู้นำโดยธรรมชาติ

M_2 คือ การวัดคุณสมบัติต่าง ๆ โดยตามความเห็นจากประชาชนในหมู่บ้าน

เหตุที่วางแผนงานวิจัยแบบนี้ เพราะเป็นการวัดคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้นแล้ว
ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่จำเป็นต้องหำปัจจัยขึ้นอีก สามารถวัดได้เลย จึงสมควรใช้แบบนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ - ผู้ที่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติ ซึ่งได้รับการคัดเลือกมาจากตำรวจ
ตระเวนชายแดนพื้นที่ กิ่งอำเภอเสนางคณิกม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๕๖ หมู่บ้าน ๆ ละ
๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๕๖๐ คน การสุ่มตัวอย่างมา ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘๗

กลุ่มที่ ๒ - สุ่มตัวอย่างจากประชากรซึ่งไม่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติในพื้นที่เดียวกัน
กัน จำนวน ๒๐๐ คน

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณสมบัติ เพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด

การคำนวณหาค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

กรณีไม่รู้ขนาดหรือจำนวนประชากร

$$n = \frac{P(1 - P) Z^2}{e^2}$$

$$n \text{ คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} = 200 \text{ คน}$$

$$p \text{ คือ สัดส่วนจากประชากร} = \frac{9}{10} \text{ หรือ } = .90$$

$$e \text{ คือ ความคลาดเคลื่อนคิดเป็น \%}$$

$$Z \text{ คือ ความเชื่อถือได้ หรือค่าสถิติ (ที่ ๙๕ \%)} = ๑.๙๖$$

$$\text{แทนค่า} \quad e^2 = \frac{.90(1 - .90) (๑.๙๖)^2}{200}$$

$$e = .๐๔๒$$

$$\therefore \text{ความคลาดเคลื่อนจากกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้} = .๐๔๒ \text{ (ไม่เกิน ๕ \%)}$$

แสดงว่า ในการวิจัยครั้งนี้จะมีความเชื่อถือได้ ๙๕ %

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

สุ่มตัวอย่างแบบ *Simple Random Sampling* โดยแบ่งประชากรออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มผู้นำโดยธรรมชาติ จำนวนทั้งสิ้น ๔๖๐ คน ใช้วิธีจับฉลากคัดเลือกเอา ๕๐ คนแรก

๒. กลุ่มผู้ตามความคิด จากจำนวน ๔๖ หมู่บ้าน

จากการจับฉลากคัดเลือก ๒๐ หมู่บ้าน ปรากฏผลดังนี้

ตำบลโพนทอง มี บ้านโพนทองหมู่ ๓ บ้านโป่งหิน บ้านน้อยดอกหญ้า

ตำบลหนองไธ มี บ้านหนองไธหมู่ ๑, หมู่ ๒ บ้านนาอุดม บ้านหนองมะเส็ง
บ้านดอนหญ่ บ้านโนนม่วง

ตำบลเสนางคณิศม มี บ้านหนองทับม้าหมู่ ๑, หมู่ ๒, หมู่ ๓ บ้านโนนบก
บ้านหนองคล้า

ตำบลนาเวียง มี บ้านหนองตุ บ้านโนนหนามแท่ง

ตำบลไร่สีสุก มี บ้านคิมชาติ บ้านนาหนองใหญ่ บ้านหนองสามสี บ้านศรีราชา

แต่ละหมู่บ้านใช้วิธีการจับฉลากคัดเลือกตัวอย่างที่จะทำการศึกษามาหมู่บ้านละ ๑๐ คน

รวม ๒๐๐ คน

รวมตัวอย่างที่จะทำการศึกษาทั้งสิ้น จำนวน ๒๕๐ คน คือ ผู้นำโดยธรรมชาติ และ
ผู้ตามความคิด

ทำการศึกษาเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชายเท่านั้น

การกำหนดประเภทหมู่บ้านเป้าหมายพื้นที่กิ่งอำเภอเสนางภคิม จังหวัดอุบลราชธานี^๑

ลำดับ	บ้าน	พิกัด	ตำบล	ประเภท	
				เืองกัน	แย่งชิง
<u>กลุ่มที่ ๑</u>					
๑.	บ้านโพหนอง หมู่ ๑	VC ๗๖๘๗๑๘	โพหนอง		ง
๒.	บ้านโพหนอง หมู่ ๓*	VC ๗๖๘๗๑๘	โพหนอง		ง
๓.	บ้านโพหนอง หมู่ ๔	VC ๗๖๘๗๑๘	โพหนอง		ง
๔.	บ้านสว่าง	VC ๗๑๘๗๒๐	โพหนอง		ง
๕.	บ้านโป่งสิบ*	VC ๗๘๖๗๑๐	โพหนอง		ง
๖.	บ้านหนองโน	VC ๗๑๘๗๒๒	โพหนอง		ง
๗.	บ้านสวนโลก	VC ๗๐๖๗๑๘	โพหนอง		ง
๘.	บ้านบัวดอกหญ้า*	VC ๗๒๘๗๑๓	โพหนอง		ง
<u>กลุ่มที่ ๒</u>					
๑.	บ้านหนองไฮ หมู่ ๑*	VC ๗๖๘๗๒๖	หนองไฮ		ก ⁺
๒.	บ้านหนองไฮ หมู่ ๒*	VC ๗๖๘๗๒๖	หนองไฮ		ก ⁺
๓.	บ้านโนนสวาท	VC ๗๕๕๗๒๐	หนองไฮ		ก ⁺
๔.	บ้านนาอุดม*	VC ๗๕๖๗๐๗	หนองไฮ		ง
๕.	บ้านหนองมะเสี้ยว*	VC ๗๗๕๖๘๕	หนองไฮ	ช	
๖.	บ้านดอนหมู*	VC ๗๕๕๖๖๗	หนองไฮ	ช	
๗.	บ้านโนนม่วง*	VC ๗๕๕๖๖๗	หนองไฮ	ช	

^๑ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๓, เอกสารบรรยายสรุปการปฏิบัติงาน
ตามโครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน (อุบลราชธานี : ฮักสำเนา, ๒๕๒๒), หน้า ๓๓ - ๓๗.

* แสดงถึงหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกมา

ลำดับ	บ้าน	ที่กีด	ตำบล	ประเภท	
				โอบงกัน	แย่งชิง
<u>กลุ่มที่ ๓</u>					
๑.	บ้านหนองทับม้า หมู่ ๑*	VC ๒๖๔๗๐๕	เสนางคณิศร	ช	
๒.	บ้านหนองทับม้า หมู่ ๒*	VC ๒๖๕๗๓๕	เสนางคณิศร	ช	
๓.	บ้านหนองทับม้า หมู่ ๓*	VC ๒๖๕๗๓๕	เสนางคณิศร	ช	
๔.	บ้านหนองทับม้า หมู่ ๔	VC ๒๖๕๗๔๐	เสนางคณิศร	ช	
๕.	บ้านหนองทับม้า หมู่ ๕	VC ๒๖๕๗๔๐	เสนางคณิศร	ช	
๖.	บ้านนาไร่ใหญ่ หมู่ ๖	VC ๒๒๖๗๑๗	เสนางคณิศร		ค +
๗.	บ้านนาไร่ใหญ่ หมู่ ๖	VC ๒๒๖๗๑๗	เสนางคณิศร		ค +
๘.	บ้านนาไร่ใหญ่ หมู่ ๓	VC ๒๒๖๗๑๗	เสนางคณิศร		ค +
๙.	บ้านโนนบก*	VC ๒๖๕๗๑๓	เสนางคณิศร	ค -	
๑๐.	บ้านสีมข่า	VC ๒๖๕๗๑๓	เสนางคณิศร		ค +
๑๑.	บ้านนาสะอาด	VC ๗๐๘๗๕๕	เสนางคณิศร	ค -	
๑๒.	บ้านหนองควัว*	VC ๒๕๓๗๖๒	เสนางคณิศร	ค -	
๑๓.	บ้านเดือน้อย	VC ๒๗๕๗๒๕	เสนางคณิศร	ค -	
<u>กลุ่มที่ ๔</u>					
๑.	บ้านนาเวียง	VC ๕๗๕๗๐๙	นาเวียง	ช	
๒.	บ้านโคกกลาง	VC ๕๕๓๗๓๖	นาเวียง	ช	
๓.	บ้านหนองคู*	VC ๕๑๒๗๑๔	นาเวียง	ช	
๔.	บ้านโนนสูง	VC ๕๓๕๗๕๐	นาเวียง	ช	
๕.	บ้านร่องเตย	VC ๕๓๕๗๐๒	นาเวียง	ช	
๖.	บ้านโนนทนามแห้ง*	VC ๕๐๘๗๑๐	นาเวียง	ช	

ลำดับ	บ้าน	พิกัด	ตำบล	ประเภท	
				ป้องกัน	แยงชิง
	<u>กลุ่มที่ ๕</u>				
๑.	บ้านไร่สีสุก	VC ๕๔๓๗๘๘	ไร่สีสุก	ข	
๒.	บ้านกิมชาติ*	VC ๖๐๔๗๘๘	ไร่สีสุก	ข	
๓.	บ้านสมสะอาด	VC ๕๘๘๗๕๕	ไร่สีสุก	ข	
๔.	บ้านนาหนองใหญ่*	VC ๖๓๕๗๗๕	ไร่สีสุก		ค +
๕.	บ้านโลกสะอาด	VC ๖๒๐๗๗๕	ไร่สีสุก	ข	
๖.	บ้านหนองสามสี*	VC ๕๓๒๗๗๕	ไร่สีสุก	ข	
๗.	บ้านโนนทุ่ง	VC ๕๘๒๗๕๕	ไร่สีสุก	ข	
๘.	บ้านหนองแก้ว	VC ๖๐๐๗๘๑	ไร่สีสุก	ข	
๙.	บ้านป่าหวาย	VC ๖๐๖๗๘๐	ไร่สีสุก	ข	
๑๐.	บ้านห้วยบักค้อน	VC ๕๕๐๗๕๕	ไร่สีสุก	ข	
๑๑.	บ้านศรีราชา*	VC ๖๓๐๖๑๒	ไร่สีสุก	ข	
๑๒.	บ้านหนองอีดำ	VC ๕๗๒๗๖๕	ไร่สีสุก	ข	

สำนักงานวัฒนธรรม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสร้างแบบสอบถาม เข้าไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งผู้นำและผู้ตาม โดยก่อนที่จะทำการสร้างแบบสอบถาม ได้ทำการศึกษาทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยละเอียดก่อน และได้ทำการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อจัดลำดับเนื้อหาแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการทราบ โดยการจัดแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ เป็นคำถามในเรื่องข้อมูลทั่วไปของผู้รับการสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อทราบลักษณะทั่วไปของผู้รับการสัมภาษณ์ ได้แก่คำถามในข้อ ๑๐๑ ถึง ๑๐๔ รวม ๔ ข้อ

ส่วนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับการทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ตั้งแต่สมมุติฐานข้อ ๑ ถึงข้อ ๗ โดยจะมีคำตอบ ๗ ตอน รวมเป็นคำถาม ๗๑ ข้อ

ส่วนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการอบรมหลักสูตรผู้นำโดยธรรมชาติของตำรวจตระเวนชายแดน โดยจะมีคำถาม ๑๐ ข้อ

รวมข้อคำถามทั้งสิ้น ๘๖ ข้อ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ จะต้องครอบคลุมตัวแปรทั้งหมดที่ต้องการศึกษา คือ คุณสมบัติของผู้นำโดยธรรมชาติ ด้าน ความเชื่อมั่นในตัวเอง การเข้าถึงสื่อมวลชน ความมีลักษณะสากลหรือลักษณะแห่งท้องถิ่น สถานภาพทางสังคม การเข้ามีส่วนร่วมในสังคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ และทัศนคติแบบประชาธิปไตย

ในการรวบรวมข้อมูลนี้ ใช้วิธีสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่ได้เตรียมคำถามไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งเรียกวิธีนี้ว่า *Standardized Interview* โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (*Individual Interview*) ซึ่งเผชิญหน้ากับผู้ถูกสัมภาษณ์โดยตรง เป็นวิธีที่ดีที่สุดและได้ผลมากที่สุด ใช้เวลาประมาณ ๔๐ นาที ต่อผู้ถูกสัมภาษณ์ ๑ คน

จุมพล สวัสดิยากร, หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวารณภูมิ, ๒๕๒๐), หน้า ๑๖๗.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดหนึ่งของข้อมูลที่จะตั้งขึ้นนี้ คือสามารถทราบคุณสมบัติที่แท้จริงของผู้นำโดยธรรมชาติ หรือผู้นำทางความคิด โดยการเปรียบเทียบกับผู้ตามความคิด ได้อย่างแท้จริง และคำถามในแบบสอบถาม เป็นคำถามซึ่งมีทั้งคำถามปิด และคำถามเปิด เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบได้ตรงกับสิ่งที่ผู้วิจัยกำหนด และสามารถเสนอแนะความคิดเห็นของคนได้

จุดอ่อนของข้อมูลนี้ คือ อาจจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสัมภาษณ์ เนื่องจากความกำกวมในการใช้ภาษา และระยะเวลาที่ทำการสังเกต หรือการตัดสินใจและตีความของผู้สัมภาษณ์

วิธีแก้ไขจุดอ่อน คือ พยายามกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ในการวัดให้มีความชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และฝึกฝนตัวผู้ให้สัมภาษณ์ หรือผู้เก็บข้อมูลให้มีความชำนาญมากขึ้น

โครงสร้างตัวแปรที่ใช้วัด

๑. ความเชื่อมั่นในตัวเอง

- ๑.๑ ความกล้าที่จะแสดงออกในที่สาธารณะ
- ๑.๒ การยึดมั่นในความคิดของตนเอง
- ๑.๓ การพึ่งตนเอง
- ๑.๔ การไม่ยึดถือในประเพณีหรือโชคชะตา

๒. การเข้าถึงสื่อมวลชน

๒.๑ จำนวนครั้งในการฟังวิทยุ และการอ่านหนังสือพิมพ์, นิตยสาร-วารสาร ในช่วงระยะเวลา ๑ สัปดาห์ และ ๑ เดือน ตามลำดับ

๒.๒ จำนวนครั้งในการชมภาพยนตร์ หรือดูโทรทัศน์ ในช่วงระยะเวลา ๖ เดือน

๓. ความมีลักษณะสากลหรือลักษณะระหว่างท้องถิ่น

๓.๑ จำนวนครั้งและระยะเวลาที่เข้าไปในกิ่งอำเภอของตน และอำเภออื่น ๆ

- ๓.๒ จำนวนครั้งและระยะเวลาที่เข้าไปในจังหวัดของตน และจังหวัดอื่น ๆ
- ๓.๓ จำนวนครั้งและระยะเวลาที่เข้าไปในกรุงเทพมหานคร
- ๓.๔ จำนวนครั้งและระยะเวลาที่เคยเดินทางไปต่างประเทศ

๔. สถานภาพทางสังคม

ได้แก่ตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มี ๑๐

ตำแหน่ง ดังต่อไปนี้

- ๔.๑ กำนัน
- ๔.๒ ผู้ใหญ่บ้าน
- ๔.๓ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- ๔.๔ สารวัตรกำนัน
- ๔.๕ ประธาน เลขาธิการ หรือเหรัญญิกกลุ่มสหกรณ์
- ๔.๖ คณะกรรมการหมู่บ้าน
- ๔.๗ คณะกรรมการสาธารณสุข เช่น งานวัด งานทอดผ้าป่า งานประจำหมู่บ้าน
- ๔.๘ หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร
- ๔.๙ คณะกรรมการโรงเรียน
- ๔.๑๐ มรรคทายกวัด

๕. การมีส่วนร่วมในสังคม

- ๕.๑ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวม
- ๕.๒ เป็นผู้ที่ให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ
- ๕.๓ เป็นคนนำชาวบ้านทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน
- ๕.๔ การที่ชาวบ้านมอบความไว้วางใจ และคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของหมู่บ้าน

๖. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

๖.๑ การพบปะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ

๖.๒ ทักษะที่มีต่อเจ้าหน้าที่ในปัจจุบัน เช่น การประพฤติปฏิบัติตัวของเจ้าหน้าที่ ความคาดหวังว่าเจ้าหน้าที่จะช่วยเหลือประชาชนเมื่อเกิดภาวะเดือดร้อน ความต้องการให้บุตรหลาน ญาติพี่น้องของตนได้เข้ารับราชการ

๗. ทักษะแบบประชาธิปไตย

๗.๑ ความมี "คารวธรรม" ประกอบด้วย การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น เช่น การยอมรับและศรัทธาในความรู้ความสามารถ และความคิดเห็นของบุคคลอื่น

๗.๒ ความมี "สามัคคีธรรม" ประกอบด้วย การร่วมมือ การช่วยเหลือ การประสานงาน และการแบ่งปันซึ่งกันและกัน

๗.๓ ความมี "ปัญญาธรรม" ประกอบด้วย ความมีเหตุผล ความสุ่มรอบคอบ การยอมรับในความคิดเห็นของมติส่วนใหญ่

ความ เชื่อถือได้ของ เครื่องมือ

เพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีความถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด ก่อนที่จะออกแบบสอบถามจริง ได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดลองทดสอบ (Pretest) กับหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นชาย โดยทำการสัมภาษณ์จากหมู่บ้านต่าง ๆ ๔ หมู่บ้าน คือ บ้านหนองไฮ บ้านหนองมะเสี้ยง บ้านหนองคู และบ้านโนนหนามแท่ง หมู่บ้านละ ๑๐ ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น ๔๐ ตัวอย่าง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง และพิจารณาเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในแบบสอบถามก่อนที่จะลงมือทำการวิจัย ปรากฏว่ากลุ่มประชาชนในหมู่บ้านดังกล่าวสามารถเข้าใจคำถาม และทำด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยได้อธิบายและแนะนำในการทำแบบสอบถามดังกล่าวด้วย

อนึ่ง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม ซึ่งการทดสอบนี้ ได้แบ่งข้อมูลออกเป็น ๒ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ .ข้อมูลที่เป็น *Dichotomous* ใช้สูตรของ *Kuder-Richardson*^๑ โดยการคำนวณจากโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS)

จากการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของกลุ่มทดลอง (*Pre-Test*) จำนวน ๔๐ ตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่น .๘๔

จากการหาค่าความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน ๒๕๐ ตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่น .๘๐

ประเภทที่ ๒ ข้อมูลที่เป็น *Rating Scale* ใช้สูตรของ *Spearman - Brown*^๒ โดยการคำนวณจากโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS)

จากการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของกลุ่มทดลอง (*Pre-Test*) จำนวน ๔๐ ตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่น .๗๕

จากการหาค่าความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน ๒๕๐ ตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่น .๘๔

การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. Primary Data ได้จากการที่ผู้วิจัย และผู้เก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามออกไปเก็บข้อมูลจากสภาพที่เป็นจริงอยู่ในขณะนั้น และจากเอกสารบางส่วนของกองกำกับตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๓ จังหวัดอุบลราชธานี

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนั้น ใช้เวลาทั้งหมดประมาณ ๑๐ วัน ก่อนที่จะทำการออกสัมภาษณ์ จะทำการฝึกอบรมผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลก่อน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

^๑ วิเชียร เกตุสิงห์, หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เรือนอักษร, ๒๕๒๔), หน้า ๑๒๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน

๑.๑ เพื่อให้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลทราบเทคนิคและวิธีการในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง และน่าเชื่อถือได้

๑.๒ เพื่อให้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลคุ้นเคยกับแบบสอบถาม

๑.๓ เพื่อให้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลซักถามข้อข้องใจต่าง ๆ ก่อนออกสัมภาษณ์

จริง

๒. Secondary Data ได้จากเอกสารของโครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านที่ใช้ดำเนินการอยู่ในเขต กิ่งอำเภอสนาบคนึกม จังหวัดอุบลราชธานี เช่น ความเป็นมาของโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ องค์ประกอบของโครงการ ฯลฯ

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

สามารถตรวจสอบจากการสังเกตโดยไม่เข้าไปร่วม (*Non-Participation Observation*) ในขณะที่สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด

เมื่อการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้ว จะทำการตรวจสอบจำนวนแบบสอบถามให้ครบจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ หากมีแบบสอบถามฉบับใดเสียหายได้ทำการสัมภาษณ์ตัวอย่างใหม่แทน เพื่อให้ได้ตัวอย่างครบตามจำนวนที่ต้องการ

กรรมวิธีทางข้อมูล

ก่อนลงรหัส นำข้อมูลทั้งหมดมาทำ *Manual Editing* ก่อน เพื่อตรวจสอบคำตอบที่สอดคล้องต้องกันในคำถามเสียก่อน และเพิ่มเติมรหัสของคำถามบางข้อ แล้วจึงนำมา

๑. แปลงเป็นข้อมูลจากแบบสอบถาม ออกมาเป็นรหัส (*Code*)

๒. นำข้อมูลที่เข้ารหัส และจัดเป็นหมวดหมู่แล้วนั้น จะลงบัตรคอมพิวเตอร์

๓. ส่งข้อมูลป้อนเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติ

๔. ตีความข้อมูลที่วิเคราะห์ออกมาแล้วเพื่อจัดทำรายงานและสรุปผลการ

วิเคราะห์นั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้คือ

๑. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) ซึ่งการวิเคราะห์นี้ได้ใช้ตารางแจกแจงนับแบบร้อยละ เพื่ออธิบายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และคุณสมบัติบางประการของผู้นำโดยธรรมชาติ กับผู้ตามความคิด

$$\text{โดยใช้สูตรดังนี้} \quad P = \frac{X}{N} \times 100$$

เมื่อ	P	ค่าร้อยละ
	X	จำนวนประชากรที่ตอบปัญหา
	N	จำนวนประชากรของกลุ่มนั้น

๒. การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) ใช้ทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าสอดคล้องกันหรือไม่

โดยใช้สูตร $t - test$ ที่ระดับนัยสำคัญ (α) .๐๕

$$t_{n_1+n_2} = \frac{\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2}{Sp \sqrt{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}}}$$

$$Sp = \sqrt{\frac{(n_1-1) s_1^2 + (n_2-2) s_2^2}{n_1 + n_2 - 2}}$$

$$s^2 = \frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n - 1}$$

เมื่อ t - เป็นการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่มว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

- n_1 - จำนวนตัวอย่างของกลุ่มผู้นำโดยธรรมชาติ จำนวน ๕๐ คน
- n_2 - จำนวนตัวอย่างของกลุ่มผู้ตามความคิด จำนวน ๒๐๐ คน
- $\bar{x}_1$ - ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากประชากรในกลุ่มผู้นำโดยธรรมชาติ
- $\bar{x}_2$ - ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา
- σ^2 - เป็นระดับแสดงความมั่นใจ หรือระดับความเชื่อมั่นว่าการสรุปนั้นมีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด
- SD - ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง
- s^2 - ค่าความแปรปรวนของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา

การหาค่าเฉลี่ย (Mean)

จากสูตร
$$\bar{x} = \frac{\Sigma x}{n}$$

- เมื่อ $\bar{x}$ - ค่าเฉลี่ยที่ต้องการทราบ
- Σx - ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
- n - จำนวนข้อมูลที่ทำการศึกษา

การทดสอบความแตกต่างระหว่างสัดส่วน (Proportion Test)

กรณีที่มีกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม

จากสูตร
$$Z = \frac{P_1 - P_2}{\sqrt{Pg\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}}$$

$$P = \frac{n_1 p_1 + n_2 p_2}{n_1 + n_2}$$

$$g = 1 - P$$

เมื่อ P_1 - เป็นสัดส่วนจากข้อมูลกลุ่มที่ ๑

P_2 - เป็นสัดส่วนจากข้อมูลกลุ่มที่ ๒

P - เป็นสัดส่วนรวมทั้งสองกลุ่ม

n_1 และ n_2 - เป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

S - เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบค่าความแตกต่างของประชากรที่ได้มา

จากกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น ๙๕ %

วิธีการสัมภาษณ์

เนื่องจากการเก็บข้อมูลเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในงานวิจัย จึงจำเป็นต้องมีวิธีการและระเบียบต่าง ๆ ที่ควรปฏิบัติ เพื่อให้การเก็บข้อมูลนั้นเป็นไปอย่างมีระบบ ดังนั้น ผู้วิจัยเตรียมวิธีการต่าง ๆ ทั้งก่อนและในขณะปฏิบัติการเก็บข้อมูลในสนาม ไว้ดังนี้

๑. ผู้วิจัยทำการสำรวจสถานที่ก่อนจะเข้าไปเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อเข้าไปทำการสัมภาษณ์จริง ๆ

๒. ผู้วิจัยได้ติดต่อและขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปโดยสะดวก

๓. ให้มีการฝึกหัดสัมภาษณ์ สำหรับผู้ช่วยสัมภาษณ์ทุกคน ก่อนที่จะไปทำการเก็บข้อมูลจริง ๆ โดยให้ผู้ช่วยสัมภาษณ์แต่ละคนสลับเปลี่ยนกันเป็นผู้สัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อให้ทุกคนเข้าใจและคุ้นเคยกับคำถามในแบบสอบถาม และเพื่อให้เกิดทักษะเมื่อเวลาไปทำการสัมภาษณ์จริง ๆ

๔. ผู้วิจัยใช้เวลากับผู้ช่วยสัมภาษณ์ทุกคนในการเก็บข้อมูล ไม่ต้องรีบเร่งสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้คำตอบจากผู้ถูกสัมภาษณ์ครบถ้วน

๕. เมื่อสัมภาษณ์ผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละรายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ช่วยสัมภาษณ์ต้องตรวจดูในแบบสอบถามว่า ได้คำตอบทุกคำถามครบถ้วนแล้วหรือยัง ก่อนที่จะปิดการสัมภาษณ์

๖. ผู้ช่วยสัมภาษณ์ จะต้องสกัดกันอิทธิพลต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ เช่น มีผู้อื่นที่ใกล้ชิดกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เข้ามานั่งฟัง และพยายามแนะนำคำตอบให้แก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ ผู้ช่วยสัมภาษณ์จะต้องพยายามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามต่าง ๆ ด้วยตนเอง

๗. เมื่อมีอิทธิพลแทรกต่าง ๆ ดังเช่นในข้อ ๖. ให้ผู้ช่วยสัมภาษณ์ทุกคนจดบันทึกอิทธิพลเหล่านั้นไว้ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูล

๘. ผู้วิจัยตรวจสอบแบบสอบถามที่ผู้ช่วยสัมภาษณ์เก็บข้อมูลมาแล้วทุกฉบับด้วยตนเอง เมื่อพบข้อบกพร่อง ก็ให้กลับไปถามซ้ำใหม่ ก่อนที่จะจ่ายแบบสอบถามในชุดอื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่เก็บมา มีความสมบูรณ์มากที่สุด

สถาบันวิทยบริการ

*****

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำโดยธรรมชาติ จำนวน ๕๐ ตัวอย่าง และประชาชนในหมู่บ้าน จำนวน ๒๐๐ ตัวอย่าง รวม ๒๕๐ ตัวอย่าง ในหมู่บ้านพื้นที่กิ่งอำเภอ เสนางคนิคม จังหวัดอุบลราชธานี

สามารถสรุปผลได้เป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แสดงถึงคุณสมบัติทั่วไป โดยศึกษาเฉพาะ อายุ อาชีพ ศาสนา รายได้ และระดับการศึกษา

ตอนที่ ๒ ข้อมูลที่สามารถทดสอบตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่ละข้อ ซึ่งเกี่ยวกับ ลักษณะ ความเชื่อมั่นในตัวเอง การเข้าถึงสื่อมวลชน ความมีลักษณะสากลหรือลักษณะระหว่าง ท้องถิ่น (Cosmopolite) สถานภาพทางสังคม การเข้ามีส่วนร่วมในสังคม การติดต่อกับ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ ทัศนคติแบบประชาธิปไตย

ตอนที่ ๓ เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการอบรมผู้นำโดย ธรรมชาติ

ตอนที่ ๑ คุณสมบัตินักกีฬา

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้นำ และผู้ตาม จำแนกตามอายุ

ระดับอายุ	ผู้นำ		ผู้ตาม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๒๐ - ๓๐ ปี	๔	๔	๔๕	๒๒.๕
๓๑ - ๔๐ ปี	๑๖	๓๒	๗๐	๓๕
๔๑ - ๕๐ ปี	๑๕	๓๐	๕๐	๒๕
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕	๓๐	๓๕	๑๗.๕
รวม	๕๐	๑๐๐	๒๕๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๑ ปรากฏว่า

จำนวนผู้นำส่วนใหญ่ระดับอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี เป็นจำนวนร้อยละ ๓๒
ช่วงอายุน้อยที่สุดคือระดับอายุ ๒๐ - ๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔

จำนวนผู้ตามส่วนใหญ่ระดับอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี เป็นจำนวนร้อยละ ๓๕
ช่วงอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือระดับอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕

ตารางที่ ๒ จำนวนและร้อยละของผู้นำ และผู้ตาม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ผู้นำ		ผู้ตาม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	๔๔	๘๘	๑๘๕	๙๕.๕
รับจ้าง	๐	๐	๑๐	๕
ค้าขาย	๓	๖	๐	๐
รับราชการ	๓	๖	๑	๐.๕
รวม	๕๐	๑๐๐	๒๐๖	๑๐๐

จากตารางที่ ๒ ปรากฏว่า

จำนวนผู้นำส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ ๘๘

อาชีพรับจ้างน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๐

จำนวนผู้ตามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๕

อาชีพค้าขายน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๐

ตารางที่ ๓ จำนวนและร้อยละของผู้นำ และผู้ตาม จำแนกตามการนับถือศาสนา

ศาสนา	ผู้นำ		ผู้ตาม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พุทธ	๔๔	๘๐	๑๘๔	๘๒
คริสต์	๕	๑๐	๑๖	๗
รวม	๕๐	๑๐๐	๒๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๓ ปรากฏว่า

จำนวนผู้นำส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ ๘๐

ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ ๑๐

จำนวนผู้ตามส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ ๘๒

ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ ๗

ตารางที่ ๔ จำนวนและร้อยละของผู้นำ และผู้ตาม จำแนกตามรายได้

รายได้/เดือน	ผู้นำ		ผู้ตาม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน ๑๐๐๐ บาท	๔๓	๘๖	๑๔๗	๔๘.๕
๑๐๐๑ - ๒๐๐๐ บาท	๑	๒	๓	๑.๕
๒๐๐๑ - ๓๐๐๐ บาท	๒	๔	๐	๐
๓๐๐๑ บาทขึ้นไป	๔	๘	๐	๐
รวม	๕๐	๑๐๐	๒๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔ ปรากฏว่า

จำนวนผู้นำส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน ๑๐๐๐ บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ ๘๖
ระดับรายได้ ๑๐๐๑ - ๒๐๐๐ บาท/เดือน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒

จำนวนผู้ตามส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน ๑๐๐๐ บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๕
ไม่มีผู้ตามที่มีระดับรายได้ ๒๐๐๑ - ๓๐๐๐ บาท/เดือน และตั้งแต่ ๓๐๐๑ บาท/เดือน

ตารางที่ ๕ จำนวนและร้อยละของผู้นำ และผู้ตาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ผู้นำ		ผู้ตาม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อ่านออกเขียนได้	๐	๐	๕	๒.๕
ป. ๑ - ป. ๔	๓๗	๗๔	๑๘๒	๙๑
ป. ๕ - ป. ๗	๔	๘	๘	๔
มศ. ๑ - มศ. ๓	๗	๑๔	๕	๒.๕
ตั้งแต่ มศ. ๓ ขึ้นไป	๒	๔	๐	๐
รวม	๕๐	๑๐๐	๒๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๕ ปรากฏว่า

จำนวนผู้นำส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ป. ๑ - ป. ๔ คิดเป็นร้อยละ ๗๔ ส่วนผู้ที่อ่านออกเขียนได้ ไม่มี

จำนวนผู้ตามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ป. ๑ - ป. ๔ คิดเป็นร้อยละ ๙๑ ส่วนผู้ที่จบตั้งแต่ มศ. ๓ ขึ้นไป ไม่มี

ตอนที่ ๒ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ ๖ การเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตัวเองของผู้นำ และผู้ตาม

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่า t *
ผู้นำ	๔๑.๓๘	๗.๑๖๘	๕.๓๐ *
ผู้ตาม	๓๕.๔๔๕	๗.๐๖๕	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๖ จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความเชื่อมั่นในตัวเองของกลุ่มผู้นำ มีค่าสูงกว่ากลุ่มผู้ตาม และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าว พบว่า ค่าเฉลี่ยทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

แสดงว่า ผู้นำโดยธรรมชาติมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากกว่าผู้ตามความคิด

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๗ การเปรียบเทียบการเข้าถึงสื่อมวลชนของผู้นำและผู้ตาม

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.พ.)	ค่า t
ผู้นำ	๑๔.๔๓	๖.๑๗๑	๑๗.๒๒*
ผู้ตาม	๙.๐๑	๕.๓๔๗	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๗ จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าถึงสื่อมวลชนของกลุ่มผู้นำมีค่าสูงกว่ากลุ่มผู้ตาม และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าว พบว่า ค่าเฉลี่ยทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

แสดงว่า ผู้นำโดยธรรมชาติจะเข้าถึงสื่อมวลชนมากกว่าผู้ตามความคิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๘ การเปรียบเทียบลักษณะซากหลหรือลักษณะระหว่างห้องถิ่น (Coaropolite)
ของผู้นำและผู้ตาม

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่า t
ผู้นำ	๒๑.๓๒	๗.๑๗๘	๑๐.๓๘*
ผู้ตาม	๑๐.๕๗	๒.๗๕๐	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๘ จะเห็นว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนลักษณะซากหลหรือลักษณะระหว่างห้องถิ่นของกลุ่มผู้นำ มีค่ามากกว่ากลุ่มผู้ตาม และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าว พบว่าค่าเฉลี่ยทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

แสดงว่าผู้นำโดยธรรมชาติจะมีลักษณะซากหลหรือลักษณะแห่งห้องถิ่นมากกว่าผู้ตาม

ความถี่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างของสถานภาพทางสังคมของผู้นำ และผู้ตาม

กลุ่มตัวอย่าง	มี		ไม่มี		ค่า Z
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ผู้นำ	๔๔	๙๘	๑	๒	-๑.๒๖*
ผู้ตาม	๑๔๑	๙๕.๕	๙	๙.๕	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๕ จะเห็นว่า จำนวนผู้นำที่มีสถานภาพทางสังคม คิดเป็นร้อยละ ๙๘ และจำนวนผู้ตามที่มีสถานภาพทางสังคม คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๕

เมื่อทดสอบค่าความแตกต่างของสัดส่วนสถานภาพทางสังคมของคะแนนดังกล่าวแล้วพบว่า ค่าสัดส่วนของคะแนนทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

แสดงว่า ผู้นำโดยธรรมชาติจะมีสถานภาพทางสังคมแตกต่างไปจากผู้ตามความคิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๐ การเปรียบเทียบการเข้ามีส่วนร่วมในสังคมของผู้นำ และผู้ตาม

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่า t
ผู้นำ	๕๕.๖๖	๗.๘๐๓	๘.๗๕**
ผู้ตาม	๓๕.๖๔	๑๓.๙๖๔	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๑๐ จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้ามีส่วนร่วมในสังคมของกลุ่มผู้นำมีค่ามากกว่ากลุ่มผู้ตาม และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าว พบว่า ค่าเฉลี่ยทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

แสดงว่า ผู้นำโดยธรรมชาติจะเข้ามีส่วนร่วมในสังคมมากกว่าผู้ตามความคิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๑ การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของผู้นำ และผู้ตาม

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s.d.)	ค่า t
ผู้นำ	๒๐.๘๒	๓.๑๘	๓.๓๘*
ผู้ตาม	๑๘.๗๘	๕.๐๙๘	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๑๑ จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ของกลุ่มผู้นำ มีค่ามากกว่ากลุ่มผู้ตาม และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าว พบว่าค่าเฉลี่ยทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

แสดงว่า ผู้นำโดยธรรมชาติจะมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าผู้ตามความคิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๒ การเปรียบเทียบการคิดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของผู้นำและ ผู้ตาม

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s.v.)	ค่า t
ผู้นำ	๑๑.๖	๕.๕	๑๑.๗๔*
ผู้ตาม	๖.๖๕๕	๑.๑๘	

* เป็นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๑๒ จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของกลุ่มผู้นำ มีค่ามากกว่ากลุ่มผู้ตาม และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าว พบว่า ค่าเฉลี่ยทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

แสดงว่าผู้นำโดยธรรมชาติจะคิดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าผู้ตามความคิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๓ การเปรียบเทียบทัศนคติแบบประชาธิปไตยของผู้นำ และผู้ตาม

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s.ด.)	ค่า t
ผู้นำ	๓๗.๔๒	๖.๑๒๗	๕.๒๕*
ผู้ตาม	๓๒.๑๒๕	๗.๑๘๗	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๑๓ จะเห็นว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติแบบประชาธิปไตย ของกลุ่มผู้นำ มีค่ามากกว่ากลุ่มผู้ตาม และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าว พบว่า ค่าเฉลี่ยทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

แสดงว่าผู้นำโดยธรรมชาติ จะมีทัศนคติแบบประชาธิปไตยมากกว่าผู้ตามความคิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการอบรมผู้นำโดยธรรมชาติ

ตารางที่ ๑๔

ข้อ	ความคิดเห็น	ผู้นำ				ผู้ตาม			
		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำ นวน	ร้อยละ	จำ นวน	ร้อยละ	จำ นวน	ร้อยละ	จำ นวน	ร้อยละ
๑.	การอบรมทำให้เสียเวลาท่ามาหากิน	๑๐	๑๐	๕๐	๓๐	๔๙	๒๔.๕	๑๔๑	๗๕.๕
๒.	ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น	๕๐	๑๐๐	๐	๐	๑๕๐	๙๙	๑๐	๕
๓.	จากการอบรมที่ผ่านมาไม่เห็นมีสิ่งใด เปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้านเลย	๑๒	๒๔	๓๘	๗๖	๖๓	๓๑.๕	๑๓๗	๖๘.๕
๔.	เกิดความมั่นใจในการบริหารงานของ รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น	๔๙	๙๘	๑	๒	๑๙๔	๙๗.๕	๕	๒.๕
๕.	อยากให้มีการอบรมแบบนี้อีกเพราะทำให้ เกิดความรู้ความเข้าใจในทางการเมือง เพิ่มขึ้น	๔๙	๙๘	๑	๒	๑๙๔	๙๗.๕	๕	๒.๕
๖.	เป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัย ของหมู่บ้าน	๖	๑๒	๔๙	๓๙	๔๙	๒๔.๕	๑๕๑	๗๖.๕
๗.	ทำให้เกิดความสนใจที่จะพูดคุยใน เรื่องที่ ได้รับการอบรมมาก	๔๙	๙๘	๑	๒	๑๙๖	๙๙	๕	๒
๘.	บุคคลที่เป็นผู้นำในหมู่บ้านของท่าน เป็นผู้ เหมาะสมแล้ว	๔๙	๙๘	๑	๒	๑๙๔	๙๗.๕	๕	๒.๕
๙.	การพัฒนาหมู่บ้านจะได้ผลต้อง เริ่มพัฒนาจาก คนในหมู่บ้านก่อนโดยการฝึกอบรม	๔๙	๙๘	๑	๒	๑๙๕	๙๗.๕	๕	๒.๕
๑๐.	หมู่บ้านจะพัฒนาได้นั้นขึ้นอยู่กับประชาชน เองเป็นสำคัญ	๔๙	๙๘	๑	๒	๑๙๖	๙๙	๕	๒

จากตารางที่ ๑๔ ในการถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการอบรมผู้นำโดยธรรมชาติ เป็นเวลา ๕ วันนั้น พบสรุปผลได้ดังนี้

จากคำถามที่ว่า การอบรมทำให้เสียเวลาทำมาหากิน ปรากฏว่ามีจำนวนผู้นำและผู้ตามไม่เห็นด้วย เป็นจำนวนร้อยละ ๔๐ และ ๗๕.๕ ตามลำดับ แสดงว่าส่วนใหญ่ยังเห็นว่าการอบรมนั้นไม่ทำให้เสียเวลาทำมาหากินแต่อย่างใด

จากคำถามที่ว่า การอบรมนั้นทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น ปรากฏว่ามีจำนวนผู้นำและผู้ตามเห็นด้วย เป็นจำนวนร้อยละ ๑๐๐ และ ๘๕ ตามลำดับ แสดงว่าส่วนใหญ่เห็นว่า การอบรมนั้นจะทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

จากคำถามที่ว่า การอบรมที่ผ่านมาไม่เห็นมีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้าน ปรากฏว่ามีจำนวนผู้นำและผู้ตามไม่เห็นด้วย เป็นจำนวนร้อยละ ๗๖ และ ๖๕.๕ ตามลำดับ แสดงว่าส่วนใหญ่เห็นว่าการอบรมนั้นจะทำให้หมู่บ้านของตนเอง จะมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

จากคำถามที่ว่า เมื่อการอบรมผ่านไปแล้ว ทำให้ประชาชนเกิดความสนใจในการบริหารงานของรัฐบาลและเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่รัฐบาลเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ ปรากฏว่ามีจำนวนผู้นำและผู้ตามเห็นด้วย เป็นจำนวนร้อยละ ๘๔ และ ๙๗.๕ ตามลำดับ แสดงว่า ในการอบรมนั้นทำให้ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานของรัฐบาล และมีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

จากคำถามที่ว่า อยากให้มีการอบรมแบบนี้อีกหรือไม่ ปรากฏว่ามีจำนวนผู้นำและผู้ตามเห็นด้วย เป็นจำนวนร้อยละ ๘๔ และ ๘๗.๕ ตามลำดับ แสดงว่า ส่วนใหญ่ยังอยากให้มีการอบรมแบบนี้ในหมู่บ้านของตนเองอีก

จากคำถามที่ว่า การอบรมนั้นจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของหมู่บ้านหรือไม่
ปรากฏว่ามีจำนวนผู้นำและผู้ตามเห็นด้วยร้อยละ ๘๘ และ ๙๐.๘ ตามลำดับ
แสดงว่าส่วนใหญ่เห็นว่าการอบรมนั้นจะไม่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของหมู่บ้านตน

จากคำถามที่ว่า เมื่ออบรมมาแล้วจะสนใจที่จะพูดคุยกันในเรื่องที่ได้รับการอบรมมา
หรือไม่ ปรากฏว่ามีจำนวนผู้นำและผู้ตามเห็นด้วยร้อยละ ๘๘ เป็นจำนวนเท่ากัน แสดงว่า ผู้นำ
ส่วนใหญ่สนใจที่จะพูดคุยกันในสิ่งที่ตนได้รับการอบรมมา และผู้ตามส่วนใหญ่ก็สนใจที่จะรับฟังในสิ่งที่
ผู้นำของตนได้มาชี้แจงให้ฟัง

จากคำถามที่ว่า ผู้นำในหมู่บ้านของตนเป็นผู้ที่เหมาะสมหรือไม่ ปรากฏว่ามี
จำนวนผู้นำและผู้ตามเห็นด้วยร้อยละ ๘๘ และ ๘๖.๘ ตามลำดับ แสดงว่าส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้นำใน
หมู่บ้านของตนที่ได้รับเลือกมานั้นเป็นผู้ที่เหมาะสมแล้ว

จากคำถามที่ว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านจะได้มีผลต้องเริ่มพัฒนาคนในหมู่บ้านก่อนโดย
การฝึกอบรม ปรากฏว่ามีจำนวนผู้นำและผู้ตามเห็นด้วยร้อยละ ๘๘ และ ๘๖.๘ ตามลำดับ แสดง
ว่าส่วนใหญ่เห็นว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านนั้น การฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญมาก

จากคำถามที่ว่า หมู่บ้านจะพัฒนาได้มีขึ้นอยู่ด้วยประชาชนเองเป็นสิ่งสำคัญ ปรากฏว่า
มีจำนวนผู้นำและผู้ตามเห็นด้วยร้อยละ ๘๘ เป็นจำนวนเท่ากัน แสดงว่าส่วนใหญ่เห็นว่า การพัฒนา
หมู่บ้านของตนนั้น ประชาชนในหมู่บ้านเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๕

สรุป และข้อเสนอแนะ

ปัญหายุทธศาสตร์ของชาติ กำลังเป็นเรื่องสำคัญยิ่งสำหรับภาวะของประเทศในปัจจุบัน ลักษณะทางการเมืองและการทหารเท่าที่ปรากฏอยู่เห็นได้ชัดว่า ถ้าบ้านเมืองของเราไม่มีภาวะทางการเมืองและการทหารที่มั่นคง เข้มแข็งเพียงพอแล้ว อันตรายอันจะมาจากเพื่อนบ้านข้างเคียงก็จะคงมีอยู่โดยยากที่จะลดน้อยถอยลง โดยเฉพาะปัจจุบันมีปัญหาเรื่องการแทรกซึมบ่อนทำลายของขบวนการผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ซึ่งเริ่มรุนแรงมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๗ ก็มีแต่พื้นที่จะแพร่ขยายตัวหนักขึ้น เหตุต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของชาติเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งก็เป็นที่ยอมรับอยู่ว่าปัญหาเหล่านี้จะต้องแก้ไขทั้งทางด้านการเมืองและการทหารไปพร้อมกัน ไม่มีบ้านเมืองใดที่ได้ประโยชน์จากการทำสงครามยึดถือ การทำสงครามเป็นเหตุแห่งความเดือดร้อนใหญ่หลวงของประชาชน และผู้ต้องรับภัยพิบัติมากที่สุดจากสงครามก็คือประชาชนโดยตรง^๑

จากคำรับพิชัยสงครามของขุนจู้ จะเห็นว่า การทำลายแผนยุทธศาสตร์ข้าศึกด้วยอุบายต่าง ๆ เป็นการทำให้ข้าศึกเกิดจุดอ่อนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ขุนจู้กล่าวว่า "แม่ทัพที่ชำนาญการสงคราม เขาชนะข้าศึกได้โดยไม่ต้องสู้รบ ยึดเมืองได้โดยมิต้องใช้กำลังเข้าตี และล้มอาณาจักรของศัตรูได้โดยมิต้องทำการรบเร้า^๒

^๑ ศิชัย วาสนาส่ง, คำรับพิชัยสงครามของขุนจู้ และเง่าคี (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลายสือไทย, ๒๕๒๑), หน้า ๕๔ - ๕๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓

ทุกวันนี้ข้าศึกก็ยังมิได้ประกาศตัวให้แน่ชัด ได้พยายามบีบบังคับให้ไทยต้องทำสงคราม ยึดเชื่อ เป็นการบ่อนทำลายให้เกิดความวุ่นวายในชาติเสียก่อน แล้วจึงดำเนินการเข้าครอบงำ แผ่นดินไทย เพื่อเข้าปกครองคนไทยตามวิถีทางของตน เมื่อเมืองไทยอยู่ในภาวะที่อ่อนแอถึงขนาด

นับตั้งแต่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ได้กำหนดแนวทางปราบปรามคอมมิวนิสต์ โดยให้ทุกหน่วยงานในนโยบาย "การเมืองนำการทหาร" เป็นต้นมา ตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งมีหน้าที่และภารกิจโดยตรงต่อการปราบปราม การก่อความไม่สงบภายในประเทศ หรือภัยอันเกิดจากการคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ตำรวจตระเวนชายแดนได้นำนโยบายดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ และปรับปรุงเพิ่มเติมให้ เหมาะสมกับสภาพหน่วยงานของตน และสถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งก็ปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ สามารถดึงประชาชนกลับเข้ามาเป็นพวกเราได้มากขึ้น การดำเนินงานที่ต่อเนื่องและการติดตามผลการ ปฏิบัติอย่างกระชั้นชิด ทำให้ตำรวจตระเวนชายแดนสามารถลดอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ได้ในหลาย พื้นที่ พร้อมทั้งนั้นตำรวจตระเวนชายแดนก็ได้วางแผนงานการสร้างความมั่นคงในชนบทเข้าดำเนินการควบคู่กันไป ทำให้สภาพความต้อยตันทันในหมู่บ้านที่ห่างไกลคมนาคม และตกอยู่ใต้อิทธิพลของ คอมมิวนิสต์ เริ่มเจริญขึ้นตามลำดับ ประชาชนส่วนใหญ่ได้ตระหนักถึงภัยอันเกิดขึ้นจากศัตรูภายนอก ประเทศได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะการสร้าง "ผู้นำโดยธรรมชาติ" ขึ้น ผู้นำก็เปรียบเสมือน เป็นแกนนำของฝ่ายเราที่จะถ่ายทอดความรู้ ความคิด และสร้างสรรค์การพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ให้เจริญรุดหน้าไปให้ทัดเทียมกับท้องถิ่นซึ่งก็ได้ผลดีตลอดมา เพราะการปฏิบัติงานมีการวางแผน การปฏิบัติอย่างรัดกุม และต่อเนื่องมาโดยตลอดจนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เอง ก็ได้วิเคราะห์ว่า การปฏิบัติงานของตำรวจตระเวนชายแดนนั้น เปรียบเสมือนดอกไม้สวนกลีบของ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ สามารถชโลมและหยุดการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ได้ ซึ่งหน่วยงานของ ตำรวจตระเวนชายแดนนั้น เป็นไปในลักษณะ ๔ เกาะติด คือ^๑

^๑ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๒, เอกสารบรรยายสรุปการปฏิบัติงาน ประจำปี ๒๕๒๑, หน้า ๑๓.

๑. เกาะติดมวลชน
๒. เกาะติดพื้นที
๓. เกาะติดคัสดู
๔. หน้่ายบนเกาะติดหน้่ายล่าง

จากการปฏิบัติงานของกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค ๒ (บก. ตชด. ภาค ๒) ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ ๑๖ จังหวัด ในภาคอีสานนั้น การดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์แผนใหม่ ทำให้สามารถกำหนดแนวทางและวิธีการที่จะเอาชนะคอมมิวนิสต์ในภาคอีสานได้อย่างแน่นอน ผลการปฏิบัติทำให้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ออกมามอบตัวเป็นจำนวนมากกว่าแต่ก่อน และฝ่ายเราแทบไม่มีการสูญเสียกำลังพลเลย แสดงว่า การปฏิบัติงานได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในเรื่องของ "ผู้นำโดยธรรมชาติ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติของ "ผู้นำโดยธรรมชาติ" จากการสรรหาของตำรวจตระเวนชายแดนกับประชาชนในหมู่บ้านที่เป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ ที่อำเภอเสนางคณิคม จังหวัดอุบลราชธานี

ในการวิจัยนั้น ได้ศึกษาถึงการดำเนินงานตามโครงการสร้างความมั่นคงภายในชนบทของตำรวจตระเวนชายแดนในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๓

กลุ่มประชาชนสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อำเภอเสนางคณิคม จำนวน ๔๖ หมู่บ้าน ได้ทำการสุ่มตัวอย่างมาโดยวิธี *Simple Random Sampling* โดยทำการคัดเลือกจากกลุ่มผู้นำโดยธรรมชาติ จำนวน ๔๖๐ คน ทำการสุ่มตัวอย่างมาจำนวน ๕๐ คน และทำการสุ่มตัวอย่างจากชาวบ้านที่มีได้เป็นผู้นำมา จำนวน ๒๐๐ คน

ผลการวิจัยสรุปได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้นำและกลุ่มผู้ตาม ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง ๓๐ - ๔๐ ปี

คิดเป็นร้อยละ ๓๒ และ ๓๕ ตามลำดับ ผู้นำและผู้ตามส่วนใหญ่จะมีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ ๔๘ และ ๔๘.๕ ตามลำดับ กลุ่มที่ใฝ่ถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ ๔๐ และ ๔๒ ตามลำดับ กลุ่มผู้นำและผู้ตามส่วนใหญ่จะมีรายได้เฉลี่ยไม่เกินเดือนละ ๑๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๘๖ และ ๘๘.๕ ตามลำดับ และส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษา ป.๑ ถึง ป.๕ คิดเป็นร้อยละ ๗๔ และ ๔๑ ตามลำดับ

ส่วนที่ ๒ เป็นการทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ผู้นำโดยธรรมชาติ มีความเชื่อมั่นในตัวเองมากกว่าผู้ตามความคิด
๒. ผู้นำโดยธรรมชาติ เข้าถึงสื่อมวลชนมากกว่าผู้ตามความคิด
๓. ผู้นำโดยธรรมชาติ มีลักษณะสากลหรือลักษณะระหว่างท้องถิ่น (Cosmopolite) มากกว่าผู้ตามความคิด
๔. ผู้นำโดยธรรมชาติมีสถานภาพทางสังคมแตกต่างไปจากผู้ตามความคิด
๕. ผู้นำโดยธรรมชาติเข้ามีส่วนร่วมในสังคมมากกว่าผู้ตามความคิด
๖. ผู้นำโดยธรรมชาติติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าผู้ตามความคิด
๗. ผู้นำโดยธรรมชาติมีทัศนคติแบบประชาธิปไตยมากกว่าผู้ตามความคิด

ส่วนที่ ๓ เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการอบรมผู้นำโดยธรรมชาติ ของกลุ่มผู้นำและผู้ตาม จำนวน ๒๕๐ คน

พอสรุปได้ดังนี้

มีผู้เห็นว่าการอบรมทำให้เสียเวลาทำมาหากินเพียงร้อยละ ๒๓.๖ ทำให้เกิดความสามัคคีเพิ่มขึ้นในหมู่บ้านถึงร้อยละ ๘๖ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าจากการอบรมมาไม่มีสิ่งเปลี่ยนแปลง

ภายในหมู่บ้านเพียงร้อยละ ๓๐ ทำให้เกิดความตื่นใจในการบริหารงานของรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ ๔๗.๖ ทั้งผู้นำและผู้ท้าย เห็นว่ามีความรู้และความเข้าใจทางการเมืองเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๔๗.๖ ทั้งสองกลุ่ม แสดงความเห็นว่าการอบรมเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของหมู่บ้านเพียงร้อยละ ๒๖ ส่วนนิทนต์นิจที่จะพูดคุยในเรื่องที่ได้รับการอบรมมาถึงร้อยละ ๔๘ มีผู้เห็นว่าบุคคลที่เป็นผู้นำเป็นผู้ที่เหมาะสมแล้วคิดเป็นร้อยละ ๔๓.๖ ความเห็นว่าการพัฒนาหมู่บ้านจะต้องเริ่มพัฒนาคนก่อนโดยการศึกษาอบรมไปถึงร้อยละ ๔๖.๘ และเห็นว่าหมู่บ้านของตนเองจะพัฒนาได้นั้นขึ้นอยู่กับประชาชนเองเป็นสำคัญคิดเป็นร้อยละ ๔๘

จะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนหนึ่งที่มีความคิดเห็นเป็นไปในทางดีต่อการอบรมหลักสูตรนี้ แสดงว่า ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวมีความตื่นตัวที่จะรับความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ จากภายนอกเป็นอย่างดี ทั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การอบรมหลักสูตรผู้นำโดยธรรมชาติของตำรวจตระเวนชายแดน นั้นประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และการค้นหาผู้นำในหมู่บ้าน ก็เป็นวิธีที่สามารถได้ตัวผู้นำตามความคิด (*Opinion Leaders*) อย่างแท้จริง เพราะจากการทดสอบตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ปรากฏว่า ผู้นำโดยธรรมชาติที่คุณสมบัติแตกต่างไปจากผู้ตามความคิด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำโดยธรรมชาติเป็นระยะ ๆ เพื่อทราบผลสัมฤทธิ์ของการใช้ผู้นำโดยธรรมชาติ ในการเปลี่ยนทัศนคติทางการเมืองของประชาชนในหมู่บ้านที่เป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์

๒. ควรจัดเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเข้าไปทำการพบปะพูดคุย และชี้แนะแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาหมู่บ้านเป็นระยะ ๆ ไป โดยเปิดการอบรมย่อยขึ้นภายในหมู่บ้านนั้น ๆ เพื่อกระตุ้นให้ชาวบ้านมีความสนใจในข่าวสารของบ้านเมือง และนำความรู้ วิทยาการใหม่ ๆ เข้าไปเผยแพร่ จะทำให้ผู้นำที่ได้รับการอบรมมาแล้ว จะมีความรู้ทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น

๓. เจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ควรให้ความสนใจกับปัญหาต่าง ๆ ในหมู่บ้านที่เป็นเขตแทรกซึม และพยายามแก้ปัญหาดังกล่าว ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง จะทำให้ชาวบ้านเกิดความเลื่อมใสและศรัทธา

ในตัวเจ้าหน้าที่รัฐบาล และการบริหารงานของรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น จะได้ไม่เกิดช่องว่างให้ฝ่ายตรงข้าม เข้ามาปลุกกระตมแย่งชิงเอาประชาชนไปจากฝ่ายรัฐบาล

๔. จากผลการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นว่า ผู้นำที่ได้รับการคัดเลือกมาจากตำรวจตระเวนชายแดนนั้น เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติบางประการแตกต่างไปจากชาวบ้านธรรมดาอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น ในการพิจารณาในด้านความมั่นคงทางการเมืองหรือในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ก็ควรที่จะใช้ผู้นำเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

๕. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงคุณสมบัติของผู้นำโดยธรรมชาติ ฉะนั้น ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้น หลังจากที่ได้รับการฝึกอบรมผู้นำแล้ว ว่าผู้นำที่ได้รับการอบรมไปนั้นจะสามารถเปลี่ยนทัศนคติของผู้ที่ฝากไว้ในลัทธิคอมมิวนิสต์ ให้อันกลับมาเป็นพวกรัฐบาลได้หรือไม่

๖. ในอนาคต ควรจะมีการวิจัยเพื่อคัดเลือก หรือกระบวนการสรรหาผู้นำภายในหมู่บ้านด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของผู้นำท้องถิ่นในชนบท เพื่อให้ได้ผู้นำที่มีคุณภาพดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๗. ควรจะมีการเปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้นำหมู่บ้านภาคต่าง ๆ ว่าจะมีลักษณะที่เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร หรือการเปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้นำที่ได้สรรหาโดยวิธีการของตำรวจตระเวนชายแดน กับผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ ว่าจะมีคุณสมบัติที่เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร

๘. ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยต้องระวังมิให้ไปตรงกับฤดูกาล หรืองานประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน ควรจะทำการสัมภาษณ์ในช่วงเวลาที่ชาวบ้านว่างจากการทำนา และว่างจากงานพิธีต่าง ๆ มิฉะนั้น การสัมภาษณ์จะเป็นไปด้วยความยากลำบาก และก่อความไม่สะดวกแก่ผู้ทำวิจัย

สำหรับผู้สนใจจะศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง "ผู้นำโดยธรรมชาติ" ต่อไปขอแนะนำให้ศึกษาทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ศึกษาถึงประสิทธิผลของการฝึกอบรมผู้นำโดยธรรมชาติตามโครงการ
๒. ศึกษาถึงประสิทธิผลในการแพร่กระจายแนวความคิดทางการเมือง
๓. ศึกษาถึงอิทธิพลและบทบาทของผู้นำที่มีต่อชาวบ้านในหมู่บ้าน
๔. ควรศึกษาค้นคว้าในการใช้สื่อชนิดใหม่ ๆ ที่จะนำไปใช้ในการเปลี่ยนทัศนคติทางการเมือง หรือ การพัฒนาหมู่บ้านควบคู่ไปด้วย
๕. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสื่อชนิดต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีประสิทธิผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมือง
๖. ศึกษาถึงอิทธิพลของศาสนาระหว่างพุทธกับศาสนาคริสต์ในการที่จะเปลี่ยนทัศนคติของชาวบ้านในพื้นที่ดังกล่าว
๗. ควรศึกษาถึงอิทธิพลและบทบาทของผู้นำเพื่อการพัฒนาชนบทในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และระเบียบประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

*****

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

หนังสือ

กมล สมิวีเชียร. ประชาธิปไตยกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘.

จักรกฤษณ์ นรนิคิผดุงการ. บุคคลชั้นนำ : โครงสร้างแห่งอำนาจและการเมืองในชุมชนไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๕.

จิรพรรณ กาญจนจิตรรา. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐.

จุมพล สวัสดิยากร. หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, ๒๕๒๐.

จิตยา สุวรรณชฎ. พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๑๐.

บุญปลูก ส่วนพงษ์และคณะ. พทท. แห่งประเทศไทยวันนี้. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พีทัทซ์ประชา, ๒๕๒๑.

เปลื้อง ณ นคร. พานุกรมนักเรียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔.

พิชัย วาสนาส่ง. คำรับพิชัยสงครามของขุนจู้และเง้าสี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลายสือไทย, ๒๕๒๑.

พัฒน์ บุญยรัตนพันธ์, การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗.

วิเชียร เกตุสิงห์. หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เรือนอักษร, ๒๕๒๔.

สมชัย รักรวิจิตร. ตอบคำถามเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิทักษ์ประชา, ๒๕๒๑.

_____ . ความคิด. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิทักษ์ประชา, ๒๕๒๑

_____ . ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทหารระหว่างไทย - สหรัฐ, ๒๕๑๔.

สาโรช บัวศรี. แนวคิดในการบริหารการศึกษา. พระนคร : มงคลการพิมพ์, ๒๕๐๓.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน : หลักการและวิธีปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, ๒๕๑๔.

สุวิทย์ ยิ่งวารพันธ์. พัฒนาชนบทในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหประชาพานิช, ๒๕๐๓.

สุเทพ สุนทรเกษม. สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๑.

สภาวิจัยแห่งชาติ. ผู้นำในชนบทของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรื, ๒๕๑๔.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสาร บทความ และอื่น ๆ

การพัฒนาชุมชน, กรม. ผู้นำท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๐๘.

จาค อัมโยต์. "ลักษณะผู้นำในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔.

ตำรวจตระเวนชายแดน, กองบัญชาการ. คู่มือผู้บังคับกองร้อย และผู้บังคับหมวด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๑๖.

ตำรวจตระเวนชายแดน ภาค ๒, กองบังคับการ. เอกสารบรรยายสรุปการปฏิบัติงาน ประจำปี ๒๕๒๑. ขอนแก่น : อัดสำเนา, ๒๕๒๒.

ตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๓, กองกำกับการ. เอกสารบรรยายสรุปการปฏิบัติงานตามโครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน. อุบลราชธานี : อัดสำเนา, ๒๕๒๒.

_____ . โครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเป้าหมาย. อุบลราชธานี : อัดสำเนา, ๒๕๒๒.

_____ . การสืบสภาพหมู่บ้าน และหาตัวผู้นำโดยธรรมชาติ. อุบลราชธานี : อัดสำเนา, ๒๕๒๒.

นิรุติ ไชยกุล. "การดำเนินงานพัฒนาชุมชน" วารสารพัฒนาชุมชน (ฉบับพิเศษ) ๒๕๒๐. กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๒๐.

พิทยา สายหู. รายงานการศึกษาลักษณะผู้นำท้องถิ่นในเขตพัฒนาภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๑๐.

สำนักนายกรัฐมนตรี. ระเบียบว่าด้วยไทยอาสาป้องกันชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๒๑.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔, พระนคร : เรื่องแสงการพิมพ์, ๒๕๒๐.

วิทยานิพนธ์

- เกศรินทร์ สุทธิไสย. "พฤติกรรมการณ์สื่อสารในชนบท : การสำรวจทางสังคม ณ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลพบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.
- ทองคุณ หงส์พันธุ์. "การวิจัยเพื่อจัดรูปแบบยุทธวิธีการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน." วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขุฎีบัณฑิต แผนกวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๒.
- ธงชัย ลักคนสุวรรณ. "วิเคราะห์องค์ประกอบบุคคลลัทธิภาพประชาธิปไตย." วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๗.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
*****

ภาษาอังกฤษ

Bass, Bernard M. Leadership, Psychology and Organizational Behavior
New York : Harper & Row Publishers, 1965.

Baruch, D. New Ways in Discipline. New York : McGraw-Hill Book Company,
Inc., 1949.

Bettinghaus, E.P. Persuasive Communication. New York : Holt, Rinehart
and Winston, Inc., 1968.

Beisecker, Thomas D, and Pason, Donn W. The Process of Social Influence.
New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1972.

Fiedler, Fred D. "The Effects of Leadership Training and Experience :
A Contingency Model Interpretation" Administrative Science
Quarterly, 17 : 453 - 470, 1967.

Katz, Elihu, and Lazarsfeld, R.F. Personal Influence : The Part Played
by People in the Flow of Mass Communication. New York : The
Free Press, 1955.

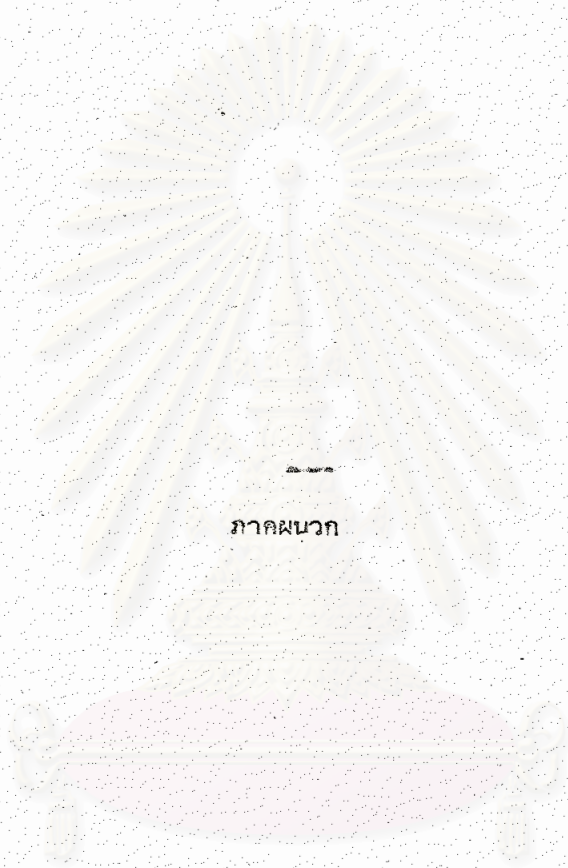
Lazarsfeld, P.F. Berelson Bernard and Gaudet Hazel. The People's Choice.
New York : Duell, Sloan & Pearce, 1944.

Linberger. "Some Characteristics of Farm Operators...", cited by Herbert
Menzel and Elihu Katz. "Social Relations and Innouation in
The Medical Profession : The Epidemiology of a New Drug."
"The Public Opinion Quarterly, Vol. 10, 1955.

- Michallis, John U. Social Study for Children in Democracy. New Jersey : Prentice Hall, inc., 1953.
- Nagvi, Hason Midhi. Thechniques of Training Local Leaders and Change Agents and of Dissiminating Information to Rural People. Peshawar : Pakistan Academy for Rural Development, 1975.
- Ptiffner, J.M. and Sherwood, P.F. Administration Organization. New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1965.
- Ptiffner, S.M. and Presthus, R. Publish Administration. New York : The Ronald Press Co., 1967.
- Painter, J.J. "An Investigation of Relationship Between Self Confidence, Persuasibility and Related Behavior Among Males." Dissertation Science, 29 : 7608, 1968.
- Rogers, F.M., and Shoemaker, F.F. Communication of Innovation : A Cross-Cultural Approach. New York : The Free Press, 1971.
- Rogers, F.M., and Meynen, Wickly L. Communication Sources for 2, 4-D. Weed Spray Among Colombian Peasants, Rural Social, 30, pp. 213 - 219. cited by Lindzey, Gardner and Aronson, Elliot. The Handbook of Social Psychology, Vol 3. Massuchusetts : Addison-Wesley Publishing Company, 1969.
- Rogers, F.M., and Svenning, L. Woderni ation Among Peasant : The Impact of Communication. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1969.

- Richardson, Lee. Dimension of Communication. Englewood Cliff, N.J. :
Prentice - Hall, 1969.
- Smith, Henry C. Personality Adjustment. New York : McGraw - Hill, 1961.
- Symonds, Addington F. Teaching Yourself Personal Efficiency. London :
English University Press, 1964.
- Skinner, William G. Leadership and Power in the Chinese Community in
Thailand. Ethaca : University Press, 1958.
- Stires, Kenneth Loyd. "Leadership Designation and Persived Ability as
Determinantly of Tactical Use of Modesty and Self Enhancement."
Dissertation Abstract. 30 : 3551 - A, 1970.
- Stogdill, Ralph W. Handbook of Leadership. New York : The Free Press,
1974.
- Wright, Charles R. Mass Communication. New York : Random House, Inc.,
1956.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถาม

เรื่อง การเปรียบเทียบคุณสมบัติของ "ผู้นำโดยธรรมชาติ" จากการสรรหาของตำรวจตระเวนชายแดน กับประชาชนในหมู่บ้านที่เป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ กิ่งอำเภอเสนางคณิคม จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อและนามสกุล .....
หมู่บ้าน ..... ตำบล .....
วันที่ .....

โปรดเขียนวงกลม ( ) ล้อมรอบหมายเลขข้อ หรือกาเครื่องหมาย ✓ หน้า

ข้อความที่เป็นจริงสำหรับท่านเพียงเครื่องหมายเดียว

บัตรที่ ๑
แบบสอบถามที่ ๒ ๓ ๔

ตอนที่ ๑ ภูมิหลังทั่วไป

๑๐๑. อายุ

- ๑. ๒๐ - ๓๐ ปี
- ๒. ๓๑ - ๔๐ ปี
- ๓. ๔๑ - ๕๐ ปี
- ๔. ๕๑ ปีขึ้นไป

๕

๑๐๒. อาชีพหลัก

- ๑. เกษตรกร
- ๒. รับจ้าง
- ๓. ค้าขาย
- ๔. รับราชการ

๖

๑๐๓. ท่านนับถือศาสนา

- ๑. พุทธ
- ๒. คริสต์
- ๓. อิสลาม
- ๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๐๔. รายได้เฉลี่ยเดือนละ

- ๑. ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท
- ๒. ๑,๐๐๑ - ๒,๐๐๐ บาท
- ๓. ๒,๐๐๑ - ๓,๐๐๐ บาท
- ๔. ตั้งแต่ ๓,๐๐๑ บาทขึ้นไป

๑๐๕. ระดับการศึกษา

- ๑. ไม่รู้หนังสือ
- ๒. อ่านออกเขียนได้
- ๓. ป. ๑ - ป. ๔
- ๔. ป. ๕ - ป. ๗
- ๕. ม.ศ. ๑ - ม.ศ. ๓
- ๖. ตั้งแต่ ม.ศ. ๓ ขึ้นไป

โปรดระบุ.....

ตอนที่ ๒ ความเชื่อมั่นในตัวเอง

ท่านเห็นด้วยกับแนวความคิดและวิธีการดังต่อไปนี้เพียงใด

- ๒๐๑. การยอมแพ้ทำให้สบายใจดีกว่าการต่อสู้
- ๒๐๒. ฟุ้งตัวเองดีกว่าฟุ้งคนอื่น
- ๑๐๓. ความสำเร็จขึ้นอยู่กับดวงและโชค

	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยมาก
๒๐๑.	๑	๒	๓	๔	๕
๒๐๒.	๕	๔	๓	๒	๑
๑๐๓.	๑	๒	๓	๔	๕

ศูนย์วิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตามปกติท่านเป็นคนเช่นนี้หรือไม่

- ๒๐๔. รู้สึกไม่สบายใจเมื่อเดินเข้าไปในหมู่คนมาก ๆ
- ๒๐๕. กล้าตัดสินใจทำอะไรลงไปทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเสี่ยงอันตราย
- ๒๐๖. รู้สึกประหม่า เบียงสั้น ขณะพูดต่อหน้าคนมาก ๆ
- ๒๐๗. มีความหวังอย่างแรงกล้าว่าจะประสบความสำเร็จ และ
ความก้าวหน้าในการทำงาน
- ๒๐๘. ชอบทำงานตามคำสั่งผู้อื่น
- ๒๐๙. คิดว่าบุคคลิกและท่าทางของตัวเองไม่ดีพอ
- ๒๑๐. มั่นใจในการตัดสินใจของตัวเองเสมอ
- ๒๑๑. การที่คนเราแต่ละคนจะมั่งมีหรือยากจนนั้น ขึ้นอยู่กับความขยัน
หมั่นเพียร ไม่ขึ้นอยู่กับดวงชะตาชีวิตที่มีมาแต่กำเนิด

ตอนที่ ๓ การเข้าถึงสื่อมวลชน

จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ๓๐๑. ในรอบ ๗ วันที่ผ่านมาท่านรับทั้งวิทยุกี่ครั้ง
- ๓๐๒. ในรอบ ๗ วันที่ผ่านมาท่านรับทั้งรายการข่าวกี่ครั้ง
- ๓๐๓. ในรอบ ๑ เดือนที่ผ่านมาท่านอ่านหนังสือพิมพ์กี่ครั้ง
- ๓๐๔. ในรอบ ๑ เดือนที่ผ่านมาท่านอ่านหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์-วารสารกี่ครั้ง
- ๓๐๕. ในรอบ ๖ เดือนที่ผ่านมาท่านอ่านหนังสือ หรือป้ายประกาศ
จากทางราชการกี่ครั้ง
- ๓๐๖. ในรอบ ๖ เดือนที่ผ่านมาท่านชมภาพยนตร์หรือดูโทรทัศน์กี่ครั้ง

	จริงที่สุด		ไม่แน่ใจ		จริงน้อย		ไม่จริงเลย	
	จริง	ไม่จริง	จริง	ไม่จริง	จริง	ไม่จริง	จริง	ไม่จริง
๒๐๔.	๐	๕	๕	๐	๐	๕	๕	๐
๒๐๕.	๐	๕	๕	๐	๐	๕	๕	๐
๒๐๖.	๐	๕	๕	๐	๐	๕	๕	๐
๒๐๗.	๐	๕	๕	๐	๐	๕	๕	๐
๒๐๘.	๐	๕	๕	๐	๐	๕	๕	๐
๒๐๙.	๐	๕	๕	๐	๐	๕	๕	๐
๒๑๐.	๐	๕	๕	๐	๐	๕	๕	๐
๒๑๑.	๐	๕	๕	๐	๐	๕	๕	๐
๓๐๑.	๑	๕	๕	๑	๑	๕	๕	๑
๓๐๒.	๑	๕	๕	๑	๑	๕	๕	๑
๓๐๓.	๑	๕	๕	๑	๑	๕	๕	๑
๓๐๔.	๑	๕	๕	๑	๑	๕	๕	๑
๓๐๕.	๑	๕	๕	๑	๑	๕	๕	๑
๓๐๖.	๑	๕	๕	๑	๑	๕	๕	๑

ตอนที่ ๔ ความมีลักษณะสากล หรือลักษณะ

ระหว่างท้องถิ่น

จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ๔๐๑. เมื่อปีที่แล้วท่านเคยเข้าไปที่กิ่งอำเภอของท่านกี่ครั้ง
- ๔๐๒. เมื่อปีที่แล้วท่านเข้าไปที่อำเภอ หรือกิ่งอำเภออื่นที่ไม่ใช่
อำเภอของท่านกี่ครั้ง
- ๔๐๓. เมื่อปีที่แล้วท่านเข้าไปที่ตัวจังหวัดของท่านกี่ครั้ง
- ๔๐๔. เมื่อปีที่แล้วท่านเข้าไปในตัวจังหวัดอื่นกี่ครั้ง
- ๔๐๕. ท่านเคยไปกรุงเทพฯ กี่ครั้ง
- ๔๐๖. นอกจากกิ่งอำเภอของท่านแล้ว ท่านเคยไปอำเภออื่นกี่อำเภอ
- ๔๐๗. นอกจากจังหวัดของท่านแล้ว ท่านเคยไปจังหวัดอื่น กี่จังหวัด
- ๔๐๘. ท่านเคยเดินทางไปต่างประเทศหรือไม่

ไม่เคยเลย	๑ - ๓ ครั้ง	๔ - ๖ ครั้ง	๗ - ๙ ครั้ง	๑๐ ครั้งขึ้นไป	
๑	๒	๓	๔	๕	๒๗
๑	๒	๓	๔	๕	๒๘
๑	๒	๓	๔	๕	๒๙
๑	๒	๓	๔	๕	๓๐
๑	๒	๓	๔	๕	๓๑
(อำเภอ)					
๑	๒	๓	๔	๕	๓๒
(จังหวัด)					
๑	๒	๓	๔	๕	๓๓

๑. เคย

๐. ไม่เคย

๓๔

ถ้าเคยไปโปรดระบุ .....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ ๕ สภาพทางสังคม

จงตอบคำถามต่อไปนี้

๕๐๑. ในอดีตท่านเคยรับตำแหน่งต่าง ๆ ในหมู่บ้านหรือไม่

	๑. เคย		๐. ไม่เคย		๓๕
	ถ้าเคยโปรดระบุ				
	เคย	ไม่เคย			
๑. กำนัน	๑	๐			๓๖
๒. ผู้ใหญ่บ้าน	๑	๐			๓๗
๓. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	๑	๐			๓๘
๔. สารวัตรกำนัน	๑	๐			๓๙
๕. ประธาน เชนานุการ หรือ เชนานุการกลุ่มสหกรณ์	๑	๐			๔๐
๖. คณะกรรมการหมู่บ้าน	๑	๐			๔๑
๗. คณะกรรมการสาธารณสุข เช่น งานวัด งานทอดผ้าป่า งานประจำหมู่บ้าน	๑	๐			๔๒
๘. หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร	๑	๐			๔๓
๙. คณะกรรมการโรงเรียน	๑	๐			๔๔
๑๐. มรรคทายกวัด	๑	๐			๔๕

ศูนย์พัฒนาอาชีพบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๔๐๒. ปัจจุบันท่านมีตำแหน่งอะไรในหมู่บ้านหรือไม่

	๑. มี	๐. ไม่มี	
ถ้ามีโปรดระบุ			๔๖
	<u>มี</u>	<u>ไม่มี</u>	
๑. กำนัน	๑	๐	๔๗
๒. ผู้ใหญ่บ้าน	๑	๐	๔๘
๓. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	๑	๐	๔๙
๔. สารวัตรกำนัน	๑	๐	๕๐
๕. ประธาน เลขานุการ หรือ เฝ้ารักษากลุ่มสหกรณ์	๑	๐	๕๑
๖. คณะกรรมการหมู่บ้าน	๑	๐	๕๒
๗. คณะกรรมการสาธารณสุข เช่น งานวัด งานทอดผ้าป่า งานประจำหมู่บ้าน	๑	๐	๕๓
๘. หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร	๑	๐	๕๔
๙. คณะกรรมการโรงเรียน	๑	๐	๕๕
๑๐. มรรลหายก	๑	๐	๕๖

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บัตรที่

๑๕

แบบสอบถามที่

๕

๑

๑

ตอนที่ ๖ การเข้ามีส่วนร่วมในสังคม

ท่านได้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างน้อยเพียงใดกับเหตุการณ์
ต่อไปนี้ของหมู่บ้าน

๖๐๑. ในกรณีที่มีการทำงานส่วนรวมเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ เป็นผู้ นำ ใน เรื่อง นี้
๖๐๒. ในการปรึกษาหารือ เรื่องต่าง ๆ ระหว่างชาวบ้านด้วยกัน ไม่เกี่ยวกับราชการ ท่านจะสามารถพูดจาชี้แจงให้ชาวบ้าน เชื่อถือ และชาวบ้านมักปฏิบัติตาม
๖๐๓. ในการทำบุญและงานประเพณีของหมู่บ้าน ท่านมักจะ เป็น ตัวตั้งตัวตีในการจัดงาน และได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน เป็นอย่างดี
๖๐๔. ในด้านการทำมาหากิน ถ้าจะให้ชาวบ้านทำอะไรใหม่ ๆ ที่ไม่ เคยทำมาก่อน ท่านจะเป็นคนแนะนำและพาชาวบ้านทำ
๖๐๕. ถ้าชาวบ้านมี เรื่องสงสัยหรือไม่เข้าใจเกี่ยวกับข่าวคราวต่าง ๆ นอกหมู่บ้านรวมทั้งข่าวทางราชการ ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ชาวบ้าน มาสอบถามหาข้อเท็จจริงอยู่เสมอ
๖๐๖. ในกรณีที่ชาวบ้านไปทำงานไกล ๆ เช่น ในต่างจังหวัด หรือ ในเมือง ใน กทม. ชาวบ้านมักจะขอคำแนะนำจากท่านเสมอ
๖๐๗. เมื่อชาวบ้านมีปัญหาสำคัญ ๆ ที่ต้องอาศัยสติปัญญา ความรู้ ความสุขุมรอบคอบ ชาวบ้านมักจะปรึกษาหารือกับท่านเสมอ

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
๖๐๑.	๔	๓	๖	๕	๑	๓
๖๐๒.	๔	๓	๕	๕	๑	๕
๖๐๓.	๔	๓	๕	๕	๑	๕
๖๐๔.	๔	๓	๕	๕	๑	๕
๖๐๕.	๔	๓	๕	๕	๑	๓
๖๐๖.	๔	๓	๕	๕	๑	๑๐
๖๐๗.	๔	๓	๕	๕	๑	๑๐

ลักษณะต่อไปนี้ เป็นจริงสำหรับท่านเพียงใด

๖๐๘. ท่านได้รับเลือกให้เป็นกรรมการต่าง ๆ ในหมู่บ้านหลายตำแหน่ง
๖๐๙. ท่านรู้สึกลำบากใจเมื่อไปชักชวนชาวบ้านมาร่วมทำนุบำรุงบ้าน
๖๑๐. ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน
๖๑๑. ท่านมักจะตัดสินใจได้รวดเร็ว และถูกต้องเสมอ
๖๑๒. เมื่อมีงานให้ท่านเลือก ท่านมักจะอาสาเลือกทำงานง่าย ๆ
๖๑๓. ท่านกระตุ้นเพื่อนของท่านให้มีความพยายามมากขึ้นกว่าเดิม
๖๑๔. ทุกครั้งที่ท่านจะทำงานส่วนรวม ท่านไม่แน่ใจเลยว่างานนั้น จะประสบความสำเร็จ

ตอนที่ ๗ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมหมายความถึง นายอำเภอ ปลัดอำเภอ

พัฒนากรอำเภอ และตำรวจตระเวนชายแดน

ข้อความต่อไปนี้ เป็นจริงสำหรับท่านเพียงใด

๗๐๑. ท่านชอบที่จะพูดคุยหรือรับฟังคำแนะนำจาก เจ้าหน้าที่
๗๐๒. ท่านคิดว่าการที่คบหาสมาคมกับเจ้าหน้าที่ จะทำให้มีเงิน
เกลาพนับถือและเกรงใจท่าน
๗๐๓. ท่านคิดว่าท่านหรือคนในหมู่บ้านท่านเกิดความเดือดร้อน
เจ้าหน้าที่จะช่วยท่านได้
๗๐๔. ท่านเห็นว่าการประพฤติปฏิบัติตัวของเจ้าหน้าที่ในปัจจุบัน
ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน
๗๐๕. ท่านอยากให้มีครูหลาน ญาติพี่น้องของท่านได้เข้ารับราชการ

	จริงที่สุด	จริง	ไม่แน่ใจ	จริงน้อย	ไม่จริงเลย	
๖๐๘.	๕	๓	๓	๕	๑	๑๘
๖๐๙.	๑	๕	๓	๓	๕	๑๓
๖๑๐.	๕	๓	๓	๕	๑	๑๓
๖๑๑.	๕	๓	๓	๕	๑	๑๓
๖๑๒.	๑	๕	๓	๓	๕	๑๖
๖๑๓.	๕	๓	๓	๕	๑	๑๖
๖๑๔.	๑	๕	๓	๓	๕	๑๓
๗๐๑.	๑	๕	๓	๓	๕	๑๕
๗๐๒.	๐	๕	๓	๓	๕	๒๐
๗๐๓.	๑	๕	๓	๓	๕	๒๖
๗๐๔.	๑	๕	๓	๓	๕	๒๒
๗๐๕.	๑	๕	๓	๓	๕	๒๓

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความซื่อ การติดต่อ
 ข่าวสารการขนานนบ้าน ข่าวสารการเกษตร หรือการพบปะซักถาม
 เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของบ้านเมือง

โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

- ๗๐๖. บิกลายท่านไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่อำเภอที่ครั้ง
- ๗๐๗. บิกลายท่านไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่จังหวัดที่ครั้ง
- ๗๐๘. บิกลายท่านไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ต่างอำเภอที่ครั้ง
- ๗๐๙. บิกลายท่านไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่นอกตัวจังหวัดที่ท่านอยู่ที่ครั้ง
- ๗๑๐. ท่านเคยเข้ามาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่กรุงเทพฯ ๑ ครั้ง
- ๗๑๑. บิกลายมีเจ้าหน้าที่มาพักหรือมานอนค้างที่บ้านของท่านกี่ครั้ง

ไม่เคยเลย	๑ - ๓ ครั้ง	๔ - ๖ ครั้ง	๗ - ๙ ครั้ง	๑๐ ครั้งขึ้นไป
๑	๒	๓	๔	๕
๑	๒	๓	๔	๕
๑	๒	๓	๔	๕
๑	๒	๓	๔	๕
๑	๒	๓	๔	๕
๑	๒	๓	๔	๕

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ ๘ ทักษะคิดแบบประชาธิปไตย

ท่านเห็นด้วยกับแนวความคิด หรือวิธีการต่อไปนี้เพียงใด

- ๘๐๑. ตามปกติผมมักจะชอบร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน
- ๘๐๒. ไม่ควรให้สิทธิเสมอภาคแก่ทุกคน เพราะคนเราเกิดมาไม่เท่ากัน
- ๘๐๓. การเมืองเป็นเรื่องสกปรก คนที่ต้องการความบริสุทธิ์ไม่ควรยุ่งการเมือง
- ๘๐๔. การทำงานร่วมกับคนหลายคน ทำให้มีการปรึกษาหารือกัน แม้งานจะเสร็จช้าแต่ก็เป็นสิ่งที่ดีและควรทำ
- ๘๐๕. เราไม่ควรสนใจ ปัญหาของคนอื่น ตราบใดที่เรายังแก้ปัญหาของตนเองไม่เรียบร้อย
- ๘๐๖. คนเราจะได้ดีมีอำนาจวาสนาไม่ขึ้นอยู่กับ "กรรมเก่า" หรือ "ดวง" ของแต่ละบุคคล แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถ และความตั้งใจจริงในการทำงาน
- ๘๐๗. เราควรเคารพเชื่อถือความคิดเห็นของผู้มีอำนาจ หรือเจ้านายเสมอ ไม่ว่าสิ่งนั้น เราจะเห็นว่าไม่ถูกต้องก็ตาม

ตามปกติท่านเป็นคนเช่นนี้หรือไม่

- ๘๐๘. ท่านถนัดที่จะทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าที่จะทำงานตามลำพังคนเดียว
- ๘๐๙. ถ้างานที่ได้รับมอบหมายไม่ตรงกับนิสัยและความถนัด ท่านมักจะ ไม่รับผิดชอบ
- ๘๑๐. ถ้าท่านเห็นว่าสิ่งที่ท่านทำท่านคิดถูกต้องแล้ว ท่านมักจะขอความเห็นจากคนอื่นก่อนที่จะลงมือกระทำเสมอ

	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยมาก
๘๐๑.	๕	๕	๕	๕	๕
๘๐๒.	๑	๕	๕	๕	๕
๘๐๓.	๑	๕	๕	๕	๕
๘๐๔.	๕	๕	๕	๕	๑
๘๐๕.	๑	๕	๕	๕	๕
๘๐๖.	๕	๕	๕	๕	๑
๘๐๗.	๑	๕	๕	๕	๕
	จริงที่สุด	จริง	ไม่แน่ใจ	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
๘๐๘.	๕	๕	๕	๕	๑
๘๐๙.	๑	๕	๕	๕	๕
๘๑๐.	๕	๕	๕	๕	๑

๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการอบรมผู้นำโดยธรรมชาติ

ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้หรือไม่

	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
๔๐๑. การอบรมทำให้เสียเวลาทำมาหากิน	๑	๐	๔๐
๔๐๒. ทำให้เกิดความล้าสมัยในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น	๑	๐	๔๑
๔๐๓. จากการอบรมที่ผ่านมาไม่เห็นมีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้านเลย	๑	๐	๔๒
๔๐๔. เกิดความมั่นใจในการบริหารงานของรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ของ รัฐบาลเพิ่มมากขึ้น	๑	๐	๔๓
๔๐๕. อยากให้มีการอบรมแบบนี้อีกเพราะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในทางการเมืองเพิ่มขึ้น	๑	๐	๔๔
๔๐๖. เป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของหมู่บ้าน	๑	๐	๔๕
๔๐๗. ทำให้เกิดความสนใจที่จะพูดคุยในเรื่องที่ได้รับการอบรมมา	๑	๐	๔๖
๔๐๘. บุคคลที่เป็นผู้นำในหมู่บ้านของท่านเป็นผู้ที่เหมาะสมแล้ว	๑	๐	๔๗
๔๐๙. การพัฒนาหมู่บ้านจะได้ผลต้องเริ่มพัฒนาจากคนในหมู่บ้านก่อน โดยการฝึกอบรม	๑	๐	๔๘
๔๑๐. หมู่บ้านจะพัฒนาได้ขึ้นอยู่กับประชาชนเองเป็นสำคัญ	๑	๐	๔๙

ขอขอบคุณอย่างมากที่ท่านได้กรุณาสละเวลาให้เราในการตอบแบบสอบถามนี้ ซึ่งเป็น
ประโยชน์ต่อการศึกษาของเรา

ร.ค.ค. มนุเนตร โกมลหัต

ภาคผนวก ข.

สภาพทั่วไป และสภาพปัญหาของกิ่งอำเภอเสนางคณิคม

๑. ลักษณะทั่วไป กิ่งอำเภอเสนางคณิคม เดิมขึ้นการปกครองกับอำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี มีเนื้อที่ประมาณ ๔๕๖ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากตัวจังหวัด ๔๗ กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ทางทิศเหนือมีภูเขาติดต่อกันเป็นพืดหลายลูก สภาพดินเป็นดินทรายปนหิน มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเสนางคณิคม จังหวัดยโสธร, อำเภอคอนสาร จังหวัดนครพนม,
อำเภอชานุมาน จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอชานุมาน จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเสนางคณิคม จังหวัดยโสธร

๒. ป่าไม้ พื้นที่ส่วนใหญ่มีป่าไม้เป็นป่าสงวนเกือบทั้งหมด ชนิดของป่าเป็นป่าไม้เบญจพรรณชนิดต่าง ๆ เช่น เค็ง, รั้ง, แดง, หลาว, พยุง, กระบาก, กระบก, ยาง และตะแบก

๓. แหล่งน้ำ แหล่งของกิ่งอำเภอ ไม่มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งจะมีห้วยอยู่ แต่จะไม่สามารถใช้ในการเพาะปลูกหรือบริโภคใช้สอยได้ เนื่องจากหน้าแล้งน้ำแห้ง จึงได้จัดทำฝายน้ำล้น และอ่างเก็บน้ำ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้สอย ที่สำคัญมีดังนี้

๓.๑	หนองสามสี	ตำบลไร่สีสุก
๓.๒	อ่างเก็บน้ำบ้านนาไร่ใหญ่	ตำบลเสนางคณิคม
๓.๓	อ่างเก็บน้ำบ้านบก	อำเภอเสนางคณิคม

- ๓.๔ หนองคู ตำบลนาเวียง
- ๓.๕ ฝายน้ำล้นบ้านโคกกลาง ตำบลนาเวียง

๔. น้ำฝน ฤดูฝนที่กิ่งอำเภอรอเริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม - กันยายน ของทุกปี ทั้งนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามอิทธิพลของมรสุมที่พัดผ่านมา ปริมาณน้ำฝนมากที่สุดประมาณ ๕๒๕ มิลลิเมตร ระยะเวลาฝนตกชุกที่สุด คือเดือนมิถุนายน - กันยายน

๕. ประชากร

๕.๑ ประชากรและการตั้งถิ่นฐาน กิ่งอำเภอสว่างคณิศม มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน ๓๒,๖๔๑ คน ชาย ๑๖,๓๗๒ คน หญิง ๑๖,๒๖๙ คน มีจำนวนครอบครัวเกือบ ๖,๐๓๕ ครอบครัว

๕.๒ แรงงานการประกอบอาชีพ ในจำนวนประชากร ๓๒,๖๔๑ คน เป็นประชากรที่อยู่ในช่วงอายุ ๑๕ - ๖๐ ปี ซึ่งถือว่าอยู่ในวัยแรงงาน ประมาณ ๒๐,๓๖๒ คน แบ่งเป็นประชากรที่อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี จำนวน ๑๒,๒๗๙ คน

๖. ผลผลิตและรายได้ ผลผลิตและรายได้ของประชากรเขตกิ่งอำเภอสว่างคณิศม ในปี ๒๕๒๔ มีรายได้เฉลี่ยคนละ ๒,๕๐๐ - ๓,๕๐๐ บาทต่อปี ซึ่งได้มาจากผลผลิตทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะ ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ปอแก้ว มันสำปะหลัง

๗. การปกครอง กิ่งอำเภอสว่างคณิศม แบ่งการปกครองออกเป็น ๕ ตำบล ๙๖ หมู่บ้าน ได้แก่

- ๑. ตำบลสว่างคณิศม ๑๐ หมู่บ้าน
- ๒. ตำบลโพหนอง ๘ หมู่บ้าน
- ๓. ตำบลหนองไฮ ๗ หมู่บ้าน
- ๔. ตำบลไร่สีสุก ๑๓ หมู่บ้าน
- ๕. ตำบลนาเวียง ๘ หมู่บ้าน

๘. การคมนาคม ในการคมนาคมและการขนส่ง ตลอดถึงการจำหน่ายผลผลิต ใช้เส้นทางคมนาคมทางบก (ถนน) เป็นหลักในการติดต่อระหว่างอำเภอใกล้เคียง และในกิ่งอำเภอเอง ถนนที่เชื่อมต่อระหว่างอำเภอใกล้เคียงสภาพใช้การได้ทุกฤดูกาล สำหรับถนนในพื้นที่กิ่งอำเภอแบ่งออกเป็น

๘.๑ ถนนลาดยางแอสฟัลต์ (ขยางกูร) จาก จังหวัดอุบลราชธานี - นครพนม

๘.๒ ถนนจุกวังสำคัญ ๓ สาย ยาวประมาณ ๑๑๘ กิโลเมตร

๘. การบริการสาธารณะ

๘.๑ การประปา บริการด้านการประปาภายในเขตกิ่งอำเภอ มีอยู่ ๒ แห่ง ซึ่งใช้
อยู่ในบ้านกิมชาติ และบ้านป่าหวาย ตำบลไร่สีสุก มีประชากรใช้ประมาณ ๓๔๔ ครอบครัว อยู่ใน
ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนอยู่ในกิ่งอำเภอนั้นยังไม่มีประปา ต้องอาศัยน้ำ
จากบ่อน้ำตื้น และบ่อน้ำบาดาลยังไม่เพียงพอแก่การบริโภค

๘.๒ การไฟฟ้า การบริการด้านไฟฟ้าของกิ่งอำเภอเสนางคณิกม อยู่ในความควบคุม
ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งมีใช้ในพื้นที่กิ่งอำเภอเสนางคณิกม นั้น มีใช้อยู่เพียง ๖ หมู่บ้านเท่านั้น
และมีโครงการที่จะขยายไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป

๘.๓ การขนส่ง กิ่งอำเภออาศัยการคมนาคมทางบกเป็นหลัก การส่งสินค้าและผู้โดยสาร
ใกล้เคียง และกิ่งอำเภอขนส่งโดยรถบรรทุก ๒ แกว ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๘ คัน การขนส่งผู้โดยสาร
ระหว่างกิ่งอำเภอเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะไม่มีรถประจำทางที่เดินรถเป็นการถาวร

๘.๔ ระบบการสื่อสาร มีการบริการด้านไปรษณีย์โทรเลขกิ่งอำเภอหนึ่งแห่ง การ
บริการไปรษณีย์โทรเลขระดับตำบล หมู่บ้าน จะต้องอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้บริการ และนำจ่าย

๑๐. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค

กิ่งอำเภอเสนางคณิกม มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อุปโภค บริโภค คือ บ่อน้ำบาดาล
ของกรมทรัพยากรธรณี, รพช., องค์การบริหารส่วนจังหวัด นอกจากนี้ก็ยังมีของกรมการปกครอง
บางส่วน ประมาณ ๖๐ บ่อ โดยสภาพแล้วจำนวนแหล่งน้ำบริโภคยังไม่ได้สัดส่วนในการบริโภคของ
ประชาชน

ส่วนแหล่งน้ำในการเกษตรนั้น ต้องอาศัยน้ำจากฝายน้ำล้น, อ่างเก็บน้ำ, หนองน้ำ
ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๑๕ แห่ง ในจำนวนนี้จะมีประมาณน้ำไม่เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน
และพื้นที่การเกษตร

๑๑. การเกษตรกรรม

การเกษตรเป็นอาชีพหลักของประชาชน (๔๐ - ๔๕ %) โดยเฉพาะการทำนาเป็นข้าวเจ้า และข้าวเหนียวประมาณชนิดละ ๔๐ - ๖๐ ทำกันมากทุกหมู่บ้าน ตำบล พืชรองลงมาได้แก่ปอ, มันสำปะหลัง และพืชไร่อื่น ๆ เพียงเล็กน้อย การปลูกพืชเหล่านี้ต้องอาศัยน้ำฝน ถ้าฝนตกไม่ถูกตามฤดูกาล มักจะพบอุปสรรค มักจะไม่ได้ผล

ข้าว ประชาชนส่วนมากยึดอาชีพการทำนาเป็นหลัก เนื่องจากข้าวเป็นอาหารหลักในการดำรงชีพ ข้าวที่ปลูกมีทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้า ราษฎรจะปลูกไว้ขายกันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากความยากจน จะเหลือไว้บริโภคในฤดูแล้งบ้าง

พืชอื่น ๆ ส่วนใหญ่ไม่เป็นอาชีพหลัก เพียงทำต่อเนื่องจากการทำนา เช่น ปอ, มันสำปะหลัง, ถั่วลิสง, แดงโม ทำกันไม่ทั่วถึงเนื่องจากปัญหาแหล่งน้ำไม่เอื้ออำนวย

๑๒. การศึกษา

การประถมศึกษาส่วนใหญ่จัดโดยรัฐบาล นอกจากนี้ยังมีศึกษาระดับมัธยมโดยกรมสามัญศึกษา มีโรงเรียนประถมศึกษา ๒๔ โรงเรียน (โรงเรียนราษฎร์ ๑ โรงเรียน) ระดับการศึกษาสูงกว่านี้ไม่มี

กิ่งอำเภอนี้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาได้ทำการวิจัยรวบรวมข้อมูลเพื่อวางแผนวิจัยการศึกษาในอำเภอกับประชากรที่เป็นชั้น อายุ ๕ - ๙ ปี ๑๐ - ๑๔ ปี และ ๑๕ - ๑๙ ปี ซึ่งเป็นประชากรในวัยเรียนเพิ่มขึ้น ดังนั้นการพัฒนาจะต้องอาศัยและคำนึงถึงจำนวนประชากรกลุ่มอายุนี้นี้เป็นสำคัญ

นอกจากการศึกษาปกติ ระบบโรงเรียนแล้ว กิ่งอำเภอยังมีการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งในหลายลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนการศึกษานอกระบบโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในโรงเรียนมาก่อนได้รับความรู้ด้านวิชาชีพ เพื่อเป็นรากฐานในการประกอบอาชีพ ดังนั้นการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงเป็นสิ่งทดแทน

การศึกษาและส่งเสริมทักษะในด้านวิชาชีพ เพื่อพัฒนาสังคมการศึกษานอกระบบของกิ่งอำเภอ มีหน่วยงานให้การสนับสนุนส่งเสริม ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กรมพัฒนาชุมชน สำนักงานการเกษตร โดยจัดในรูปการศึกษาผู้ใหญ่ (๒ โรงเรียน) จัดกลุ่มสนใจ กลุ่มอาชีพ โครงการพัฒนาสตรี การจัดกลุ่มและกิจกรรมสำหรับเยาวชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนจากจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านวิชาชีพ ตามความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ก็มีห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เพื่อเผยแพร่ข่าวสารการศึกษาประชาชน

โดยสรุปแล้วการศึกษานอกโรงเรียน ยังไม่เพียงพอจากสถิติยังมีประชากรไม่รู้หนังสือไทยถึง ๓,๐๐๐ คน

๑๓. การสาธารณสุข

โดยทั่วไปมีสภาพเช่นเดียวกับท้องที่อำเภออื่น ๆ ในภาคอีสาน โดยเฉพาะทางด้านสาธารณสุข ประชาชนทั่วไปดำรงชีวิตอย่างง่าย ๆ ไม่ว่าการกินการอยู่ สภาพที่อยู่อาศัย การรักษาความสะอาดต่าง ๆ อาจจะเป็นเพราะความเคยชินแต่ก่อน ๆ ประชาชนยังนิยมซื้อยาใช้เอง หน่วยงานรัฐไม่สามารถให้การบริการอย่างทั่วถึง

ปัญหาต่าง ๆ ของด้านสาธารณสุข

๑. ความเชื่อถือและความเคยชินของประชาชน

ประชาชนในอำเภอทุกราย โดยทั่วไปนิยมบริโภคอาหารดิบ และมีรสจัด เพราะทำให้อร่อยขึ้น การเก็บรักษาไม่ถูกสุขลักษณะ บริโภคไม่ถูกวิธี การเก็บรักษาภาชนะต่าง ๆ เป็นแบบง่าย ๆ จึงมีผลให้เกิดโรคทางเดินอาหารเป็นพิษ โรคพยาธิ ฯลฯ

๒. ประชาชนขาดความรู้ทางด้านสุขศึกษา เช่น เกี่ยวกับการจัดบ้านเรือน บริเวณที่อยู่อาศัยให้สะอาด การรักษาความสะอาดร่างกาย การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การใช้ส้วม และมีส้วมที่ถูกสุขลักษณะ ประกอบกับบุคลากรของหน่วยบริการขั้นพื้นฐานในบริเวณใกล้เคียงที่จะให้คำแนะนำไม่เพียงพอ มีผลให้เกิดแหล่งเพาะเชื้อ แหล่งกำเนิดโรค เช่น ป่วยด้วยโรคไม่ทราบสาเหตุ การรักษาความสะอาดร่างกายไม่ดีพอ ทำให้เกิดโรค ฯลฯ

การเจ็บป่วยของประชาชนมรณกรรมต่อความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ฉะนั้นหาก
ปล่อยปละละเลยให้ประชาชนขาดความรู้ทางด้านสุขภาพแล้ว จะก่อให้เกิดผลแก่นาคต การให้
ความรู้แก่ประชาชน จึงจำเป็นเร่งด่วนจึงจะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

๓. การขาดแคลนสถานบริการอนามัยชนบท

กิ่งอำเภอเสนาางคณิศม ประกอบด้วย ๕ ตำบล ๘๖ หมู่บ้าน การคมนาคมยัง
ทุรกันดาร รถประจำทางยังมีไม่ถึงทุกหมู่บ้าน หรือมีก็เป็นรถประจำหมู่บ้าน รุ่งเช้าออกวันละเพียง
๑ เที่ยว จากสถิติปี ๒๕๒๔ มีสถานีผดุงครรภ์เพียง ๕ แห่ง สำนักงานสาธารณสุข ๑ แห่ง

๔. การขาดแคลนบุคลากรทางสาธารณสุข

กิ่งอำเภอเสนาางคณิศม ไม่มีแพทย์อยู่เลย ส่วนบุคลากรทางด้านสาธารณสุขชั้น
พื้นฐานที่อยู่ตามตำบลหมู่บ้านมีเพียง ๑๑ คน เมื่อเทียบกับประชาชน ๓๒,๖๔๑ คน แล้ว นับได้ว่า
ประชาชนยังไม่ได้รับบริการอย่างทั่วถึง (อัตรา ๑/๒๔๖๗) สภาพเช่นนี้ เป็นเหตุให้ประชาชน
ป่วยด้วยโรคไม่ทราบสาเหตุ

๑๔. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

การเพิ่มของประชากรกิ่งอำเภอเสนาางคณิศม เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ ๓.๑ คาดว่าสิ้นปี
๒๕๒๔ จะมีประชากรทั้งสิ้น ๓๔,๕๗๐ คน กระจายอยู่ตามหมู่บ้านตำบลต่าง ๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวโน้มการเพิ่มและการขยายของอาชญากรรม

สถิติอาชญากรรมในช่วง ๒ ปี ที่ผ่านมา เป็นดังนี้

ประเภทอาชญากรรม	ปี ๒๕๖๓	ปี ๒๕๖๔	หมายเหตุ
	ราย	ราย	
ฆ่าคนตาย	๑	๑	สถิติปี ๒๕๖๔ นี้ยังคงเพียงเดือนพฤศจิกายนเท่านั้น
ปล้นทรัพย์	-	-	
ชิงทรัพย์	-	-	
ยาเสพติด	-	-	
การพนัน	-	๒	
อื่น ๆ	๑	๑	
รวม	๒	๔	-

จะเห็นว่า ปัญหาทางด้านอาชญากรรมนี้น้อยมาก แต่ปัญหาทางการเมืองของฝ่ายตรงกันข้ามในระยะ ๒ ปีที่ผ่านมาได้มีการปลุกกระดม ๖ ครั้ง ประทศ ๑๖ ครั้ง ผกค. เข้ามอบตัวจำนวน ๑๑๗ คน

โดยสรุปแล้วปัญหาทางการเมืองยังคงมีความต้องการความร่วมมือจากกลุ่มราษฎรในด้านต่าง ๆ เช่น อพป. ทสปช. อส. หรือกลุ่มราษฎรอาสาในรูปแบบอื่น ๆ

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบในปี ๒๕๖๔ ตำรวจภูธรชั้นสัญญาบัตร ๒ นาย ชั้นประทวน ๒๐ นาย ชั้นพลตำรวจ ๖๔ นาย นอกจากนี้ยังมีกองร้อย ๘ ตชด. เขต ๓ หมวดทหารพราน ตั้งอยู่ในพื้นที่ด้วย ส่วนเจ้าหน้าที่ บก. ค่ายคุม ๐๒ กิ่งอำเภอเสนางคณิคม บียอดกำลังพลทั้งสิ้น ๑๕๐ นาย

กลุ่มราษฎรมวลชนมีหมู่บ้าน อพป. ๑๑ หมู่บ้าน ทสปช. ๑๓ รุ่น ลสชบ. ๖ รุ่น

ความต้องการและปัญหาของประชาชน

ก. ความต้องการของประชาชน

๑. ความต้องการแหล่งน้ำเอนกประสงค์ตามหมู่บ้าน เพราะประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม จึงจำเป็นต้องอาศัยแหล่งน้ำเพื่อเก็บกักน้ำในลักษณะ ขุดสระ บ่อน้ำ บ่อขาดาด ท่อน้ำ เหมืองฝาย เป็นต้น
๒. ต้องการปรับปรุงถนนและสะพานที่ชำรุดเสียหายตามตำบล หมู่บ้านต่าง ๆ ให้สามารถใช้การได้ตลอดปี เพราะมีความสำคัญต่อการขนส่งสินค้าและการสัญจรไปมาให้ได้รับความสะดวก
๓. ต้องการบริการด้านสาธารณสุข ประชาชนต้องการสถานที่รักษาพยาบาลที่อยู่ใกล้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ยังไม่เพียงพอที่จะให้บริการแก่ประชาชนได้ รวมทั้งป้องกันโรค การปราบพาหะนำเชื้อโรค และการอบรมเผยแพร่ วิธีการสาธารณสุขที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนยังไม่เพียงพอและทั่วถึง
๔. ต้องการความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน สภาพโดยทั่วไปเป็นเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้าย เพื่อสร้างความอบอุ่น ขวัก ขวายนใจ และความปลอดภัยของประชาชน
๕. ต้องการขยายเขตไฟฟ้า ปัจจุบันหมู่บ้านส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดยังไม่ใช้ไฟฟ้าใช้
๖. ต้องการธนาคารข้าว ธนาคารโค-กระบือ การสหกรณ์ การรวมกลุ่มอาชีพ และแหล่งเงินเชื่ออื่น ๆ
๗. ต้องการบริการด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและการกีฬา เนื่องจากประชากรในเขตกิ่งอำเภอเสนางคณิกม สังกาโพนัมที่จะเพิ่มขึ้นไม่สมดุลกับสภาพโรงเรียน อาคารเรียน ครู วัสดุอุปกรณ์ บ้านพัก และจำนวนวัด
๘. ต้องการปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และวัคซีนในราคาที่เหมาะสม เพราะปัจจุบันมีราคาสูงมาก บางขณะจะขาดแคลนเป็นเหตุให้ผลผลิตที่ได้ตกต่ำไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

ข. ปัญหาของประชาชน

๑. ปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร น้ำกิน น้ำใช้ หรือแหล่งน้ำเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน
๒. ปัญหาเกี่ยวกับถนนและสะพานชำรุด การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก เป็นเหตุให้เสียเวลากำไรจ่าย ไม่เรื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนสนใจเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นเท่าที่ควร
๓. ปัญหาการบริการด้านสาธารณสุข ยังไม่มีแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ไม่สมดุลงกับจำนวนประชากร ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจขั้นมูลฐาน
๔. ปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีปัญหาในเรื่องการแทรกซึมของผู้ก่อการร้าย ทำให้ประชาชนหวาดหวั่น ภัยชีวิตและกำลังใจ
๕. ปัญหาการขาดแคลนไฟฟ้า เนื่องจากส่วนไหนหรือเกือบทั้งหมดยังไม่มีไฟฟ้าใช้
๖. ปัญหาขาดแคลนข้าวบริโภค ขาดโค-กระบือ เพื่อไถไถนา ขาดการรวมกลุ่มการสหกรณ์ ตลอดจนขาดแหล่งเงินทุน ซึ่งเป็นปัจจัยเบื้องต้น ในการประกอบอาชีพ เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มผลผลิต

ประวัติผู้เขียน

ร้อยตำรวจตรี มนูญ เนตร โทบลัด เกิดเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๐๐ ที่ กรุงเทพมหานคร จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจาก โรงเรียนเตรียมทหาร เมื่อปีการศึกษา ๒๕๑๗ และสำเร็จการศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตจาก โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ปีการศึกษา ๒๕๒๑ ได้เริ่มปฏิบัติงานในกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ในตำแหน่ง

- ผู้บังคับหมวดตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๑๗
- รองผู้บังคับฐานส่วนหน้า กองร้อยที่ ๘
- หัวหน้าวิทยากรการเบี่ยง
- หัวหน้าชุดปฏิบัติการจิตวิทยา

สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๓ จังหวัดอุบลราชธานี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย